BERDUCESI

Mevsimlik Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

KIŞ
sayı:1

Hasibe Çerko
Ölümsüz Bir Gülümseyiş

Leyla İpekçi:
Nefsimizi Müslüman Edecek Dili Çözmek Zorundayız

Naime Erkovan
Huzursuz Toprak

Elif Sönmezışık
Pembeli Morlu Riya

Hülya Yazıcı:
Bir İh(ti)mal Daha Var

BERDÜCESİ

Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

KIŞ

sayı:1

BERDUCESI

Sayı 1 - Yerel Süreli

İmtiyaz Sahibi
Büyükşehir Belediyesi Adına
Hayrettin Güngör

Genel Yayın Yönetmeni
Duran Doğan

Sertifika No: 44153

Editör
Bilge Doğan

Yayın Kurulu
Habibe Öçal
Esra Kirik
Canan Olpak Koç
Ayşe Farsakoğlu
Fadime Tikbaş Apak
Melek Demirdöğen
Sibel Kök
Tuğçe Gök

Son Okuma
Melek Demirdöğen

Tasarım
Nisanur Karakuş

Baskı
Kültür Sanat Basımevi
Maltepe, ZB7-ZB11
2. Matbaacılar Sitesi,
Litros Yolu Sk, 34010
Zeytinburnu/İstanbul

İletişim Adresi
berducesidergisi@gmail.com

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi

Kapak Görseli: Hülya Yazıcı

Bu eser, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin bir kültür hizmetidir.

Editör'den

Bizler; edebiyat, sanat ve kültürün zarafetle harmanlandığı topraklarda yaşayan bireyler olarak herkesi kucaklayan bir "edebiyat dergisi" oluşturmak için yola çıktık. Dünyaya baktığımız pencereden kardeşlerimizi selamlayıp sesimizi onlara duyurmak ve hep birlikte gür bir seda oluşturmak gayesiyle bir araya geldik. Amacımız, bir yandan toplumda kadının yeri ve değeri konusunda farkındalık oluşturmak, diğer yandan edebiyat-kültür-sanat üst başlığında kadın yazar ve şairlerimizin eserlerini yayımlamak.

Maksadımız, salt "kadın edebiyatı" yapan bir dergi değil. Batılı toplumlardaki gibi kadın ve erkek cinsiyet ayrımcılığı ve her bakımdan kadının ayrışması şeklinde bir anlayışa sahip olmadığımızı belirtmek gerekir. Kahramanmaraş'ta vücut bulacak bu dergi yerelin renklerini taşımakla birlikte Türkiye ve dünyanın her yerinden kadınların nefesinin sindiği bir dergi olma çabasında. Bu minvalde başta kendi toplumumuz olmak üzere dünya kadınlarının sorunları, sanat ve edebiyattaki konumları, insanlığa katkıları gibi konuları yerelden ulusala, ulusaldan evrensele kadın yazar ve şairlerimizin eserleriyle ele almaya çalışacağız. Hiç şüphesiz yazmanın asil bir eylem olduğunu hatırlayarak.

Yazmak, dilin büyük hafızası içinde bir koza örmektir. Kozanın içinde bir kelebek umudu; insanın zihnine bir yurt kurma umudu. Her deneme, her öykü, her makale, özellikle her şiir budur. Acı ve kahır içinde, umut ve aşk içinde, suç ve af içinde, karanlık ve aydınlık içinde emin bir yol bulma çabasıdır, diyor şair. Bu ifadelerde yer alan sorumluluğu bir nebze devralmak istedik. Yazmak, kendi insanımızın ve bütün insanlığın kalbine girmek ve dokunmaktır. Yazılan her hikâyede, şiirde ve denemede birey ve toplum kendi hayat hikâyesinden bir kare bulacaktır. Yazmak, kendi medeniyeti içinde hayatın anlam bilgisini, insanın var oluşunu, sorumluluklarını kayda geçip, ötekiyle paylaşmaktır. Yazının en büyük görevi; düşünceyi kalıcı kılması, taşıması ve yaymasıdır. Medeniyetin sembolü olan yazı ve yazmak duygu, düşünce ve bilginin bugün ve yarına taşınmasıdır.

Bir başka ifadeyle Berdücesi; binlerce yıllık kendi öz değerlerimizi kapsayan insan anlayışımızı ve hikâyelerini, inançlarımızı, efsanelerimizi, anılarımızı, kırık hayatlarımızı, sevinçlerimizi ve hızla değişen sosyal sorunların insan üzerindeki etkilerini hem edebiyatın diliyle hem de kadın bakış açısıyla gündeme getirecektir. Mutfağımıza dâhil olmak isteyen tüm kardeşlerimizi sesimize ses katmaları ve bizi renklendirmeleri adına derdimize ve dergimize omuz vermeye davet ediyoruz.

Değerli Hocamız, Selim Somuncu, bizler için anlamlı bu dergi hareketinin başlamasında ve yol alıp fikrin yaygınlaşmasında destekleriyle hep yanımızda olmuştur. Tüm ekip adına samimiyetle minnettarlığımızı ifade ediyorum.

Bilge Doğan

İÇİNDEKİLER

BİR SELFİ HİKÂYESİ

Şule Köklü

İhtiyar kadının bir eli eteğinin ucundayken bastona dayanarak oğlunun karşısına dikildi. Dudakları hırsından titriyordu. "Oğlum bu gâvur icadını kıza alarak iyi etmedin, akşama kadar telefon elinde dolaşıyor," derken başını kapıdan uzatıp etrafa göz attı, çarçabuk geri çekti. İskemledeki oğluna eğilerek fısıldadı, "Kız, Seyfi deyip duruyor, anasının kulağına düşürdüm umursamadı. Bu Seyfi Cabbar'ın oğlu olmasın." Yorgunluktan iskemleye yayılan adam anasının sözleriyle derlenip toplandı. "Ana ne diyon Ceylan'ın ne işi olur o mendebur..." İhtiyar kadın oğlunun sözünü tamamlamasını beklemeden cılız parmağını omzuna bastırdı. Ateş dökülüyordu bakışlarından. "Ben bilmem" dedi sertçe. "Kızın yalancısıyım. Köşe bucak kaçıyor, peşinde dolanmaktan dizimde derman kalmadı. Nereye gitse o meret elinde. Karşıma alıp konuşunca bir de utanmadan, "kızma nine Seyfi Seyfi" diyor. "Ne ar kaldı ne namus, demedi deme." Bükülmüş belini doğrultup elini yüzünün hizasına getirerek parmaklarının arasında bir şey tutuyor gibi yaparak yaklaştı oğluna. "Aha, bütün gün hali bu."

Ceylan ve gelinin sesini duyan ihtiyar kadın, genç kız çevikliğiyle oğlunun yanından uzaklaşıp sedirin üstüne attı kendini. Bastonun ucuyla ocağın etrafında tüten çalı çırpıyı iteklerken gözünün altından içeri giren kızı izliyordu. Cebinde ucu görünen telefonu kaş göz işaretiyle oğluna göstermeyi başardı.

Anası Ceylan'a, "Bir koşu bostandan fasulye topla gel," deyince kıpırdandı kadın. Kızın tenha yerlere gitmesi korkutuyordu onu. "El kadar sabiyi itin eniği baştan çıkaracak," deyip adım adım izliyordu geriden. Seyfi'yi suçüstü yakalayabilse gününü gösterecekti. Kızdan önce kapıya çıktı, bastona dayanarak harmanı aşıp duvarın dibine gizlendi.

Kız alt taraftan gidiyordu. Türkü mırıldanarak ahırların önünden geçti, öbek öbek yığılmış tezekleri çiğneyerek bostanın yoluna düştü. Gözü telefondaydı. Tavuğun çığlığıyla irkildiğinde kanadına bastığını fark etti. Ayağını çekmesiyle tavuk otları yara yara gözden kayboldu, ardından bakakaldı Ceylan. Bostana varmadan alt taraftaki bahçeye uğradı, meyvesi olgunlaşan ağaçların arasına dalarak yazmayı çıkarıp attı. Saçının örüğünü çözmesi uzun sürmedi. İhtiyar kadın pustuğu yerden hayretle izliyordu. "Seyfi'ye, hazırlanıyor bu kız," diyerek mırıldanıp duvar diplerinde dolaştırdı

bakışlarını, göremedi kimseyi. Kız saçını sağ omzundan önüne doğru çekerek bol meyveli elma dalının arasından başını uzattı. Gülümsedi çekti, dudağını büzdü çekti, üzgün bir hale büründü çekti. Saçlarıyla yüzünün yarısını kapatıp bir daha çekti. Ürkek bakışlarla arada bir kolaçan ediyordu etrafı. İhtiyar kadın kızın hallerine akıl sır erdiremezken gözlerini kırpmadan seyretti. Bir hışırtı sesi duyunca sıçradı. Gelen sekiz yaşındaki torunu Ahmet'ti. Bacaklarının arasına kıstırdığı değneği bir başka sopayla vurarak dehliyordu. Oğlanın yaklaştığını gören kadın telaşa düştü.

Tam yanından geçerken yüzünün üstüne yere yıktı oğlanı. Ninesi bastonun kıvrık yerini takmıştı ayağına. Ahmet bir çırpıda toparlanarak sopayı bacağının arasından uzatıp hiçbir şey olmamış gibi gerisin geri döndü. Kaç zamandır ninesinin Ceylan'ı gözetlediğini biliyor, aldırmıyordu.

Dakikalarca oyalandı kız. Anası bahçenin çitlerinin dibinden "Ceylaaan," diye seslenince telefonu cebine tıkarak yazmasına koştu. "Bu nasıl bir fasulyeydi, güz hasadı mı topluyon kız. Akşam ettin bostanda," deyince Ceylan telaşla cevap verdi, "Geliyom

ana geliyom az kaldı." İhtiyar kadın homurdandı. "Daha bostana varmadı, utanmadan bir de az kaldı, diyor yalana başladın he mi!" Düşen yazmasının ucunu sıkıca bağlayıp gözlüğünü burnun üstüne sabitledi.

Ceylan fasulyenin yapraklarından topladı, kırmızı kazağının üzerine sıra sıra yapıştırdı. Telefonu çıkarıp yüzüne tuttu yakınlaştırdı, uzaklaştırdı. İstediği uzaklığa erişmiyordu kolu. Söğüdün kuru dallarından kırdı, otlarla telefonu ucuna bağladı. Uzun bir sopa yardımıyla bastı tuşa. Baktı sildi, baktı sildi. Vişnenin dalına asılarak birkaç tane yoldu, dudağını boyadı. Ucunu yakarak cebine sakladığı karanfil tohumunun karasını gözüne sürme gibi çekti, gülümsedi. Bu kez tutturmuştu güzelliğini. Bir eli fasulyenin dalında öteki eli telefondaydı, ekrana düşen yüzünü hayranlıkla seyretti.

İhtiyar kadın bildiği duaları okuyup üfledi. Kızın yaptıklarına hayretle bakarken "Akıllı işi değil bunlar," diye söylendi. "Cazı karı şerrine mi uğradı bu nasıl iş Allah'ım, Ceylan sana emanet, elimizden aktı gitti kız," derken göğe dikti bakışını. Kız fasulyeyi dalıyla yolup tıkıyordu kovaya. İşini bitirince atik atik yola düştü.

Ahırın önüne gelince duraksadı. Aklına bir şey gelmiş gibi fasulyenin kovasını yolun üzerine bırakarak koştu içeri. İhtiyar, "Hah," dedi. "Şimdi haltı yedik, Seyfi orda bekliyor," diye düşünerek yerinden sıçradı. Yekdire yekdire ahırın kör duvarına dayadı kulağını. Ceylan'ın sesini zar zor duyabiliyordu. Kız, "Kara gözlerine kurban olurum," deyince hışımla taş duvarın arasındaki toprağı bastonun ucuyla kazıyarak küçük bir delik açtı. Koca bir boşluğa açılmıştı delik. Bir tıpırtı oldu. "Gel, kaçma," diyordu kız. Bastonu bir kez daha delikte çevirip toprağı un ufak ederek deliği genişletti. İki dizinin üstüne çökerek gözünü deliğe dayadı. Tam karşısında duruyordu Ceylan. Elinde iki gül tutuyordu. "Vay itin tohumu kızı gülle kandıracak," demeye kalmadı kız birini kulağının ardına iliştirdi. Bir şeye asılır gibi uzanmıştı kolu. Bir aylık dana Allıgül'ün boncuklu tasmasıydı elindeki.

Gülün birini de onun kulağının ardına yerleştirdi. Yüzünü yüzüne dayayıp telefonu yaklaştırdı. İhtiyar kadın gördüğünün karşısında neye uğradığını şaşırmıştı. Günlerdir peşine düştüğü Seyfi yoktu ortalıkta. Ahmet, ninesini iki eliyle duvara yapışmış olarak bulunca afalladı. Ölü gibi kıpırtısızdı kadın. Sinsice uzaklaşıyordu ki boynuna bastonu dolayıp ümüğüne çöktü ihtiyar. "Dur hele nere kaçıyon bu Seyfi kim de bana, senin haberin vardır.

Ninesinin şerrinden korkan oğlanın sesi kısıktı. "Seyfi kim nine, valla bilmiyom." Bastonu havaya kaldıran kadın "Tepeni deldirtme bana, anası kılıklı. Benden sır mı ediyon. De hadi bastonu indirmeyeyim." Başını ileri atarak, "Bu kızın Seyfi dediği kim?" "O Seyfi demiyor ki nine, selfi diyor selfi," dedi çocuk. Kadın

Cebine sokuşturduğu telefonu itip elini bastırdı üzerine. Ninesinin kınayan bakışlarını biliyordu. İhtiyar, sedirin kenarına oturup bastona çenesini dayadı.

ökseye tutturduğu kuşu elinden kaçırmış gibi afalladı."Selfi mi, o ne la?" "Şeeey," diye geveledi oğlan. "Fotoğraf gibi bir şey işte, çekiyon, siliyon. Ablam da kendini çekip çekip siliyor. Oynuyor işte. İnterneti yok, bir yere de atamıyor," dedi. Ahmet'in ağzından çıkanları tam anlamasa da yüzü aydınlandı kadının. Sesini küçülterek, "Bu Cabbar'ın oğlu Seyfi'yi demiyor muydu?" Oğlan aval aval ninesinin yüzüne bakıp, "Seyfi mi," deyince ihtiyar boş ver, der gibi boşlukta elini salladı.

Harmanı dolanan kadın eve girdiğinde Ceylan fasulyelerin uçlarını ayıklıyordu. Cebine sokuşturduğu telefonu itip elini bastırdı üzerine. Ninesinin kınayan bakışlarını biliyordu. İhtiyar, sedirin kenarına oturup bastona çenesini dayadı.

Kızın günahını almış oğlunun kulağına zehirli sözler bırakmıştı. Utanarak baktı. Yuvasına gömülen gözleri yumuşamıştı. Gelinine ettiği küfürleri aklından geçirdi bir bir. "Anası ne ki danası ne olsun," diye haykırmıştı en son. Kızıyla yüz yüze vererek fotoğraf çekindiklerinde söylemişti bunu. Bastonu usul usul tıkırdatarak yekten konuşmaya başladı. "Ceylan," dedi önce. Kız başını döndürmeden göz ucuyla süzdü ninesini. "Gel hele gel yanıma." Sedire vurarak oturması gereken yeri işaret ediyordu.

Ceylan ürkek adımlarla gösterdiği yere ilişti. Kadın telefonu cebinden bir çırpıda kaparak Ceylan'ın avucuna bıraktı. Yüzünü kızın yüzüne dayayarak mırıldandı. "Çek kızım çek bir seyfi de beni çek, dişimin sağlam tarafından olsun." Kız kolunu uzatıp şak, diye çekti. Ceylan'ın şaşkın bakışı, kadının çocuksu gülüşünün yanında öylece duruyordu ekranda. İhtiyar dikkatle inceledi fotoğrafı, beğenmedi. Kızın eline yapışıp yüzünün açısını ayarlayarak, "Bir daha çek bu sefer güzel olsun," deyiverdi.

PEMBELİ MORLU RİYA: Pozitif Ayrımcılığın Görünen ve Görünmeyen Çelişkileri

Elif Sönmezışık

“Senin Max’in” isimli kadın hikâyesinde “küçük şeyler”in yok ediciliğine eğilen Alman yazar Elke Heidenreich, “Bizi perişan edenin savaş, yangın ya da kanser gibi büyük felaketler olduğu doğru değildi” cümlesine yer vererek karşısına küçük ve kişisel acıların gerçek perişanlığa sebebiyet verdiğini konduruvermişti. Zira hikâyenin içinde yer aldığı antoloji (*Taş Duvar Açık Pencere*), kadınların küçük dünyalarındaki “görülmeyen” sorunlarına eğilmekteydi. Cümle ilk okuyuşta, algıların etkisizleştirilerek konformizm salgınına bile isteye teslim olmuş dünyamızda ikna edici ve gerçekçiymiş gibi duruyordu; ancak bundan yıllar önce ilk okuduğumda da bu iknadan payımı alamamıştım. Çünkü en tasarlanmış haliyle bile gayri ihtiyari gibi duran yanıltıcı bir işaret taşıyordu. Çünkü büyük yıkımların küçücük metaforların arkasına saklandığı şu zamanda bu üç felaket (savaş, yangın, kanser), bütün perişanlığımızın temeline kurulmuş saatli bomba gibiydi. Çünkü tekil acılar, çoğul acılar karşısında anlamını bir anda yitiriveriyordu. Heidenreich ise “küçük” dünyaların etrafına kümelenen dar ufuklardan şikâyet ederek; aydınlanma heveslilerine “büyük” olanın idrakinden vazgeçmeyi tavsiye ediyordu. Buna edebiyatın gücüyle ayak diremekteydi.

HAKİKİ VE GİZİL SAVAŞLAR

Bugünkü nesiller hem parçalayıcı nitelikteki sahici savaşlardan hem de genellikle “sağdan gelen”, bereketli ve yapıcı görünen gizil savaşlardan ziyadesiyle payını aldı. Sahici olanların sonuçlarıyla her gün yüzleşiyoruz. Fakat gizil olanların tamamımız tarafından fark edildiği söylenemez. Fark edebilenlerin de tamamını fark edebildiği söylenemez. Gizil savaşlar, kültürel kodlama seferberliği şeklinde sürüyor. Tarih yazımı, sanatın köklerine dair tartışmalar, medeni kuralların modernizm, madde ve teknolojik üstünlüğe göre belirlenmesi, kodlama stratejisini belirleyen önemli unsurlar.

Dünya tarihi daha kaç kez yazılabilir? Elbette defalarca yazılabildiğini bize yine tarih gösterdi ve yazılmaya da devam ediyor. Batılıların çıkarları, Doğu’nun küresel bilgi hattında haklı çıkmasına izin vermedi. İşte bu haksız zafer, kültürel bakımdan

Bizi perişan edenin savaş, yangın ya da kanser gibi büyük felaketler olduğu doğru değildi.

da baskın çıkmalarını sağladı.

Gizil savaşların oyalayıcı ve sinsi taktikleri hayata geçirilirken hakiki savaşların tahrip ettiği toplumlar, hayatlar ve bilhassa kadınlar hep unutuldu/unutturuldu. Soğuk savaş sonrası dünyada yaşanan en sıcak savaşlar Müslüman topraklardaydı ve dolayısıyla mağdur olan kadınlar da Müslüman kadınlardı. Taliban sonrasında kadınların özgürlüklerinin kısıtlanmasıyla gündemden düşmeyen Afganistan'da, 90'larda Bosna'da, ABD'nin Irak işgalinde yıllar boyunca yaşandığı gibi.

KADIN; AMA HANGİSİ

11 Eylül'ün darmadağın ettiği Ortadoğu coğrafyasının kör noktası sayılan Afgan diyarında istatistikleri tutulmamış korkunç savaş suçları işleniyordu. Kadınlara yönelik suiistimaller, ABD işgalinin ilk başladığı yıllarda ülke aydınları ve tarafsız basın çabasıyla gündeme getirildi. İşgali geri çekip arkasında bütün değerleri darmadağın edilmiş bir ülke bırakan Birleşmiş Milletler ise uluslararası ajanslara ve yayın organlarına Afganistan yakın tarihine dair kurguladığı bültenleri dağıtmaya başladı. Azaltarak tuttuğu ölüm çetelelerine bakıp idrakini eline teslim eden küresel bir budalalıkla karşı karşıya kaldık. Sanki o savaş suçlarını işleyenler, ülke yönetimini çözümsüzlüğe itenler, berrak yeşilleri devasa Guantanamo temsiline dönüştürenler onlar değildi. Kadın hakları savunucuları zulme uğramış Afgan kadınlarından kadınlardan hiç bahsetmediler. Time dergisine kapak olmuş "Afgan kızı" romantizminden ve burkalarını çekiştirmekten öteye gidemediler.

Parçalanırken içimizi parçalayan Yugoslavya'daki Boşnak kıyımının şahidi ve kurbanı yine kadınlardı. II. Dünya Savaşı'ndan beri Avrupa'da bu kadar acımasızca sürebilen şiddet, katliam, vahşet ve soykırım görülmemişti. Üstelik uluslararası hukuka aykırılığına rağmen neredeyse vahşeti teşvik eden bir müsamaha gösteriliyordu. Soykırımı mümkün kılan; ırkî, millî, manevi, tıbbî ve psikolojik yok edişti. Boşnak kadınlar bu sebepsiz "intikam" sürecinde her türlü suiistimale maruz bırakıldılar; ölüm onlar için kurtuluş sayıldı. Fakat dünyadaki "bütün kadınların" hakları için yüz yıldan fazladır üstün çaba sarf eden feminist hareket, tarihin en utanç verici vahşetini yaşayan Bosna kadınlarını teğet geçti. Bosna savaşı sonrası bölgedeki insan (kadın) kaçakçılığına dair gerçek olaylara dayanan The Whistleblowe (Muhbir, 2011) filminde bu küresel ayrımcılığı ele veren replikte olduğu gibi; savaş kadınlarını korumak uluslararası emniyet güçlerinin işi değildi! Nitekim hayatı mahvedilmiş binlerce kadın sivil toplum örgütlerinden de yeterli destek görmeyecekti.

Sonra; hemen yanı başımızda meydana gelen Irak işgaliyle çığlıkların ve can acısının yankılarını daha yakından duyduk. Aslında bütün dünyanın duyduğu haykırışların sahibi, her türlü kötü muameleye tâbi tutulan Irak kadınlarıydı. Onlar da başlarına

ne gelirse gelsin bir türlü "morlu pembeli" kadın hareketlerinin dikkatini çekemedi. Bosna ve Afganistan'daki kadınların -sırf aidiyetleri ve Müslüman kimlikleri yüzünden- dünyanın umurunda olmadığı gerçeğini bir defa daha hatırlıyorduk.

Sonra da Suriye kadınlarının mültecileşip vatansızlaştıkça belirsizleşen flu acılarına geldi sıra. Küresel feminizm; botlardan düşen, sınırda satışa çıkarılan, hayatta kalmak için birçok şeye zorlanan, kimlik kaybı yaşayan ve hiçleştirilen kadınları da görmek istemedi. Devamlı tehlikede oldukları hiçbir gizem ve şüphe barındırmayan işgal mağduru kadınlar, "mor" çatılara sığamadı/sığınamadı. Batı'nın kanatları altına girenler ise çocuklarından, geçmiş yaşantılarından ve daha birçok şeyden vazgeçmek zorundaydılar.

Bu kadınlar gözle görülebilen kadınlardı; gören gördü, körün umurunda olmadı.

KANSER GİBİ YAYILAN YİTİM VE BOZGUN

Son otuz yıl içinde üç neslin tanıklığında yaşanan bu savaş/işgal cehennemindeki kadınlara yönelik ulusal ve uluslararası zulüm hâlen görünür olmayı başaramadı. Kadınların inanç ve kültürel aidiyetlerine göre, korunma ve desteklenme noktasında çifte standarda maruz bırakıldığına dair en son fotoğraf Afganistan'da çekildi. Batı cephesinde özgürlük umudu arayışıyla sınır kapılarını zorlayan Afgan kadınların durumu; yirmi yıldan beri ABD işgali altında yaşanan ve dünya kamuoyuyla paylaşılmayan acı hatıraları, çelişkilerini ve bütün iç çatışmalarını resmeden bir fotoğrafa dönüştürdü. Belki de işgal boyunca cellatlarına vatanlarından daha çok saygı duymayı öğrenmişler, başka bir Müslüman ülkeden medet ummayacak kadar yabancılaşmışlardı. Savaş/işgal her bakımdan Batı'nın galibiyetiyle sonuçlanmıştı.

Uluslararası hukuk, emniyet ve askerî camianın, savaş/işgal toplumlarındaki ilk gayreti, Barış Gücü veya Batı menşeli kolektif asker birlikleri tarafından işlenmiş savaş suçlarına dair verilerin yayılmasını engellemek, kendi aleyhinde olan verileri ortadan kaldırmak oluyor. Olaylar küllendikten birkaç yıl sonra kendi bildikleri tarihi yazıyor, birliklerini kurtarıcı gösteriyor ve bu kurgunun o toplumlarda yaygınlaşmasını sağlıyorlar. Art arda iki nesil arasında meydana gelen algı ve bilgi farkları, toplum içi çatışmaları tetikliyor ve "kurgu" bilgiler nesillerin kadim değerlerle arasını açıyor. Hâlen bu toplumlarda kadınlar, evde ve çocuk yetiştirmede önemli bir rol üstleniyor. Aile içi şiddetin "kadına şiddet" mottosuyla güncellenerek sıcak savaşlarda yaşanan savaş suçlarından daha fazla konuşulduğu dünyamızda, tekilleşme teşvikini kabullenir hâle gelmelerine, tekil acılarına odaklanmalarına, aile dayanışmasının yok edilmesine çalışılıyor. Eğer savaş şiddetinden yara almadan kurtulabilmişlerse ve sığınma ihtiyacı içindeyseler, şahitlikleriyle birlikte kimliklerini de geride bırakmaları isteniyor. Bütün bunlar, savaş toplumlarının dağılma biçimini nüfustan öteye taşıyor. Birlik-beraberlik duyguları, sılaya

geri dönme arzuları örseleniyor. Millî, manevi ve ahlaki değerleri yitime uğruyor. Öyle ki kendi toplumlarının ortak acılarına karşı duyarsızlaşıyorlar. Böylece irtifa kaybeden insanlığın karşısında maneviyat savunması tahrip edilmiş, gizil bir savaş daha zaferle sonuçlanıyor.

Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden çıkıp göçe zorlanan ve akın akın Batı'ya gitmeye çabalayanlar da savaşı her türlü kaybetmiş görünüyor zaten. Birçok Müslüman kadın, dinî ve millî kimliğini yitirmek pahasına Batı toplumlarına, kadın savunmacılarına kendilerini kabul ettirme çabasını sürdürüyor ama ne kadar çabalasalar benliklerini ne kadar kaybetseler de "korunaklı" bölgeye kabul edilmiyorlar. Mülteci, göçmen, sığınmacı ötekileştirmesi ve Doğu/Müslüman toplumla olan köken bağları yakalarını bırakmıyor.

Bunca hakiki ve çoğul acının karşısında şehirli kadın bunalımları, konfora boğulmuş depresyonlar, modern yalnızlıklar, sözde ihtiyaç uydurukçuluğuyla tüketim sapmalarından doğan buhranlar ve bağımlılıklar ne kadar samimi görünebilir ki…

Kadını feminizm ekseninde destekleyen kurum, kuruluş, anlayış, düşünce ve işlevsel ya da değil bilumum unsurların tamamına yakını, savaş suçlarının ana "malzemesi" olan, savaşta/işgalde bütün şartlara rağmen hayatta kalmaya çabalayan, hem kendinin hem de şahit olduklarının acılarıyla yoğrulmuş kadınların mağduriyetiyle ilgilenmiyor. Gelin görün ki çifte standardı elden bırakmayan feminizm, küresel hegemonya tarafından geniş fonlarla desteklendiği bir devri yaşıyor ve evrensel gündemin zirvesinde. Sanat, edebiyat, sosyal bilim ve psikoloji sahalarında üst düzey propaganda teması olarak boy gösteriyor. Popüler ya da sanat metinlerinde can bulduktan sonra sinema ve TV dünyasına yansıyan, kadın kelimesinin aşırı kalın yazıldığı, kadın aklının erkeğe üstünlüğünün altı kalınca çizili olarak vurgulandığı yapımlar bütün yayın organlarını kuşatıyor. Festivaller, organizasyonlar ve kadına yönelik faaliyetler gün geçtikçe artıyor.

Bütün bu feminizm coşkusu, kadınların hakiki acılarına merhem olmuyor ve bir kadın ilâhî ilkelere bağlı kaldığı müddetçe umursanabilir bir canlı bile sayılmıyor. Yani bunca tantanana, hakikatini ve fıtratını yaşamaya azmetmiş bir kadına hiçbir şekilde faydalı olmadığı gibi, gelecek nesillerle arasını açan fikrî ve pratik zararlara gebe bırakıyor dünyayı.

Küçük, tekil ve bir nevi spesifik acılardan bahsetmiştik değil mi? Bunca hakiki ve çoğul acının karşısında şehirli kadın bunalımları, konfora boğulmuş depresyonlar, modern yalnızlıklar, sözde ihtiyaç uydurukçuluğuyla tüketim sapmalarından doğan buhranlar ve bağımlılıklar ne kadar samimi görünebilir ki… Yine de bu türden, tekil acılara odaklanmış kronik körlüğün karşısına hangi hakikatle çıkarsanız çıkın size uzanacak bir el bulamazsınız.

HUZURSUZ TOPRAK

Naime Erkovan

Adam, bir ışıltı görüyordu. Olur olmadık zamanlarda hem de. Neden ya da kimden geldiği hakkında bir fikri yoktu ama ortaya çıkınca bütün işlerini yarıda kesip ilahi bir haber almış gibi ayağa kalkıyor, doğruca bodruma inip küreğini eline alıyordu. Işıltı o hazır olana kadar evinin önünde sabit duruyordu fakat adam ne zamanki küreğiyle sokakta beliriyor, işte o vakit ışıltı bir ok gibi kimsenin bilmediği bir hedefe atılıyordu. Adam koşar adım ilerlerken gözleri yolda değil, ışıltının peşinde oluyordu. Nereye düştüğünü kaybederse bir daha ortaya çıkmasını beklemesi gerekiyordu. Bu da adamın en sevmediği şeydi.

Mesela bir sabah kahvaltı saati belirdi. Adam tam çayını ağzına götürürken pencerenin önünde göründü. Sağa sola kayıyor, güneşin yakaladığı bir cam parçası heyecanıyla adamın yüzünü okşuyordu. Gözlerini kısan adam çayından küçücük bir yudum alıp yola koyuldu, masayı öylece ortada bırakıp yola koyuldu. Su birikintilerine bata çıka yürüyordu. Gece boyu yağan yağmur şehrin canlı renklerini soldurmuş, her yeri griye boyamıştı. Soğuktu hava ama adam heyecandan hiçbir şey hissetmiyordu. Kalbini hızlandıran tek şey toprağı birazdan kazacak olmasıydı.

İlerideki ormanın habercisi olan birkaç cılız ağacın arasına düştü ışıltı. Adam küreğini toprağa dayayıp ayağıyla demir ağzı derine bastırdı. Yağmurun yumuşattığı yer, hiçbir direnç göstermeden kalbini açtı adama. Saçtı döktü, böcek sürüngen ne varsa attı dışarıya akşama kadar. Adam beline kadar toprağa gömüldüğünde yoruldu. Çukurdan attığı toprak, bir kenarda tümseğe dönüşmüştü. Daha fazla devam ederse buradan yardım almaksızın çıkamayacağını düşünüp evinin yolunu tuttu. Ne var ki heyecanı bu saate kadar söndüğü için evinin yolu uzadıkça uzadı da adamı biraz daha yormaktan başka bir işe yaramadı. Ertesi sabaha kadar uyuttu adamı bu güçsüzlük.

Güçlü ve heybetli bir asfalt tabakası yeryüzünü hapsetmişti. Adamın onu geçip toprağa ulaşması imkânsızdı.

Mesela bir gün misafirleri varken ortaya çıktı. Işıltı kıskançtı, bekletilmeye tahammülü yoktu. Adam bunu biliyordu fakat misafirlerini evde bırakıp çıkamazdı dışarı. Eli ayağı birbirine dolaşmış, zihni dağılmıştı. Öyle ki gelenlere "Nasılsınız?" diye defalarca sormuş, insanlar soruyu bir hakaret olarak algılamaya başlamışlardı. Adamın gözü sürekli dışarıdaydı. Misafirler iyice huzursuzlanmışlardı; ayıp olmasa kalkıp gitmeyi tasarlıyorlardı. Bunu fark eden adam ışıltıyı görmezden gelmeye çalıştı. "Çok güneş var," deyip kalın perdeleri çekti.

Rahatlamış olarak yerine oturdu tekrar. Yemeğe kadar konuklarının gönüllerini almayı başarmıştı. Sohbeti kesmeden diğer odaya geçtiler. Masaya oturduklarında çorba kâsesinin içinde bekliyordu ışıltı. Kepçeyi daldırdıkça kâselere bölünüyor, adamı huzursuz ediyordu. Misafirle-

rin en yaşlısını gözüne kestirdi. Tonton yanaklı bir nineydi bu. Önce alnının ortasına düştü, kadın elini oynattı. Bu sefer burnunun ucuna yerleşti. İhtiyar, prize takılmış bir gece lambası gibi burnunun ucundan ışıldıyordu. Herkesi bir kıkırtı tuttu. Işıltı bundan sonra kontrolü ele aldı. Evin hâkimiyeti tamamen ona aitti artık. Kim en çok gülüyorsa onun suratına saldırıyordu. Devrilen bardaklar, dökülen çorbalar derken adamın ev sahipliği berbat oldu. Ne yapacağını bilemeden iki elini şakaklarına dayayıp oturdu. O kadar uzun süre öyle oturdu ki ne misafirlerin masadan kalktıklarını ne de gittiklerini fark etti. O günden sonra adam münzevi hayatına geçti. Kendisi dışında kimse eşiğinden adım atıp içeri girmedi.

Mesela bir gün hastayken ortaya çıktı. Sırtında battaniyesiyle tir tir titreyen adam kürek elinde sokağa çıktığı zaman hırka, kazak ne varsa üstüne geçirmişti. Ne yürüyecek hâli vardı ne de küreği taşıyacak. Peşinden sürüklenen alet, sokakları paslı bir gürültüyle çınlatıyordu. Neyse ki ışıltı bu kez yakın bir yere düşmüştü; birkaç sokak ötesine. Ancak burası yolun ortasıydı. Güçlü ve heybetli bir asfalt tabakası yeryüzünü hapsetmişti. Adamın onu geçip toprağa ulaşması imkânsızdı. Işıltıdan yakasını kurtarmak için biraz çabalıyor gibi yaptı fakat arabalar korna seslerini büyüte büyüte adamın yanından geçiyordu. Yükselen ateşi bu sesleri parçalara ayırıyor, gökyüzüne savurup öfkeli bir dolu yağışı olarak adamın başından aşağı indiriyordu.

Adam günler ve gecelerce uyudu. Rüyalarında sürekli toprağı kazıyor, o kazdıkça kürek bazen kürdana bazen süpürgeye bazen de kaktüse dönüşüyor, toprağa değdiği an çıt diye ortadan kırılıyordu. Adam günler ve gecelerce uyudu. Kâbuslar gördü. Işıltının sivri kanlı dişleri vardı, konuşurken adama yaklaşıyordu. “Çık ve kaz!” diye emrediyordu sürekli. O kadar büyümüştü ki yeryüzü bir ışık topuna dönüşmüştü; gözlerini açmaya çalışanları delici bir aydınlıkla darmadağın ediyordu.

Adam günler ve gecelerce değil, senelerce uyudu. Ve bir sabah uyandığında ışıltıyı beklemeden küreğini alıp yola koyuldu. Bacakları ve kolları incelmiş, derisi sarkmıştı. Uzayan saç ve sakalları rüzgârda titreşiyordu. Durmaksızın yürüdü yürüdü de denizin kenarında durdu. Sarı kumlara büyük bir iştahla daldırdı küreğini. Deniz kabukları çatırdadı, martılar çığlık attı, dalgalar sahili köpürttü fakat durmadı adam.

Adam kazdığı çukurda kaybolmasına rağmen bırakmadı küreği. Üzerinde ay, defalarca dolunaydan hilale evrildi. Deniliyor ki adam hâlâ kazıyor, bir zaman toprağı sonra denizi. Ve rüzgârsız gecelerde denize kulak kabartanlar kürek seslerini duymaya devam ediyor.

Vefatının 700. Yılı dolayısıyla 2021 yılı Yunus Emre Yılı ilan edildi. Çeşitli kurumlar tarafından programlar organize ediliyor. Biz de bu vesilesiyle Yunus Emre üzerine önemli çalımaları olan kıymetli Yazar Leyla İpekçi ile Yunus dili üzerine konuştuk.

SÖYLEŞİ:
FATMA GÜLŞEN KOÇAK

LEYLA İPEKÇİ:

NEFSİMİZİ MÜSLÜMAN YAPACAK DİLİ ÇÖZMEK ZORUNDAYIZ

Yunus dili bugüne ne söyler? Yunus dilini bilmek nasıl mümkün olabilir?

Yunus dili dediğimizde akıllar tarihte yaşamış bir Yunus Emre'ye gidiyor. Manevi Türkçe'nin kurucu dili, Türkçe'nin içeriğini yarıp da kalbini çıkarandır Anadolu'da. Velakin benim kastım, Yunus dili derken sadece Yunus Emre'nin dilinden ibaret değil. Bana Yunusçayı işittiren, bu topraklarda konuşulan hatta susulan benim üstadım Mustafa Tatçı'nın tabirini kullanacağım, "Bir mümini sıksanız içinden Rasulullah çıkar." der. Bunu açarsak sizin sorduğunuz sorunun cevabı da olmuş olacak. Bugün dünyada İslam denilince iki büyük akım akla geliyor. Bir tanesi küresel aktörlerin DEAŞ gibi örgütler üzerinden pazarlamaya çalıştığı İslam var. Diğeri de buna karşılık sufi İslamı veya barış dini kardeşlik gibi kelimelerle içi Muhammed, Rasulallah gerçeğinden boşaltılmış, bize medeniyetler çatışması üzerinden yutturulan bir olgunun içerisinde çırpınıyoruz ve toz toprak içerisinde kalıyoruz. Yunus dili nedir, dediğimizde bize dayatılmaya çalışılan bu dilin içinde gerçeğin bir nefestir ki o nefesi çeken evliyaullahın sesidir bu. Bu ne bir akımdan ne de siyasi söylemden asla etkilenmeyen hep var olan bizim gönlümüzün, gerçeğimizin, manamızın dilidir. Bu dil bizim için Türkçe olabilir, aynı dil bir başka coğrafyada yine bir başka dilde olabilir. Yunus dili bir gönül dilidir. Bize lazım olan Muhammedi gerçekten beslenen Rasulallah hakikatinden beslenen hangi dilde hangi coğrafyada olursa olsun, daima işitilen ve konuşulan bir dilden bahsediyorum. Bizim Yunusça dediğimiz dil Yunus Emre'den kinaye fakat biz susarken de bizden konuşan bu nefesin sesini ve dilini mutlaka işitmemiz gerektiğini söylüyorum. "Yar yüreğim yar" kitabımda da bundan bahsediyorum.

Vuslat, kendi içimizdeki hakikatle buluşabilmektir.

Yunus Emre gibi gönül erlerinin toplumsal düzeni sağlamasındaki rolleri nedir?

Muhammedî hakikatin dilidir gönül. Dünyada pek çok insan toplulukları Muhammedî dili reddeden yüzlerce insan var. Allah-u Teâla överek "Habibim" diyor, bize bir sevgili kavramı getiriyor. Bu sevgili kavramı bugün çok dejenerasyona uğradı, tıpkı aşk kelimesi gibi. Biz bunlarla ilgilenmeyelim, bizim gönlümüzde bir Muhammedi hakikat var. Bütün insanlığa gelmiş bir Rasulallah var, bir Risâlet var. Siz şu kadar duyarsınız, bir tanesi hiç duymaz, bir tanesi daha fazla duyar. Çok şanslıyız ki, burada Yunus Emre'nin gönül çocukları olan yüzlerce önümüze sunulmuş bir dil hazinesi var. İşitmiyoruz o başka. Ölçü gerçekten bir sevgili dili. Sevgili dilinin biz neresindeyiz, ancak gönülle kurduğumuz ilişki ile ölçebiliriz. Sosyoloji, felsefe, tarih bize sürekli kavramlar getiriyor ama gönül kelimesini getiremiyor. Çünkü gönül dediğimiz, insandan insana aktarılan bir gerçek, o gerçek Muhammedi hakikatin gerçeği. Muhammedi hakikat derken, Peygamberde zuhur etmiş hakikattir. Bizim sünnetimiz, zuhur etmiş hakikati kendi sağlığımızda ölmeden önce ölerek, bu hakikati kendimize zuhur ettirdik, bu en büyük sünnet. Dolayısıyla bir kişiyle, bir peygamberle sınırlı değil, onun manasıyla sonsuzlaşmış bir kavramdır, sevgili. O manadan her birimiz payına bir dil düşüyor. Biz bu dilin neresindeyiz? Gönül kelimesi hiçbir dilde olmayabilir ama biz Yunus'a çevirirken, Yunus bir yerde gönülden bahsettiği zaman biz ona sır anlamını veriyoruz, bir başka yerde ruha dönüşmüş anlamını veriyoruz, bir başka yerde üstadıyla bir olmadan bahsettiği bir noktada aşk diyoruz. Biz gönül kelimesini farklı dillerde kullanırken hangi anlamı vermişse o dizede o anlama yakın şeyler söylüyoruz. Ölçüsü Rasulullah sırrıdır, bu sırrı ortadan kaldırırsak o zaman dinler arası diyalog dediğimiz, sosyoloji, tarih birbirimizle sürtüşme ilişkisi kurarız. Bu hakikat değil. Hakikat dediğimiz, Muhammed hakikatini kendi yüreğimizi yarıp çıkartamadan sevgilinin dilinde tamamlanmış olmuyoruz. Biz dinimizi güzel ahlak üzere nefsimizi Müslüman ettiğimiz zaman, insan olma serüvenin neresinde oluruz? Sevgili hocam biliyorsunuz ki, ikimizde benzer bir kuşak ve eğitimden geçtik. Bize kitaplar okutuldu ve dinimizi kitaplarla öğrendik. Gönül erlerinin en büyük farkı yaşayan bilge olmalarıydı. Bizim tevhid dinimizde talip-üstad ilişkisinde bizim alaydan yetiştiğimiz bilgiyle, okul müfredatında bize öğretilen bilgi arasında ne kadar fark olduğunu söyleyebiliriz. Bir tanesi yaşamayan bilgi, biz bugün Yunusa atıfta bulunarak bir iki dize aldığımız zaman Yunus'un hakikatine ermiş oluyoruz, olmuyor işte, anlamıyoruz bile. Benim o dizelerin içine girmem Yunus derslerini dinleyerek oldu. Yunus der ki: "İşitin ey yarenler." İşitebilmek için bir kere yaren olmaya talip olmamız gerekiyor. O dizelerin kelimelerin içine girmeye başladıkça işittiğiniz şey canlı bilgiye dönüşmeye başlıyor. Nefsiniz onu dönüştürmeden öğrenmiş olduğunuz herhangi bir bilgi yaşayan bilgi olmuyor. Bizim eğitim sistemimizden en büyük farkı yaşayarak öğretmeleri, emaneti bazen kelimeli bazen kelimesiz ama illa ki yaşantıya dönüştürerek

Yunus dili bir gönül dilidir.

bir tür alışveriş yaparak var etmek o zaman o bilgi hiç yok olmaz. Aslında gönlümüzle işitiyoruz, işittiğimiz şey o nefes; o nefes olmadan ölü bilgi. Biz bunun içindeyiz zaten ama idrakimiz perdelendiği için bunun farkına varamıyoruz. Canlı bilgi, bizi mutmain edendir. Nefesi kaynağından çekmektir. Bunun idrakinde olma seviyemiz bizim medeniyetimizi belirliyor. Örnek vereyim, Hz. Peygamberin (sav) bir hadisinde, "Ben cevâmiu'l-kelim ile gönderildim." diyor. Kelimelerin tamamını kendi hakikatinde cem etme becerisi diyelim. Sihirli bir değnekle verilmedi, bu o canlı bilginin kendisi olduğu için verildi. Konuştuğu zaman her makamdaki kişiye hitap edebilmek, bu Peygamber kültürü. Basit sözcüklerle manayı derinlikli hale getirmek. Bizim evliyuallahımız hep bu yöntemi izlemişlerdir. Biz nefsimizi hangi mertebeye getirmişsek onu anlıyoruz. Sevmek ve sevilmek dediğimiz şey dürülüp bükülüp içine konduğu zaman bizi bir eden vuslat ettiğimiz gerçek sevgi nedir? Bunun neresindeyiz? Bizim şansımız şurada, biz bu kadar yaşayan canlı sözün içinde nefes alıyoruz. O zaman bu kulaklara vebal yüklenir, eğer işitmezsek. Okulda okuduğumuz şekilde değil. Yaşayan Yunus'un dilinden nefesinden kulağımıza bir kar suyu kaçmadı. Kesintisiz Muhammedi dilin içinde yoğrulmaya başlamalı ki biz yeniden kendi gönül medeniyetimizin diline sahip çıkalım.

Anadolu irfanı kavramından ne anlamalıyız? Hangi durumlarda kendini hissettirir?

Ölmeden önce ölmeleri. Zaten kavuşmuş olduğu bir dille evliyaullah bize vuslat hakikatini dize dize anlatmış. Sevdiği kadına kavuşamamayı değil, onu bir basamak olarak kullanmış Mecnun bir noktaya kadar Leyla demiş. Leyla geldiği zamanda "ne Leylası benim Leyla" demiş, yani Leyla'dan Mevla'yı çıkarmış. Yani ölmeden önce ölmüş, Leyla üzerinden kendi hakikatiyle vuslat etmiş. Biz vuslat dediğimizde ne anlıyoruz? Mevlana yaşarken ölmeden önce öldü, kendi üstadıyla bir oldu. Kendi hakikatini kendi içinden çıkardı. Vuslat, kendi içimizdeki hakikatle buluşabilmektir. Yazdıkları aslında kendi hakikatleri, gerçeğin dili. Buluşamamanın dili değil, çoktan buluşmuş olmanın yönetimini bize öğretiyorlar. Bunu mecazlarla örtülü bir şekilde yapıyorlar. Anadolu değil buradaki hakikat insanın gönlü. İrfan dili Muhammedi hakikatleri yaşayanların canlı dili olduğu için ölü dili de var. Anadolu dediğimiz zaman pamuk dedeler, dervişler aklımıza geliyor ama böyle bir şey yok. Yesevi Hazretleri pamuk dede miydi? O irfan buralara nasıl geldi? At üzerinde gazaya giden insanlar ne yapmaya geldiler? İlayı kelimetullahı taşımanın sorumluluğu çiçek, böcek, gül toplamak olabilir mi? O kılıcı gül etmektir marifet. Direniş kılıçla da olur ama o kılıcı nasıl kullandığımızla alakalı. Bugün kılıcı en güzel şekilde elimize aldığımızda bile insan hakları derneği uluslararası arenada, "aman aman insan hakları, hümanizm" diyorlar. İnsan hakları dediğimiz şey kendimizle sınırlı, Batı'nın hümanizm kavramıyla sınırlı. Hümanizm ve insan hakları tam biz zulme karşı direnişe geçecekken ortaya çıkıyor. Anadolu sadece burada olduğu

için irfan dolu. Başka yerde de olabilirdi, Orta Asya'da, Batı'da, Amerika'da. Kendimizi bilirsek irfan dilini de biliriz, kitap bilgisiyle bilmek mümkün değil. Talip olmadan, yaren olup işitmeden nerden bileceğiz? O mananın temsilcileri var. O manaları birleştiren evliyaullah var, bugün yaşıyorlar. Ayakkabı boyacısıdır, marangozdur. Nefsini Müslüman etmiştir. 7 mertebede nefsini süluk ettirmiştir. Miraca çıkmıştır, miraç etmiştir. Biz bunların neresindeyiz? Felsefe diliyle profesörlük vesaire... Ben bütün bunları günümüzün yaşayan Yunus Emre'si Mustafa Tatçı Hoca'mdan işitmemiş olsaydım, aynı kitap diliyle, aynı müfredatla kavramları değiştirmeye devam edecektim. O yüzden benim ucundan hecelemeye çalıştığım bu canlı dili hayatıma daha da yerleştirmeye çalışmam lazım. İnsanın nefsini terbiye etmesi ne kadar zor… Ama en azından bilenlerin dilinden aktararak, yaşadığım tecrübeleri ifade ederek bir yol haritası çizmiş olurum. Niyetim bu.

Yunus Emre Hz. ve Mevlana Hz.'nin eğitim metodu hakkında neler söylemek istersiniz?

İnsan kendine ait olmayan yüklerden kurtulduğunda içi de dışı da düzene giriyor.

Bugün İslami kesimin genç kuşaklarında çok yaygın bir akım var, kendini bilme yöntemleri, farkındalık gibi. Bunun için de çakraları açmak, yoga gibi şeyler zikrediliyor. Kendi kişisel yararımız için, bedenimizi doğru kullanmak için, nefesimizi doğru ayarlayalım diye namaz bile kılacaksak huşu bulmak gibi kişisel bir faydacılığa hapsetmek oluyor. Astroloji, falcılık gibi her şeyi bunun içerisine sokabiliriz. Bunlar özellikle İslami kesimin gençleri tarafından çok revaçta olan yöntemler. Mesela NLP diye bir yöntem var, benim birçok arkadaşımın çocukları, özellikle kızlar buralara gidiyorlar. Al bir Yunus oku… Ona tercüme edecek kimse olmayınca o maneviyat ihtiyacını buralarda gideriyorlar. Anlıyorum, bunlara kızamayız. Herkes o maneviyat açlığını bir şekilde doyurmak istiyor. O yüzden her akımda, her kültürde, her din anlayışında çok farklı kendini bilme yöntemleri var. Bunlar bizi bir taraftan tatmin ederken diğer taraftan bir şeyler eksik kalıyor. Çünkü bizim mutmain olmamız için, gönlün fethedilmiş olması için ne gerekiyor? 6 yönden kuşatmamız gerekiyor. İstanbul'un fethini düşünün, 40 gün. Ne zaman ki 6 yönden kuşatılıyor, o zaman fetih müyesser oluyor. Asıl kuşatma nedir? Nefis terbiyesidir, aslımıza dönmektir. Sen O'ndan razı, O senden razı. Nefsimizi mutmain edecek yöntem 6 yönden kuşatmadır. Nedir bu 6 yön? Yukarısı, aşağısı, sağ, sol, ön, arka. Boşluk bırakmadan, saflar sıklaştığı zaman o gönül fethedilmiş oluyor. Boşluk kalırsa vesvese sızar. Bu kuşatmanın 6 cihetten olmayıp da fethe dönüşmediği zaman ne oluyor? İşgal oluyor. Birbirimizi ne kadar çok işgal ediyoruz… Biz eğer gerçekten bir gönül ehlinin nasıl yaşadığını, nasıl söz söylediğini, nasıl davrandığını algılayabilirsek, içimizde yaşayabilirsek o zaman dışarıda olan her olayın içimizde bir karşılığının olduğunu fark ederiz. İşte o zaman onun adı gönül eğitimi, aslına dönme eğitimi oluyor. Rıza eğitimi oluyor. Rıza eğitimi çok çileli bir yol. Ama işte o eğitimden geçmeden aslımıza dönmek, Hakk'a dönmek,

ölmeden önce ölmek mümkün olmuyor. Bu yüzden bizim gönül eğitimimiz tatbikata dayanıyor. Diğer bütün saydığım öğretilerin hepsini içine alır, aynı cevamiül kelim gibi, hepsinin hakikatini yaşatır. Ama bunların hepsini nefsine tatbik ettirerek yaşatır. Ben bunları Yunusça'dan öğrendim. Ne kadar uyguluyorum? Çok tartışılır. Ama artık öğrenmemiş gibi davranamam.

İçimizde yaşadıklarımız, dışımızdaki o kaosun karşılığı oluyor. İnsan kendine ait olmayan yüklerden kurtulduğunda içi de dışı da düzene giriyor.

Büyük cihat ve küçük cihat meselesi devreye giriyor burada. Dışarıda biz savaşabiliriz, cihat niyetiyle, adalet için, nefsimizde öfke hissi uyanmadan. Ama ne buyuruluyor? Daha büyük cihat, nefsimizle savaşmaktır. Biz elimize kılıcı öfkeyle, benlikle alırsak nefsimizle savaşmış olmuyoruz. Benim üstadımın bir sözünü aktarayım: Nefsi için mücadele edemeyen vatan için mücadele edemez. Çünkü vatandır gönül. Bugün niçin bizim Türk ordusunu yıkamıyorlar? İslamla şereflenmiş bir orduyu neden anlayamıyorlar? O gaza sırrını anlayamadıkları için. Burada olan şey bambaşka bir şey. 15 Temmuz'u düşünün. Bir gecede o ruh çıkıyor ortaya. Biz bir park yeri için birbirimizle kavga edebiliriz, ama tankın altına yatmayı da biliriz. İşte bu Anadolu İrfanı. İşte bu celal ve cemaldir, bu vesileyle kemal de oluyor.

Yunuslar varoluşun sırrını çözmüş. Modern insan neden bunalımda?

Güzel kardeşim, modern insan bedenine, kabuğuna, görüntüsüne doydu. Her şey o bedenin rahatı için, kamuflaj için. Bizim üzerimizdeki yükleri atıp soyunmamız gerekirdi, oradaki hakikate ulaşabilmek için. Biz ne yapıyoruz? Sürekli makyaj, sürekli giyim. Bir tane daha, bir tane daha… Her şey vitrinde sergileniyor. Biz vitrine doyduk. Modern insan vitrinde gördüğünü almaya doydu. Egolar obezleşti, benliğe doydu insan. Bize lazım olan benliğimizden soyunmak. Sen merkezli olmak. Biz ne zaman "sen" demeyi bırakıp "ben" demeye başladık. Bu aslında her zaman vardı. Biz modern insan diyerek durumu sınırlıyoruz. Anadolu insanı bunların içinde de var. Biz o mananın için içine giremeden, vitrine bakarak nereye kadar gidebiliriz? Modern insan işte buna doydu. Ama o kadar çok olumsuz huyumuz var ki hep bunlar pazarlanıyor şimdi. Gözümüzün önünde hep bunlar var. Fitne, fesat, hırs, tahakküm, sömürü… Dışımızdaki savaşlara bakın. Bizim en büyük düşmanımız bu işgaller. Biz bu işgallere doyduk. Yunus: "dağlar ile taşlar ile seherlerde kuşlar ile" çağırıyor Mevlamızı. Bizim bu hazineden nasiplenmemiz lazım. Bu hazineden Mimar Sinan nasiplenmiş, Süleymaniye çıkmış ortaya. Ya da herhangi bir insan bu hazineden nasiplenmiş, aslına dönmüş, mutmain olmuş, rıza eğitiminden geçmiş.

Bu hazinenin farkında olan ruh, aslında yerli yerinde duruyor. Biz onu görecek halde değiliz. Onu görmek lazım, aslımıza rücu etmemiz lazım. Bizi bu zehirli şeyler perdeliyor. Bu her zaman vardı, ambalajı değişti sadece. Onun için nefsimizi Müslüman edecek evliyaullahın dilini çözmek ve bugüne getirmek zorundayız. Bu evrensel insanlığın gönül dilidir.

KAYBOLUR BİR HATIRANIN CEYLANI

ESMA POLAT

Derli toplu bir acı arıyordun kendine
Tül gibi sessizliğe boş yere sarınmadın
Boş yere çıngıraklar salmadın kafeslere
Kalemlerin ucunda hesapsız arınmadın
Gitmenin gür ırmağı çağırırdı her sabah
Çünkü tekin değildi şarkıların ağzında
Boğazlardan geçmeyen bir kemik gibi kalmak

Bir bekçiyim diyorsun dünya gözlü salıncak
Ağaçların tahtında çok ölüler beklerim
Yeter yitik kuşların aldanmış kanat sesi
Nasılsa havsalama kayıp rüzgârlar değer
Geçtim kovalamaktan yaralı bir hevesi
Yola düşmeyi kopuk anıların ardında
Koşmak kendine doğru yabani ve atılgan
Bir gidiş ki künyesi terk etmenin kaydında
Hem yeni başladıktı bu mavi saltanata

Oymalı sandıklardan kaftanları çıkardık
Beyaz sayfalar açtık ebruli defterlerde
Eski işlengilerden yeni güzeller yaptık
Unutmak için hepsi boz yeleli atları
Hoyrat esintileri kan içmiş katarları
Destanların içinden kudretli ve devingen
Ve mahcup bir vakarla yürüyen ayakları

Dur öyleyse acının gölgesinde yeknesak
Tuzlu bir göle kıvrıl gözyaşına sığınıp
Bir sincap kovuğuna çöreklensin korkarak
Yapraklar dallarından öç almasın savrulup
Hâlbuki kollarını açmıştır seyyareler
Ezeli bir cezbeyle döner durur kâinat
Hayret şafağı söker upuzak ülkelerde
Yola çıkanlar için korkuya başkaldırıp

FASİD DAİRE: "KADINLAR İNSANDIR, ERKEKLER İNSANOĞLU"

Canan Olpak Koç

Yaşanılan çağın temel problemlerinin görünür olduğu yerlerden biri sokak duvarlarıdır. Sokaklara bakan duvarlar yalnız evi dış tehlikelerden korumaz bununla beraber çevrelediği insanların tedbir ihtiyacını açıklar. Bu da yetmez önünden gelip geçenlerin insana dair hisleri, hırsları hakkında da bilgi verir. Çünkü yazı yazma ihtiyacı en güzel bu kocaman, temiz boyalı duvarları görünce şevke gelir. En son rastladığım yazılardan biri "seni düşünürken içim geçmiş, severken ömrüm" cümlesiydi. Muhtemel ki yazan kişi gizli bir aşkın çile çeken tarafıydı ve belki de her gün yan yana olduğu kişiye derdini anlatamamış ancak bu yolla, bu duvarlar aracılığı ile tüm sokak sakinlerine ve yoldan geçenlere anlatabilmişti. Ama dert başka… Bu yazıyı okuyan herkes bunun bir erkek olduğuna kuşkusuz inanır ve onay verir. Çünkü ancak bir erkek, sevdiğini bu kadar özgür yazabilir duvarlara. Bu ön kabul doğru olmasa da böyledir. Tartışma su götürmez. Oysa 1997 yılında dünyanın ardından Türkiye'yi sarsan Titanik filminde "Bir kadının yüreği, sırlarla dolu bir okyanustur." der okyanusun derinliklerinde değerli kolyesini bırakan yaşlı kadın. Derinlerde kaybettiğimiz şeylerin aslında hislerimiz, arzularımız olduğunu da anlatır film. Kadının da hisleri vardır. "Hayat, durup bir mucize gerçekleşmesini bekleyecek kadar uzun değil" ise bir kere daha 2001 yılının Kasımda Aşk Başkadır filminin bu repliğini doğrulamak lazım. Ancak işe tanımlamalarla başlama zorunluluğu yine çıkar ortaya. Kadın kimdir ki zamanı tasarruf etmek için durup düşünsün?

Yukarıdaki sorunun cevabını başlığımızda verdik aslında. Sonunda ona geleceğiz ancak lafı biraz dolaştıralım istiyorum.

Hiçbir şeyi zıttından gayrı düşünemediğimiz gibi cinsiyetçi konuşmalarda da erkek-kadın ikiliğinden bahsetmek zorunda kalırız. Elbette cinsiyet vardır ve her cinsin kendine özgü özellikleri bünyesinde barındırır. Ama insan merkezli bakınca terazinin kefelerinden birini diğerinden daha ağır göstermek hatasına düşmek ihtimali üzebilir. Buna rağmen sanayi devriminden bu

Müslüman Türk kadınının önüne konulan, Batı dünyasının sunduğu profil, bilmem kaç senesinde hangi renk kıyafeti giydiğini hatırlayan Rick'i bulduğunda sevinen kadındır.

yana bu ikilik belirgin bir biçimde konu olmuştur. Bu manşetlerin gerekçesi yalnız işçi sınıfının artması ve çalışma hayatının paylaşılması değildir. Bir de erkek dünyası içine yerleşmeye çalışan kadının tanımlanamamış olması vardır. Duvarlara yazı yazacak kıvamda değildir bu yüzyılda bile.

Toplumun bir üyesi olan kadınlar, kendilerine özgü yaratılış hasletlerine sahiptir. Dünyanın ve insanlığın geçirdiği tarihi tecrübeyi seyredecek olursak bazen ezilen bazen göklere çıkarılıyormuş gibi görünen kadınlar ilk insanın yaratılışından beri yönlendirici gücü ile hep kendini fark ettirmiştir. Din, edebiyat, tarih, sosyolojik imkânlar, psikolojik analizler, coğrafi farklılıklar yani insanı etkileyen bütün unsurlar kadını da doğrudan ya da dolaylı tanımlamaya çalışmış ve zaman zaman fark edilmemiş olsa bile yoğun olarak etkilemiştir.

Aslında bu tanımlamada en çok söz sahibi olan kaynak din olmuştur. Kutsal kitaplar insan tanımlamalarında uzun yıllar ve hala topluluklar üzerinde yönlendirici olmuştur. Tevrat, kadın ve erkeğin Tanrı suretinde yaratıldığına dair metinlere sahipken bir başka metninde kadının erkeğin kaburga kemiğinden, onun yalnızlığını gidermek üzere yaratıldığını da söyler.

İncil ise, özellikle yaratılış hikâyesinin temel alınması ile kadını insanoğlunun düşüşüne sebep göstermiştir. Havva ismi bu manada bir sembole dönüşmüş ancak aynı din bir başka kadını, Hz.Meryem'i, anti tez olarak öne çıkarmıştır. Son ilahi kitap Kur'an-ı Kerim ise kadını erkekle eşit sayan ve geçirdiği süreçlerde de bunun aksi bir tez üretmemiş ilahi kaynaktır. Hatta kadın ve erkeğin müşterek kandırıldığını söyleyerek günahta da eşitlik ilkesini devam ettirir. Dini yükümlülüklerde de erkek ile aynı hak ve sorumluluklara sahiptir. Dolayısıyla sevgide de olması beklenen bir şeydir.

Edebiyat ise mitlerle başlayan iz bırakma çabasına destanlar, masallar, romanlar ile devam etmiştir. Bu çabada ona en değerli malzemeyi kadınlar vermiştir. Bu olumlu bir ifade gibi görünse de, yazının başında örnek olarak verdiğimiz duvar yazısının da ispatı olabilir maalesef. Maalesef çünkü edebiyatı da erkekler üzerinden okumaya devam ediyoruz. Kadın şair anlayışının aşılmış olmasına karşın, şair deyince erkek silueti canlanan zihin sayısının hiçte az olmadığını düşünüyorum.

Albert Camus, mitlerin ve destanların hayal gücünü daima canlı tutmak için var olduklarını, üretkenliğini ve yaratıcılığın dışavuruma şekli olduğunu söylemiştir. Türk destanları da ait olduğu zaman kesitinin hem olağan durumunu hem hayal gücünü bugüne taşır. Kadın farklı rolleri ile Türk destanlarında karşımıza çıkar.

Dede Korkut, fedakâr eş olarak canını eşine veren kadını anlatır. Annelik, kahramanlıkta buna ilave edilir. Ata binen, kılıç kuşanan biri çıkar karşımıza. Fromm, dünyanın anaerkil düzeni kadınlardır önermesini desteklercesine bu destanlarda Türk kadını cefakâr, fedakâr kimliği, doğurganlığı, anneliği ile toplumunun yanındadır. Öyle ki Şorlar'a ait bir destan olan "Oğlan" destanında kadın erken yaşta evlenmez ve eşini seçme özgürlüğüne sahiptir. Seçim kriteri ise adayın kendisini yenebilmesidir. Bu iddialı davranış zamanla unutulmuşa benzemektedir. Hâlbuki Oğuz Kağan, kadını ile eşitliği aynı dönemde devam ettirir. Toplumsal hayat tarzlarını ve cinsiyetlere yüklenen anlamı bulmak bakımından destanlar önemlidir. Kadın karakterlerin en fazla olduğu Türk destanları Hakas Türklerine aittir. Hakas Destanlarından Altın Arığ, Ah Çibek Arığ, Huban Arığ gibi kadın kahramanlar az anlatılmış çok şeylerdir. Çok anlatılmalı çünkü bu destanda kadınlar çok yönlüdür öyle ki kendi adını kendi verir. Huban Arığ "Hara

Han babalı, Hıyan Arığ analı, kızıl kır atlı, Huban Arığ olurum…" yani ben buyum diyebilmiştir. Bizden de kara denizin kıyısındaki, kara karlı dağ doruğunun dibindeki, atalı, analı ve de kızıl atlı Huban'a selam olsun.

Geldik mi şimdi kadınlar insandır, erkekler insanoğluna. Neşet Ertaş, yalnızca bozkırın bozlağını bırakmamış, bu çözüm cümlesi ile yaradılışa kadar indiğimiz güzel tanımlamayı da bırakmıştır dinleyicisine.

Peki, günümüzde kadın kimdir ya da ne talep ediyor insandan?

Kazablanca filmi bir başyapıttır. Konusu bir aşk hikâyesidir aslında. Üstelik sıradan birçok insanın hayatında karşısına çıkabilecek şeydir aşk. Klişeleri doya doya kullanmıştır zaten Umberto Eco'nun söylediği gibi. Filmin bir yerinde esas oğlan Rick çıkar ve en az "durdurun dünyayı inecek var" cümlesi kadar çarpıcı bir o kadar da realist cümleyi kurar: "Dünya harabeye dönerken biz âşık olmakla uğraşıyoruz." Offf keşke film bununla sonlanacak olmasaydı. Çünkü aynı Rick, kadınların tam da beklediği, istediği ayrıntılara hâkim bir bulunmaz erkektir. Ilsa ile konuşmaktadır:

Rick: Son karşılaşmamız La Belle Aurore'daydı.

Ilsa: Hatırlaman ne güzel. Almanların Paris'e girdiği gündü.

Rick: Kolay unutulacak bir gün değil. Her ayrıntıyı hatırlıyorum. Almanlar gri giymişti, sen ise mavi.

Ilsa'nın ağzı kulaklarında… Oldu mu şimdi Rick. Huban Arığ'ı asla etkilemeyecek olan bu ayrıntıya dikkat, Ilsa için dünyadaki en özel hassasiyete dönüşmez mi, hemcinslerin için kötü örnek olsan da. Bırakalım Rick ve Ilsa'yı romantik dakikalarda. Gelelim kadınlara, kadınlarımıza… Huban Arıg destanında aynı zamanda destanın kahraman karakteri de olan Huban Arıg'ın kendi adını verdiği ve bunu duyurduğunu söylemiştik. Bu kadın iş başa düştüğünde en üst görevlerde yer almaktan kaçmaz. Babasının ölümü üzerine tahta geçer. Halkına ilk hitabında "*Huban Arığ, Han'ın yerine Hanlık cüppesini / Beyin yerine Beğlik cüppesini giydi. / Giyimsiz kişiye / Giyimin en iyisini giydirdi, / Atsız kişiyi [ise] / Atın en iyisine bindirdi. / Yerli halka emir - öğüt verdi: / 'Açlıkta kimse kalmasın, / Aş yemeğin en iyisini yiyiniz. / Giyimsiz ve kuşamsız / Çapullar giyinip kimse dolaşmasın / Giyimin en iyisini giyiniz. / Para karşılığı kimse sömürülmesin, /Halkı kimse baskı altına almaya kalkışmasın, / Yalnız kulunu at ediniz, / Yalnız balayı er yapınız. / Kulunun ayağını karıştırmayınız, / Sağ ve salim yaşayınız. / Birlik, dirlik ve beraberlik içinde olunuz. / Yakında yurtlu halkla / Bozuşmadan, iyilik ve düzen içinde yaşayınız. / Irkta yurtlu halkla / Düşmanlık etmeden, dostça ve barışça yaşayınız.*" konuşmasını yapar.

Ilsa ne renk giydiğine takılsın, bizim ata Türk kadınımız aç doyurmanın, çıplak giydirmenin derdindedir. Halkına, düşmana karşı güçlü görünmek, para ile sömürülmemek için giyimin en iyisini giyme öğüdünü vermektedir. Kazablanca ve onun gibi hemen hemen bütün Hollywood filmlerinde kadınlar sadece aşkın malzemesidir. Bu fena bir şey sayılmaz. Eğer ortaya bir Türk sinema filmi ve roman uyarlaması olan Selvi Boylum Al Yazmalım'ın Asya'sı gibi evladı için sevgi ve emek arasında kalmış karakterseniz. Ya da yine bir Türk filmi olan Eşkıya'daki sevdiği Baran'a kavuşamadığı için 35 yıl susan Keje iseniz. Sayısı nitelikli film takibi arttıkça artırılabilir. Fakat şimdi Müslüman Türk kadınının önüne konulan, Batı dünyasının sunduğu profil bilmem kaç senesinde hangi renk kıyafeti giydiğini hatırlayan Rick'i bulduğunda sevinen kadındır. Aşk, tercihler ya da susuşları çoktan tüketmiştir.

Ne renk giydiğimi hatırlama kısmında mı sabitlenmiştir? Böyle mi olmalı, kadınlar olarak hayatımızı böyle ucuz ayrıntılarla hafifletmeli miyiz? Elbette artık kılıç kuşanıp düşmana saldırıya geçmemizi gerektiren bir dünya yok, adımızı koyuyorlar henüz doğmadan, yiğitlik yapıp Boğaçhan gibi kendimizi bu konuda da yıpratmaya lüzum yok, teknoloji desek artık en kırsal alanda bile temel ev işlerinde kullanılacak makineler hayatımıza çoktan yerleşmiş durumda... Hani bunlar çoğaltılabilir. Bir elimiz yağda bir elimiz balda olmasa da, yağ ve bal ile oldukça yakın mesafede yaşayan kadınlarımızın sayısı hiçte azımsanmayacak sayıda. Ne bekliyor öyleyse insanlık bizden?

Binlerce yıl önce Huban Arığ'da cinsiyetçi inatlaşmaları, insanlar arası husumeti, kıskançlığı önceden fark etmiş olacak ki sefere çıkmadan önce "*... Birisi 'güçlüyüm' / Öbürü 'üstünüm' gibi / Aşırılık düşüncelere kapılmayın, / Barış ve uzlaşı içinde yaşayın.*" demiştir. Sanayileşme çalışma hayatını erkek ve kadın için zorunlu hale getirdi. Modernizm altında sunulan her şey aktiviteleri çoğalttığı gibi içinden çıkılmaz fakat onlarsızda yapılamayacak ayrıntıları, eşyaları hayata soktu. Cinsiyetler arası fiili davranış benzerlikleri arttıkça düşünce tarzları uzaklaştı. Kadın her şeye rağmen duvara "seni severken ömrüm geçmiş" demiyor. Fakat aynı kadın, omuzlarında ayrıntıların ve eşyaların yükünü taşıyan erkekten her an romantik sözler bekliyor.

İnsanlık bugünün kadınından sevgi, vefa, güç ve rolünün sorumluluklarını bekliyor. Bu ne susmaktır ne oturmaktır ne de hayatın rutin akışının dışında tutulmaktır. Okuyan, çalışan, emeği ile bir yerlere gelmenin onuru ile cinsiyetçi ayırımı bir kenara bırakıp rızkının peşinde olan, ileri nesillere bugünün kadınından bir iz bırakmak için üreten kadını bekliyor. Seven, sevdiği için beklemeyi bilen kadını istiyor. Çok mu zor, değil tabiki toplumlar arası barış, toplum içinde barış ve kendi içimizde huzur için bu hiç de zor değil. Fasid daire ya da kısır döngü?

HERKES UYUR

Müzeyyen Çelik Kesmegülü

Herkes uyur, o yalnızlığı bastırırdı içine. Kimse görmesin. Görse de anlamasın, güçlü görünsün dışarıdan. Hikâyesini güzel yapan acılarıydı onun. Bir dosta anlatılmaya değer şeyler de çoğu zaman acıları oluyordu bu durumda. Bir katı saten, bir katı dantel örtülü fiskos masanın başında kahve içerken geçmişe dair ne varsa uçup gelip yerleşiveriyordu diline. Laf lafı açardı hep. Laf da yaraları açardı. Süheyla geldi o gün.

Çocukluk arkadaşını hemen buyur edip misafir odasına aldı. Telaşla sarıldı. Hızla hal hatır sordu. "Hemen kahve yapayım." dedi. Mutfağa geçti. Süheyla'nın tek kelime etmeye fırsatı olmamıştı. Koltuğa otururken "Yap bakalım Telaşeli Necla." dedi. Etrafa bakınmaya başladı. Her eşya yapışıktı sanki bu evde. Vitrindeki fincanlar hiç yerinden oynamamıştı. Babanın yüzü kazınmış annesinin gelinlikli fotoğrafı da bütün cesaretiyle vitrinde duruyordu. Necla'nın fotoğrafları diğer tarafındaydı vitrinin. Çocukluğu, düğünü, çocukları. Tabii ki de Kürşat. Necla'nın kardeşi. Şimdi Rusya'da çalışıyor. Teknikermiş.

Bunların babaları Necla'nın düğününden bir ay önce teyzesiyle kaçtı. Aile perişan oldu. Anneannesi dedesi de utançlarından ilk torunlarının düğününe gelemediler. Necla gelin çıkacağı gün kuaföre giderken kahkaha atmaktan gözlerinden yaş gelmişti de durduramamıştı kimse. Kuşağını Kürşat bağlarken de ağlamaya başlamış düğün alayı gelene kadar susmamıştı. Kimse ne yapacağını nasıl davranacağını bilemiyordu ama Satı teyzenin eline kocası geçse adamı o saat öldürebilirdi. Kız kardeşiyle kaçtığından değil de kızının düğününü mahvettiğinden hınç besliyordu adama. Zaten gün mü göstermişti ki. Geç onları geç derdi lafı açılınca Satı teyze. Herkes de geçerdi.

Necla kahveleri getirirken acelesinden kahvenin birini muhakkak dökerdi. O döktüğünü de kendisine alır. Tabağı temiz olanını misafirine verirdi. İkisine de döktüyse de geri mutfağa gider peçeteyle fincan tabaklarını silerdi. Geri getirirken de çoğunlukla yine dökerdi.

Süheyla bu yüzden ona Telaşeli derdi. Hatta bunu istemeye geldiklerinde fincanları yapıştırsak mı ne yapsak diye dalga geçmişti. Kız sen de bu halinle evlendiysen kimse evde kalmaz da derdi Necla'ya. Alınmazdı ki Necla. Nereye kadar alınabilirdi. Ya da hangi birine alınacaktı. Tek tek düşünüp bir şeyleri üzerine almaya kalksa, ölsem bundan daha iyi derdi.

> ***Hikâyesini***
> güzel yapan
> acılarıydı onun.

Çocuklardan başladılar konuşmaya. Caner her zamanki gibi okulda kimseye huzur vermiyordu. Cansu da içine kapanıktı. Çocuklar için

okula o kadar sık gelip gidiyordu ki öğretmenler Necla'dan bıkmıştı artık. Süheyla'nınkiler ne yapıyordu ya. Her şey yolundaydı onlarda. Liseye giriş sınavlarına hazırlanıyorlardı. Sürekli birinci oluyorlardı. Öğretmenleri teşekkür etmek için çağırıyordu annelerini sadece. Fen Lisesi garantiydi. Öyle anlatıyordu Süheyla. Necla o anlattıkça çocuklarını bu hale getiren sebeplere odaklanıyordu, başlıyordu anlatmaya. Caner babasının cansız bedenini daha beş yaşındayken görmüştü. Cansu baba nedir hiç bilmemişti. Tedavi de ettirmişti ama unutamıyordu Caner babasını. Cansu da hiç hatırlamıyordu aksine. Dedesi olsa baba derdi belki ama yoktu o da. Diğer dedesi zaten çoktan ölmüştü. Necla onlarca kez dinlediği bu hikâyeden sonra "Allah sevdiği kuluna böyle dünya kederleri verirmiş Neclacığım" deyiverdi. Arkadaşını hiç böyle görmemişti Süheyla. Gözleri kocaman açılmış yanaklarına bir kırmızılık yürümüştü. Titremeye başladı. "Sevmesin böyle sevecekse Süheyla!" dedi. "Sevmesin!"

"Öyle deme hata olur Necla." dedi. Kahve telvesi boğazını gıcıkladı. Ne diyeceğini bilemedi. Bir su alayım diye mutfağa gitti. Arkadaşı sakinleşmiyordu. Üzmüş müydü onu. Lakin kötü bir niyeti yoktu ki. Çocukların başarısını anlatınca kıskanmış mıydı ki. Ama ne yapsındı. Çalışkandı onun çocukları da. Bu düşüncelerle bir bardak da Necla için su alıp misafir odasına geçti. Necla biraz sakinlemişti. Konuyu değiştirmek istese de aklına bir şey gelmiyor pot kıracağım diye ödü kopuyordu. "Dışarı çıkalım mı?" dedi. "Kafamız dağılır hem."

Dışarı çıkmadı Necla. Süheyla da evine gitti. Çocuklar bir saat arayla okuldan geliyorlardı. Annesi köye gitmişti. Çocuklarına bir şeyler hazırlamalıydı. Özür dilemeliydi bir de. Neden ama? Az önceki lafı için. Sevmesin madem, dedi ya. Çıkıverdi işte ağzından. En çok Allah'tan özür dilemesi gerektiğini hissediyordu. Az da değildi acısı. Yolda lastiğe zincir takarken bir araba gelip çarpmıştı kocasına da babasına bakmaya giden oğlan ayrılmış kafatasını görmüştü babasının. Az şey miydi? Sevse böyle üzer miydi? Yine de öyle dememeliydi. Bilemezdi ki. Daha kötüsü olabilirdi. Cansu'nun düğün günü kız kardeşiyle kaçabilirdi kocası. Neyse ki yoktu kız kardeşi. Başkasıyla kaçsa da iyi değildi ya. Neler düşünüyorum ben diyordu. Caner köfte, patates Cansu da sigara böreğini severdi. Köfteleri yaktı acelesinden. Bu evi devletin verdiği kan parasıyla almışlardı. Uzman çavuştu kocası. Bir adam bir ev kadar ediyordu işte. Sonra hiperaktif bir oğlan ve içe kapanık bir kız. Ne yapsın şimdi onları bağrına basmaktan başka. Çocuklar geldi. Yemeklerini yediler. Köfteler fazla kızarmıştı ama yakmışşın diye sitem etmişti Caner. Dışarıdan gören biri annesini azarlıyor da diyebilirdi. Sigara börekleri de öyleydi. Cansu yanık yerlerini temizleyip de yedi. Ses etmedi. Caner bilgisayar başına geçti. Cansu televizyon başına. Sonra uyudular. Necla herkes olanları tam olarak unutup hissizleşinceye kadar çocuklarının yüzlerine bakıp duracaktı. Odasına geçip uyuyacaktı sonraki her gün.

Bir dosta
anlatılmaya değer
şeyler de
çoğu zaman
acıları oluyordu
bu durumda.

PLASTİK KALIPLARA FEDA EDİLEN "MEKÂN TASAVVURU"

Hacer Yeğin

Mekân; en genel anlamıyla nesnenin uzayda kapladığı yer demektir. Lügâtte "olmak" anlamındaki kevn, kıyan, keynûne mastarından türetilmiş ism-i mekândır ve "oluşun meydana geldiği yer" anlamına gelmektedir. Bu yönüyle "Kün fe ye kûn" emr-i İlâhîsi'nin tecelli ettiği bir zemin, bir disiplin; tüm yaratılmışların ve eşyanın vukû bulduğu sınırları tanımlı bir boşluğa atıf yapılır. Eski Yunan felsefelerine kadar varan mekânın mahiyeti daha çok doluluk/boşluk kavramları üzerinden şekillenir. Eflatun'a göre geometrik yüzeylerle sınırlı olan maddenin kapladığı ezelî ve evrensel bir kap varken Aristo'ya göre her unsurun tabiatından kaynaklanan hareket, yine onun tabii bir şekilde yöneldiği mekâna doğrudur. Latince "Lotus" kavramı ile İngilizce "Place, space" karşılığı olarak; felsefi metinlerin işaret ettiği "Khora" terimi hep aynı "Nesnelerin kapladığı varlığı zihinde olan boşluk"u ifade eder. İslam düşünürleri ise "Kuşatan cismin, kuşatılan dış yüzeyi ile örtüştüğü bir iç yüzeyi" tanımlar ki buradaki temel vurgu eşyanın "İhâta edilme"sine yapılır. Öyleyse analitik düzlemde koordinatlarla tanımlanan bir ara yüzden ziyade, bir Kuşatıcı tarafından ihâta edilen "Şey"lerin nasıl ve ne şekilde kuşatıldığı, dolayısıyla kuşatmanın da niteliği belirleyicidir. Bu anlamda ilk İslam felsefecisi Kîndi'nin "Kuşatanla kuşatılan cismin son sınırlarının karşılaşması" şeklindeki mekân tarifi insanoğlu açısından düşünüldüğünde aslolanın "tasavvurumuzdaki mekân" olduğu şeklindedir. Öyle ki insan nereye giderse iç dinamiklerini de beraberinde götürür, mekân algısı ve diğer tüm yaşamsal pratikleri de aslında bu iç dinamiklerde nasıl mâkes buluyorsa, öyledir.

Işığın, malzemenin, objelerin, koku ve seslerin bir arada oluşturduğu mekân algısı, kağıtlara çizilen eskizlerden çok farklıdır. Yapının estetiği, üç boyutluluğu, doku etkisi, çevreyle ve insanla kurduğu ilişki; iç mekânlardaki renk düzenlemesi, döşeme kaplamaları, aydınlatmaların yeri, biçimi, açısı ve gücü; duvarların akustiği, mobilya ve eşyaların özellikleri dolayısıyla tüm bunların popüler ifadeyle "Aura"sının insanın üstündeki psikolojik etkileri zahiri etkilerinden çok daha fazladır ve pek de kontrol edilebilir değildir.

Batı'da bireysellik ön planda iken, Doğu'da kolektif yaşam ve cem olmak/cemaat olmak esastır.

Şüphesiz fiziksel özellikleri ile bir mekân, içindeki yaşamların kalitesini ve konforunu belli bir düzeyde etkiler -burada mimarlığın mekân tasarımındaki tanımladığı rasyonel "İnsan yaşantısı"nın bir

dizi temel gereksiniminden bahsediyoruz. Bu ihtiyaç listesinin her bir yapı özelinde belli kriterlerle karşılanması sonucu mekândan beklenen misyon neredeyse tamamlanmış olur. Oysa insanın içinde neşvünema bulduğu, salındığı, dağıldığı, toplandığı; zaman zaman arz ve sema arasında seyrüsefer edip, zaman zaman topraktan aşağı mesabelere indiği "İki kapılı bir han"da fiiliyatının sınırları için bu tarif ziyadesiyle yüzeysel kalmaktadır.

Batı'da bireysellik, Doğu'da cemaat

Yaşamın zaman ve mekân olmak üzere iki temel sabiteye bağlanmış denklemi bizi, eylemleri illa ki bir mekânda geçen ve bu düzlemden koparılamayacak olan "insan yaşantı"sını tasarlamaya itiyor; ancak bazı ön kabullerde büyük oranda yanılıyoruz ki çıkan ürünler kullanıcıları bir türlü tatmin etmiyor. Ne kadar çok değişkeni hesaba katmış olursak olalım elimizdeki parametrelerden oluşturduğumuz çizelgeye tik atarak ilerlediğimiz tasarım programları bir şekilde marjinalize oluyor ve çoğu zaman insanın fıtratı ile bütünleşemiyor. Bugün yaşamsal pratiklerin ve ruhsal devinimlerin mimari projelerle tasarlanmış mekânları çoktan aşıp taşarak kabına sığmıyor oluşu, artık bu terazinin bu sıkleti taşımadığını gösteriyor.

Bu cihetle tarihsel süreçte medeniyetler arası arayışlar ve dolayısıyla şekillenmeler de farklılaşıyor. Örneğin mekânsal objelere farklı misyonlar yükleyen Uzak Doğu felsefelerinden "feng shui"ye göre evrenin yaşamsal enerjisini kontrol etmek ve mekânlara aktarmak mümkündür. Dolayısıyla mekânlar fiziki şartlarının dışında enerjileriyle de insanların yaşamlarını etkiler. Yaklaşık altı bin yıl önce şekillenmeye başlayan bu felsefelerden bilinen ilk literatür, Kwok Po'nun Defin Kitabı'dır. Ve şu cümle ile başlar: "Ejderhanın enerjisi rüzgârla dağılır, suyu görünce durur."

Ateşin rengi kırmızıdır, yaz mevsimini ve güneyi temsil eder. Suyun rengi koyu mavidir, kış mevsimini ve kuzeyi temsil eder. Tabiattaki en doğal kaynak olan ve sarı ya da kahverengiyle sembolize edilen toprak, her türlü yansımanın gerçekleştiği obje merkezidir. Mekânların tasarımında kullanılan ahşap yeşil renklidir; yönlerden doğuyu, mevsimlerden ilkbaharı temsil eder. Ve yine doğal bir rezerv olan metal, sonbaharın temsilcisi olarak beyaz ya da altın sarısıyla gösterilir ve yönünü batıya dönmüştür. Mekânlara konulan ağır ya da hafif objelerin, bunların renklerinin, yönlerinin ve konuşlanma biçimlerinin; her birinin bir anlamı, insan ruhu üzerinde belli bir etkisi vardır.

Tabi bütün bunların neşet ettiği topraklardan Batı'da bireysellik ön planda iken, Doğu'da kolektif yaşam ve cem olmak/cemaat olmak esastır. Batı'da kurumsal sistemler, sürekli denetim ve rekabete; Doğu'da ise işbirliğine, tesanüte ve karşılıksız güvene yaslanır. Buradan hareketle Batı'da tüm haklar evlilik sözleşmesi, iş sözleşmeleri, kurum sözleşmeleri ile garanti altına alınırken, Doğu'da yasalar gerekmedikçe pek kullanılmaz çünkü aslolan ilişkilerdir, söz namustur, yazılı olmayan değerler daha çok önemsenir. İşte mekânsal tasarımlar ve mekânların insanlar üzerindeki etkileriyle mekândan

beklenen mutluluk, huzur niteliği bu noktalarda ayrışma gösterir. Çünkü Doğulu felsefe en genel hâliyle kolektif mutluluğu bireysel mutluluktan daha çok dikkate alır ve mutluluk algısını da toplum üzerinden yapılandırır. Mekânlardaki çok giriş/çıkışlı iç içe geçmiş girift ilişkilerin belirlediği mutluluk ve huzur olgusu ancak "Herkes"le birlikte şekillenir. Herkes ve her şey birbirinden en üst düzeyde etkilenir, eşyanın döngüsü, insanla etkileşimi kaçınılmazdır, komşu komşunun külüne muhtaçtır ve toplumsal sıkıntıların her evde belli bir ağırlığı vardır. Oysa Batı'da insanlar "Kendi ayaklarının üzerinde durma", "Kimseye muhtaç olmama" anlayışıyla yetiştirildikleri için toplumsal bağları zayıf ve kişisel sınır tanımları çok belirgindir. Güvenlik sınırları tehdit edilmedikçe kimse kimseye ilişmez ve dolayısıyla mekânsal algılar da son derece kişiseldir.

Esasında bir toplumsal baskı altında zoraki huzur arayışları da, özgürlük ve bireysellik uğruna yalnızlaşmak bedeliyle devşirilen mutluluk formülleri de kendi içinde ontolojik sorunlar barındırmaktadır. Bugün Kuzey Avrupa ülkelerindeki gelişmişlik düzeyi ve sahip olunan imkânlara karşın yükselen intihar oranları, bireyselleşmenin getirdiği yalnızlık ve mutsuzluğa bağlanıyor. Öte yandan bugün Uzak Doğu felsefelerindeki yaşamsal enerjinin kontrol edilmesi ve mekânlara aktarımındaki temel ölçütler de tartışılır hâle gelmiştir.

Küçük güzeldir, az çoktur

Bütün bunların yanında, bir de İslam disiplininden doğan ve Anadolu irfanıyla yoğrularak kemale eren tasavvuf bilinci vardır ki mekânın insan üzerindeki tesirlerine bambaşka bir perspektiften bakar. Temel mutluluk tanımını "Tevhid" bilincinden yola çıkarak yapar. Herkesin yaradılış sırrıyla getirdiği baskın esmanın yansımasıyla "Hayat"ın bir yönünü tamamlaması esastır. Her bir şahs-ı muhterem, mevcudat zincirinin bir halkası olması hasebiyle hem biriciktir hem de bireyselleşme lüksü yoktur. Mutluluk daha çok iç huzuru yakalamak özelinde ancak hayatı ve mekânları paylaşabilmekten geçer. Yaşadığımız yerleri sadece fiziksel olarak sınırları tanımlanmış bir mekân, program, biçim ve teknoloji üzerinden değerlendirilen alan ya da konut olarak değil ev, yuva, hane gibi kâinat ağacının birer yaprağı hükmünde görür. Yeryüzü bütünüyle bir mescid kılındığına göre hanelerin tasarlanmasındaki temel ölçütler mahremiyet, korunaklılık, esneklik, öznellik ve diğergamlık ya da şu fani dünyanın geçici mabetleriyle kurduğumuz aidiyet bağı üstünden gelişir.

Zamandan ve mekândan münezzeh olan bir Yaratıcı'nın yarattıklarına emaneten tahsis etmiş olduğu tüm nimetler gibi mekânsal algı da bir varoluş biçimiyle oluşmaktadır. Kâinata mümkün olabilecek en az müdahaleyle ve yine topraktan gelen doğal malzemelerle inşa edilecek mekânların geri döndürülebilir olması, konut dokusunun "Sadece dokunarak" gelişmesine yol açmıştır. Varlığın kendisine saygı göstererek, insanın toprakla ilişkisini kesintiye uğratmadan müstakil konut bahçesinden mahalleye, mahalleden şehre, oradan bütün bir ülke ve yerküreye yansıyan mekân algısının fıtratla uyumu göz önüne alınırsa hem ferdî hem de içtimai huzurdaki payı yadsınamaz. Doğal

Batı'da kurumsal sistemler, sürekli denetim ve rekabete; Doğu'da ise işbirliğine, tesanüte ve karşılıksız güvene yaslanır.

malzemeye yansıyan işçilik teknikleri ruhun inceliklerini ve kemal seviyesini ortaya çıkarırken, çevreyle ilişkiyi öyle doğru bir yerden kurar ki mevcut mahremiyet sınırları ile bütünlüğe ulaşmak mümkün olabilmiştir. Örneğin ev sahibinin bu evin içerisinde yaşarken komşusuyla nasıl bir münasebet içerisinde olmak istediğini ortaya koymasına imkân vererek, evin gölgesini komşunun güneşten faydalanması için başka bir cepheye düşürerek yapar bunu.

Her evin suyla ilişkili bir hacim birimi, bu birimi merkeze alan tonozla örtülü bir eyvanı ve gezinti terasının olmasının yanında bazılarının duvarlarındaki özel tasarım kuş takaları, kesme taş ile örülmüş duvarları, geniş katılımlara olanak sağlayan sofaları, cumbaları, hayatları vardır. "Küçük güzeldir" ve "Az çoktur" düsturlarından hareketle iç mekânlardaki döşeme tarzı, nesnelerin ve kullanım birimlerinin konuşlanma biçimi, sükûnetle hareketi dengeler gibidir. Tevazu, dozunda çekingenlik ve tabiiliğin yerleştirildiği haneler üzerinden fertlerin iç dünyalarına tozun, sesin, ışığın, dokunun nasıl yansıdığını da okumuş oluruz.

Bu toprakların hakiki mekân algısı; şairin bahsettiği "Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine" düsturuyla mutluluğu çoktan yakalamıştır da sanki herkes bundan haberi yokmuş gibi davranır. Dünyayı tüketen malzemelerin ruhlarımızı da tükettiği son dönemeçte geleneksel kodlarımızı hatırlamaya, yaşadığımız mekânlarda kendimizle buluşmaya ihtiyacımız var. Küreselleşmiş, sınırları ortadan kalkmış rasyonel ortak akıl, her türlü konforu ve rahatlığı temin ederken huzurumuza kefil olamıyor ve camilerimiz dahi mefhumdan ziyade görselliğin plastik kalıplarında takılıp kalıyorsa zincirin kayıp halkalarını bulmamız gerekiyor. Oysa Hz. Ali'nin dediği gibi "İlim bir noktaydı, onu cahiller çoğalttı."

ÇOCUKLAR, KİTAPLAR, HAYALLER

Özlem Tezcan Dertsiz

Muzaffer İzgü, "Çocuk okuru olmayan bir toplumun, yetişkin okuru da olmaz" diyor. Bu sözün, çocukların kitap okumasının önemini etkili biçimde vurguladığını düşünüyorum. İnsanın hayata olan bakışını değiştiren, kişiliğini biçimlendiren, şiddetin yerine hoşgörüyü, kabalığın yerine inceliği koymayı sağlayan kitap okuma alışkanlığının çocuk yaşlarda kazanılması çok önemli. Çocukluğumda İzgü'nün Ökkeş serisini soluksuz okuduğumu hatırlıyorum. O tatlı, saf çocuğu o kadar sevmiştim ki! O sayede başka kitaplara yöneldim, yeni köprüler buldum. Öğretmenliğim süresince de en büyük amacım okumayı sevdirmek oldu.

Ne var ki, çocuklarda kitap okuma alışkanlığı geliştirmek her dönemin kanayan yarası olmayı sürdürüyor. Hele hele telefonların, tabletlerin, internetin, uzay çağının içine doğan yeni nesil çocuklarımıza kitap okutmak hiç de kolay değil. Bir tuşa basıp, istediği bilgiye ulaşan, neredeyse tüm kitapların özetlerini bulabilen, sanal dünyanın iksirleriyle sihirlenen bir nesille karşı karşıyayız. "Nevi şahsına münhasır" diyebileceğimiz bu nesle, eski yöntemlerle kitap okutmak hayal olmuştur. Peki, ne yapacağız?

Bana göre ilk düşüneceğimiz şey, çocuğun ne okuduğunu bilmek. Nasıl ki çocuk okumayı öğrenmeden önce biz ona okuyoruz –umarım-; çocuk, kendisi okumaya başladığında da ne okuduğunu bilmeliyiz. Çocuğun ruhunu zedeleyecek, canını sıkacak, onu korkutacak pek çok kitabın piyasada satıldığını söyleyebilirim. Bu yüzden anne babaların ve öğretmenlerin okumadığı bir kitabı okutmak doğru olmayacaktır. Çocuğun yaş düzeyine ve ilgisine uygun kitaplar belirlemekse bu sayede mümkün olacaktır.

"Evdeki kitaplık" bir başka ilgi kaynağı olabilir. Çocukların da erişebileceği bir kitaplığın küçük yaşlarda çok işe yaradığını söyleyebiliriz. Önceleri yalnız görsellere olan ilgi, zamanla kitabın içeriğine dönecektir. Tabi anne babanın kitap okuması, evdeki kitaplığa özen göstermesi de çocuğu etkileyecektir. Şunu da ekleyelim, okumaya ayırdığınız zaman, çocuğunuzdan çaldığınız bir zaman dilimi olmamalıdır. Yoksa ters etki yaratıp, çocuğu büsbütün olumsuz etkileyebiliriz.

"Haydi kitapçıya gidelim!" Ne güzel bir cümle değil mi? Yapıyor muyuz? Çocuğunuzla beraber bir kitapçıya gidip kitapları karıştırmak, kitaplar hakkında konuşmak da kitap sevgisini etkileyen bir

> ***Telefonların, tabletlerin,*** internetin, uzay çağının içine doğan yeni nesil çocuklarımıza kitap okutmak hiç de kolay değil.

başka unsur. Kitap kokusunu alan çocuğun bunu kolay kolay unutabileceğini sanmıyorum. E-kitaplar plastik çiçek gibi geliyor bana. Kütüphaneler de yine bu amaç için kullanılabilir. Çocuğun kütüphane kartının olması bile onu heyecanlandıracaktır.

Kitaptan sınav yapılmasını ise doğru bulmuyorum. Çocuğa kitabı sevdirmekten çok bir korku nesnesi haline getiriyor. Sınav yerine sınıfta kitapla ilgili bir beyin fırtınası hoş olacaktır. En sevilen kahraman, kitabın etkileyici bölümleri, kitaba öğrencilerin yazacağı son, karakterlerdeki özellikler… Hatta sizin bile dikkat etmediğiniz bazı güzelliklerin öğrenciler tarafından görüldüğünü şaşırarak fark edeceksiniz.

Sınıflarda türlere göre kitap listelerinin bulunması da oldukça önemli. Özellikle okumaya alışmakta zorluk çeken bazı öğrenciler, bu türlerin içinde kendi seveceği kitapları bulabilmektedir. Mizah ve fantastik kitapların bu dönemin çocukları tarafından çok sevildiğini de rahatlıkla söyleyebilirim. Ayrıca kendi seçimlerini yapmak da onları mutlu ediyor.

Kitap okuma alışkanlığı oluşturmanın sonuçlarını onlarla paylaşmak da etkileyici olabilir: Kitap okuyanların beyni okumayanlara göre yüzde altmış daha fazla çalışıyor. Okuyanlar sorunlarını okumayanlara göre çok daha kolay çözüyor, sınav soruları daha çabuk anlaşılıyor. Empati yeteneği okuyanlarda kat kat fazla gelişiyor. -Ki toplumumuzdaki şiddet olaylarını göz önüne alırsak okumanın ne büyük bir geri dönüşümü olacağını artık siz hesaplayın.- Unutkanlık ve benzeri sorunlar okuyanlarda çok daha az görülüyor. Hayal gücü ise genişledikçe genişliyor.

Fahreneiht 451 kitabındaki kitapsız distopik dünya yerine, kitaplı, çiçekli, şarkılı bir ütopya düşlüyorum. Umut… Emin olun kitap okuyanlarda daha çok var…

ÖLÜMSÜZ BİR GÜLÜMSEYİŞ

Hasibe Çerko

Kendine yeten akışıyla bütün evreni devindiren mutluluğu gördüm bir gece; güzelliğin bedeninden her çevreye sırılsıklam, sınırsız buğularla işliyordu.

Mevsimlerin iç içe burçlar misali sokaklarda dolaştığı dikdörtgen biçimli kentteydik. Güzel taşlara boğulmuş evlerin sokaklarını bir altın kumsalında kayıyormuşum hissiyle kat ederek devasa bir binaya adım atmıştım. Adım atar atmaz da yabancı bakışlardan örülü o duvar beni kuşatmıştı, belli belirsiz bedenlerde dalgalanan gözler mesafeyi tırmanırken ölümün çanları çalıyordu barbar seslerde.

Tedirginlik içinde, gürültülü kalabalığı yarıp ilerlemeye uğraşıyordum. (Yürünecek sakin bir mesafe var mıydı ki, her yerde varlardı.)

Mermer zeminin loş ışığında dehşetle yalpalayan adımlarımın hedefi belirsizdi ve darmadağındım, kaçıp gizlenebileceğim, onun varlığını temelinden hissedebileceğim bir kuytu arıyordum.

Bunca soğuk, yabancı çehrenin arasındaki ben, baş eğdiğim tek gerçeğe yalvarıyorum, yalvarıyorum, esrar açığa çıksın, sınırsız güzellik açığa çıksın, - yakar, sonsuzun yakarışıymış gibi yakarmalı. (Ey ürperiş, şefkat, - ey hüzün, kendisinden kaçılamaz olan muhteşem gerçeklik! - varlığımın ışıklar saçan kimliği: ruhum.)

Bir an, yüreğimde filizlenen kurtuluş umuduyla o uca baktığım küçük bir an görür gibiyim yaklaşan mutluluğu, haleyi seziyorum, tözümün hıncahınç, yaşayan güneşini.

Güvercin olup çırpınıyordu kalbim, - sırça bir kaptan kabarcıklar halinde yükselen su gibiydi kanatlar - onun varlığının körpe aydınlığına. Ve seziyordum korkuncu, derin bir acıyla işin boyutlarının nereye varacağını öngörüyordum.

Böylesi keskin kederlerle beklerken belirmişti onun güzelim, esrik salınımı. Yeni bir insan dalgasının önündeydi,

sadelikle yürürken üstünden başından inciler köpüğü akıyormuşçasına görkemli bir zarafet sergiliyordu.

Saf güzellikti, uyumdu, ahenkti;

evrenin en gizli, en kendine has oluş kanunuydu; inciydi,

Evrenin en gizli,
en kendine has oluş kanunuydu; inciydi, oluşun, şiirin ta kendisiydi aslında.

oluşun, şiirin ta kendisiydi aslında. Sınırlar açılıyordu ve sılanın sesi yankılanır gibiydi.

Attığı bir adım doğrulup ayağa kalkışımdı benim ve yıkımla gelen ölümü aşıp - ebediyen parıldamamı sağlayan ışığında - müziğin yasasının, dilsiz parıltılı hatırlayışın içerisinde yeniden doğuşun diliyle uyanışımdı.

Her şeyin farkında olan dehası öylesine baş döndürücü bir sıcaklık yayıyordu ki, sarmaş dolaş yürürken ona dokunmak, evrenin temeline dek açık kalbinden ömrümün en mutlu gecesini, bengisuyunu içmek bu dünyaya ait her türlü hayali anlamsızlaştırıyordu. Öylesine somuttu ama ele avuca sığmayan bir dünyeviliği vardı, sanki göğsün lirinden çıkan ezgiydi. Değişiminin sonsuzluğu içinde hiç değişmeyen sesinin sıcaklığı, benzersiz kokusu unutulur gibi değildi. İşte tanımsızdı her şeyi kuşatan o gülümseyiş, o tutku.

Abes yargılanma anımda - ben daha şehre gelmeden verilmiş olan ölüm kararımın ilan edilmesiyle sona eren - yitirdim sandığım ve yalın acısını günlerce içimde taşıdığım şey bu ötelerden gelen güzellikti.

Gülümseyen okyanus çehresiydi, kaybolmalar deniziydi.

Zira onu tekrar görmek için can attığım açıklıkta yolumu kesmişti büyülü suları, karşılamıştı mutlu dalgaları. Süt beyaz köpükler arasındaki nemli dokusuyla beni ıslatmaksızın sarmalayan bu deniz, onun yumuşak sessizlikteki akışının ışık çağıltısı halinde önüme serilen aleviydi.

Önce kendim oluşumun bütün inceliklerini dokusunda yaşatarak tattırdı bana. Simge bedenlerinin bütün gizini, yarasını, coşkusunu sevdirdi. Coşkulandırdı, yaraladı, sarhoş etti. Kanının saydam ve siyah yarlarında dolaştırdı. Sonra ucu bucağı görünmeyen bir kristal kar tanesi ışık demetleri halinde gecenin sınırlarına yayılarak büyüklüğüne, damlalarına, buğusuna sardı bizi. Teselli verici bağrında cennetin mahmur rüzgârları esti, esti, esti. Kimi sırlar serpilip çiçeklendi içimde. Umulmadık bir duyarlıkla kıpırdayan doğa tazelendi, berraklaştı. Değişen güçlerin şöleni kapladı görüntüyü: akışın kaynadığı toprak yoğun yeşil örtülere büründü. Bir dal eğildi diğer dalın titrek çiçeğine. Peş peşe tomurcuğa durmuştu gecenin örtüleri altında serpilen ağaçlar.

Garip yeşil kuşlar üşüşmüştü narin damarları seğirmekte olan limon çiçekleriyle bezenmiş bir ağaca, her yönden nemli, tatlı bir huzur boşalıyordu.

Gökyüzünde dolunay başkalaşıyor, koskoca ve dolgun bir boyut alıyordu kütlesi. Çok yakın, canlı ve parlaktı, serin serin çiseliyordu yere ağaçların yeşil ve gümüş yapraklarından, yumuşak, sessiz pırıltılarla okşuyordu toprağı.

Her şey edilgenliğe ve ruhlu oluşuma katılmıştı, dünyaların

kutsal nefesle dolu dönemeçlerine güçlü ve hassas akımlar geçiyordu parmaklarımdan. Yürürken yalınayak, billur kafesleri eriyordu göğsümde. İçimdeki ateşin ezgisi öyle sersemletmişti ki, acımı elimle kavrayıp dinlendirebileceğim kadar kendimi çıplak hissediyordum; çöl gibi büyüyen unutuşa rağmen dönüşmenin bilinciyle dolu bir uyanıklığın koruması altında, bakılamayanın, yalnızca sezilebilenin koruması altında ve bütünüyle kendime aittim. Başlangıcın sürü bilgeliğinden arınmış, hayatın ve ölümün manzaralarına açılan bu düzleme, ölümün akışla karşılıklı ilişkisi içerisinde yaratılan bu düzleme adım adım inebilmiştim. İner inmez de aşina olanın kucaklayışına kavuşmuştum.

Ezici tutsaklığım sona mı ermişti! Ölümün zincirlerine sımsıkı vurulmuş olsam da kaçmak isteyen değildim, hayır. Onun eşsiz bilen yüzünde hayretle seyrediyordum yüzümü, doğmamış bir çocuk gibi. Şimdi asıl kendimleydim. Zira hatırlayışın huzurlu ezgisi çınlıyordu dört yanda ve benliğimin en derin noktasında.

Sınırlar açılıyordu ve sılanın sesi yankılanır gibiydi.

Görmüyordum kendimi kayboluyordum, ey ölümsüz gülümseyiş! Ey dünyaların açılmış çehresi! Umutlarım yırtıcı gecenin öfke bulutlarında eriyerek yitip gitmek üzereyken seslendin bana duyulmadık bir dilde; sakladın beni ürkünç darbelerinden savaşın. Sözlerin çağlar gibiydi. Eski dünyanın doruklarından süzülen tertemiz kaynaklar ancak senin lisanınla boy ölçüşebilirdi. Her yanımı kaplamıştı sezgi dolu bir arzu. - Bu, tek ve biricik kucaklaşmaydı sevgiliyle! O gün bugündür hasat rüzgârlarıyla yanan kutsal bahçelerinde yalnız, aşkının acısıyla dolaştım durdum, derinlerden dalgalanıyordu ruhun müziği.

… Onun kendini adayış içinde daha bir yücelip enginleştiği gecede kesif yanım inceldiği için artık benimle birlikte dışlanan herhangi bir varlık, hedef, devini kalmamıştı. Meşum seslerin çalılığındaki bölük pörçük görüntülerden ayırt edilmişti özü iyi olanlar. Serinkanlı bir ruhla karşılıyor, yüreğime bastırıyordum hepsini. - Korkmuyordum atıldım diye, o şefkatli dokunuştan ve okşayan sözlerden uzağa, tir tir titremiyordum. - Yalnız, onlara can yükleyip şiirleştirdikçe kedere boğuluyordum da gitgide yabanlaşıyordu sesim. Ay uzanan solgun ellerimi yakalamıştı hâlbuki: yol nereye götürürse götürsün, metanetimi kaybetmeksizin herhangi bir adı taşımaya ihtiyaç duymadan bile gidebilirdim.

Ardımda nasıl büyük bir boşluk bıraktığımı o engin alacakaranlığa dönüşüp görmemi sağlamak düşüncesiyle bütün rüyalarımın toplamının kubbesi bu rüyanın sonsuz gecesine karışmıştı. Sonsuzluk evrenin bütünlüğüne karışmıştı. Biri diğerinden ayırt edilemez biçimde karışmışlardı ve dıştan içe, içten dışa sirayet etmişlerdi birbirlerine. Üzüldüm, ağladım, çünkü ne ölümler gördüm dokunun kristal çeperlerinde, o dayanılmazın anaforlu küresinde, - içli öyküler mırıldanan. Özünce diri, yabanıl

bir düzenin içindeydim, kanımın bir parıldayıp bir sönen rüya mekânına dönüştüğü uzamda, bir fırtınayla açılmıştı gözlerim o büyülerin denizlerinin saf ve dingin ışık sularına, güzelliğin engin maviliklerine.

Denize sarkan kayanın üzerinde gençliğin kutsal ateşinin tecessüm etmiş birkaç biçimi olan genç insanları fark ettiğim yer burasıydı. Bu garip, yeni duyarlıkların, bu ışıl ışıl varlıkların aşırı hassas titreşimleri, sessiz cıvıltıları, narin hareketleri ve beni allak bullak eden, kelimelere dökemediğim nice etkiler her yanımı kaplayan coşkun ve gizemli sevgiyle ilgiliydi. Bana öyle geliyor ki, yalnızca iç dünyamın imgeleri değil, bedenimin peyzajı da değil, çocukken kalbim olan şafağın biricik biçimiydiler onlar. Görür görmez bağlanışlarımın en dile gelmez, en derin olanıydılar, sulara eğilirlerken gözlerinden savrulup duran berrak alevler hatıraların eridiği yeniden doğuş sabahının ışığıydı belki. Sanırım yol tüm gücüyle devinmekte olan o sonsuz yaşamla, -düş görenin düşünü, düş gören daha düşün yapısını, düzenini kavramadan evvel kat etmiş katışıksız varlığın şekli olan, yakıcı bir hazzın muştusu denizle kesişmişti. Bilemiyorum, çözülmüş müydü yabanla, gölge hayatla bağım? Mutluluk muydu beni kucağının inci çağlayanıyla davet eden, hasat rüzgârlarıyla yanan o kutsal bahçelere.

TİNSEL KONTRAST

LEYLA ARSAL

seyret!
bu geçip giden aldanışlarındır
avutuşların kalbini
zamanın batıp çıkan bir iğne gibi
ruhunu dayandığı eşiklerde sendelettiği
eşiklerse gamsız bir çıkrık misali
duymuyorlar taşıdığı suyun intikalini
bir iğnenin kerte kerte vakti eksiltişini

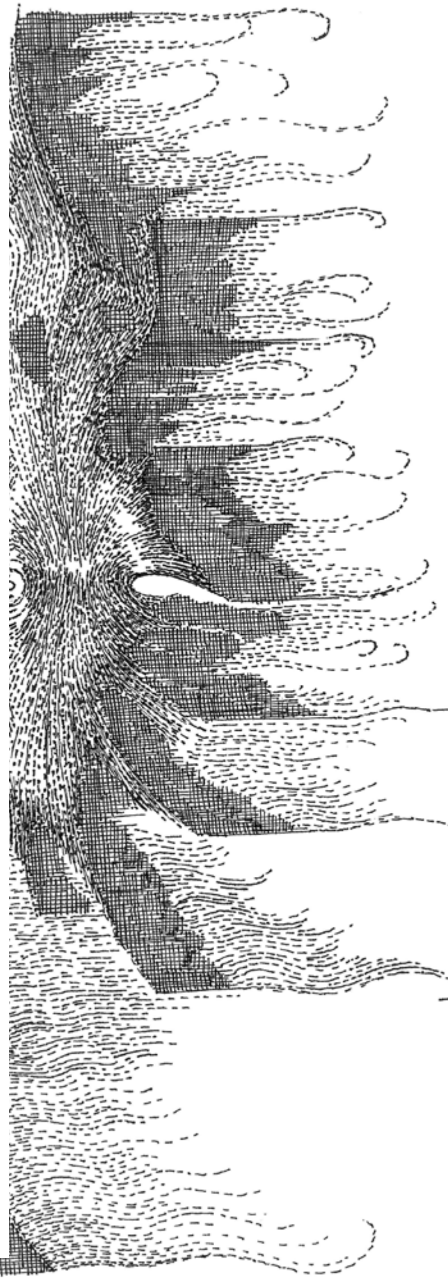
sözcüklerin söyleyemedikleri ama
söylenmek için titreşerek bekledikleri
birbirlerini işaret eden o heveskâr zan ve imâ
kıvrıldığını zannediyor dudakların imlenmeyen kıvrımlarına
bir ayışığı -dolunay- gibi parlıyor oysa
işte orada işte orada

görüyorum söylenmemiş gibi görünseler de
görünür görünen sözlerde gizlediklerini
gizden ve imâdan anlamaz bir söz
söz ve gösterge budalası sanma beni
sen bahşettin dilime bütün bu yetenekleri
şimdi seyredip gülüyor ve
iç geçiriyorsun aklınca
öyle değil mi?

imâlar gizleyemez mukadderatın taymlaynını
uçuşuyor bellekte kuarklar takip etmesek de akışı
kilometrelerce uzaklıktaki bir zihin de
uydu görevi görmüyor mu sanki diğer bir zihne
sinyallerimi tetikte gözetle o halde
7/24 devriyedeyim zira
tüm ekipman ve iletilerimle

habire şerit sararken zihnin negatifleri
oturup kaygısızca direktif mi çarpıştıralım yani
sıyırmak kuşkuyu zarından: -sıyrılır gibi bir kelebeğin
kanatlarına can veren tinsel kontrast ahengini

-vermek için rengini o senden g e ç i r i l e n dünyeviliğe-

Görsel: Abdurrahim Toprak
Görsel, Leyla Arsal şiirine dahildir.

ŞAİRLERİN MISRALARINDA VE YÜREKLERİNDE İSTANBUL

Selvigül Kandoğmuş Şahin

İstanbul'u erguvanların Boğaz sırtlarını, yalı bahçelerini, Marmara'nın yalayıp geçtiği tenha kıyıları her tondan şiirsel bir şölen gibi donattığı bir bahar mevsimde yazmak manidar geliyor.

İstanbul aziz bir şehirdir. Kadim mimarisinin gölgesinden geçen nice insanlar olmuştur. İstanbul'un eşsiz mimarisinin üzerinden geçip giden zaman, göğe doğru uzanan kalem kalem minarelerine, gümüş gümüş serpilmiş kubbelerine, sebillerine, asırlık mezar taşlarına, serin suların dokunduğu görkemli yalılarına öylece dokunmadan geçip gitmiş gibidir… İstanbul aziz bir şehirdir, bağrında büyüyüp geçip gitmiş nice insanları derin bir tefekkür ışımasıyla yetiştirmiş, eğitmiş, doyurmuş ve dahi derinlemesine adeta hüzünlerle beslemiştir.

İstanbul mübarek bir şehirdir. Mekke'ye, Medine'ye, Kudüs'e, Meşhed'e, Granada' ya gittiğimde anladım bunu. İstanbul'un müjdelerle ümmetin başkenti olması, Bağdat'ın, Şam'ın, Kahire'nin, İsfahan'ın, Endülüs'ün, Bosna'nın ve pek çok İslam şehrinin ortak güzelliklerinin derinliğini bağrında taşımasından, tüm manevi mirası yaşadığı her çağa, her insan topluluğuna taşımasındandır adeta.

İstanbul güzel bir şehirdir. Kadim şehrin güzelliğini, Paris'i, Viyana'yı, Prag'ı, Berlin'i, Tahran'ı gezip gördükten sonra daha iyi anladım diyebilirim. Her şehrin ruhu vardır fikri de tüm gezdiğim şehirlerin arkasından derinden duyumsadığım bir gerçekti. Her şehrin ruhu içinde yaşayan insanlara da sirayet ediyor adeta onları sarıp kuşatıyor, onlara içinin en deruni sızılarını, yaralarını, açmazlarını, dertlerini bırakıyor ve onu adeta yetiştiriyor, eğitiyor ve ruhunun her zerresini üzerinde yaşayan insana adeta yudum yudum içiriyor. İstanbul asırlardır, kadim şiirsel mimarisi, eşine az rastlanır cennet köşelerinden bir köşe gibidir adeta. Geçmişten günümüze hüzünlü bir ırmak gibi akan Boğazı ve dönüp duran ısıtıp üşüten eşsiz mevsimleriyle, bereketli her insanın maişetini kusursuz karşılaması ile kıyas yapılmayacak denli kutlu, mübarek manevi havasıyla aziz bir şehirdir.

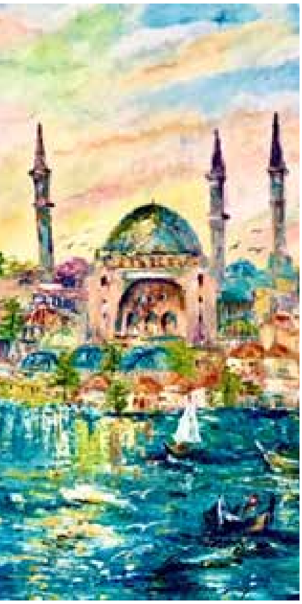
Aziz insan, mimari üzerine eşsiz çalışmalar yapan düşünür Turgut Cansever :"Şehir, ahlakın, sanatın, felsefe ve dini düşüncenin geliştiği çevre olarak, insanın bu dünyadaki vazifesini, en üst düzeyde varlığının anlamını tamamladığı ortamdır. Bu idrak, şehir biçiminin oluşmasının da sağlar ve insanın en üst gelişme düzeyine ulaşmasının temeli olur" diyor. Şairler şehri anlama ve yorumlama noktasında

İstanbul aziz bir şehirdir, bağrında büyüyüp geçip gitmiş nice insanları derin bir tefekkür ışımasıyla yetiştirmiş, eğitmiş, doyurmuş ve dahi derinlemesine adeta hüzünlerle beslemiştir.

nice şiirler yazmışlardır. Düşüncenin ve duygunun şehri hissetme noktasındaki yüksek algının unutulmaz eserlerini nişaneler gibi bırakıp gitmişlerdir.

İstanbul şiir gibi bir şehirdir. Ve şairler bu şiir gibi şehri mısralarına dizerek adeta yüreklerinden akan sevdayı ilmek ilmek satırlara aşk ile dokumuşlardır. Aziz olan eşsiz güzellikteki mukaddes şehir onların dizelerinde hüzünlü bir şarkı gibi yaşadığımız ana hala akıp durmaktadır.

Ahmet Hamdi Tanpınar 'Beş Şehir' adlı kitabında İstanbul'u uzun uzun anlatır. "Mazi daima mevcuttur. Kendimiz olarak yaşayabilmek için, onunla her an hesaplaşmaya ve anlaşmaya mecburuz" diyerek beş güzide şehri adeta lirik şiirler gibi dokur satırlarına. 'Beş Şehir' kitabını, "dilin kapısını bize o açtı" diyerek gönderme yaptığı Yahya Kemal Beyatlı'ya ithaf olarak yazmıştır. Ve ilk İstanbul şiirimiz bu toprakların sesini ve yankısını derinden duyumsayıp eşsiz bir dille kuşaklara aktaran Yahya Kemal Beyatlı üstada ait.

Selvigül Kandoğmuş Şahin

"S***ana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul***
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.

Nice revnaklı şehirler görülür dünyada,
Lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rüyada
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan."

Aziz İstanbul Yahya Kemal'de böylesine bir anlamla karşılık bulmuştur ve onun yürek imbiğinden süzülüp bu günlerimizin yitik İstanbul'una adeta bir sızı gibi dökülür.

Şairlerin dizelerine dua gibi, düş gibi derinden dokunur İstanbul sevdası. Onların heyecan yüklü yüreklerinin adeta yakarışı gibidir. Üstad Necip Fazıl da bu derin duyarlılıkla ve sevdayla yazmıştır *Canım İstanbul* şiirini.

"Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar;
Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar.
İçimde tüten bir şey; hava, renk, eda, iklim;
O benim, zaman, mekân aşıp geçmiş sevgilim.
Çiçeği altın yaldız, suyu telli pulludur;
Ay ve güneş ezelden iki İstanbulludur.
Denizle toprak, yalnız onda ermiş visale,
Ve kavuşmuş rüyalar, onda, onda misale.

İstanbul benim canım;
Vatanım da vatanım...
İstanbul,
İstanbul..."

İstanbul vatandır, en güzide diyardır. İstanbul Hicaz toprağı kadar

kutlu, Mekke'nin, Medine'nin mübarek ikliminden nasibini almış ulular şehridir. Peygamber Efendimiz 'in aziz dostu Eyyub el Ensari gibi cesur bir sahabe bu kutlu topraklarda asırlardır, mübarek şehir İstanbul'u adeta maneviyatıyla beslemektedir. Asırlardır, adeta savaşçı ve cesur yüreğinin ilhamıyla ileri yaşına rağmen geldiği topraklarda bir aşı gibi, derin bir nişane gibi silinmez kaybolmaz bir iz bırakır gibi bu çağın İstanbullularını her dem selamlamaktadır. Üstat Sezai Karakoç da '*Denizin Kentini Yaktım*' şiirindeki mısralarında veli ağaçlardan, kalbi atan mermerlerden bahseder.

"Denizin kentini yaktım
Miras kalmış bir alevle
Denizin kentini yaktım
Veli ağaçlarla kalbi atan mermerle

Tanrıyı anarak kalbi atan
Cami sütunları boğdu
Sararmış gözyaşlarıyla
Kararmış denizin kentini

İstanbul ey sevgili şehir
Dön dön karadan gelen sesime
Son veren zaman yatırında
Denizden getirilen biçimine."

Şairler yaşadıkları sürece İstanbul gibi mübarek ve mukaddes bir şehirden her dem ilham almışlardır. Onların gözünde kadim şehir adeta bir sevgili gibidir. Bu sevgili çok güzel, adeta insanı kendinden alan cazibe merkezidir. Bu sevgili kaprisli, yoran, yıpratan bir hal ile daima sevenlerine naz yapar. İşte İstanbul şimdi olduğu gibi eski zamanlarda da içinde yaşadığı insanları her zaman yıpratmıştır. Ama hiçbir zaman terkedilen bir şehir olmamıştır. Hele şairler için etkileyici ve büyüleyen tüm görkemiyle onların dizelerini süslemiş unutulmaz şiirler sadır olmuştur şairlerin yüreklerinden günümüze kadar dökülen. Yine o unutulmaz dizeleri yazan Orhan Veli Kanık hepimizin bildiği meşhur şiirini yazmıştır: 'İstanbul'u Dinliyorum Gözlerim Kapalı'.

"İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda
Sucuların hiç durmayan çıngırakları;
İstanbul›u dinliyorum gözlerim kapalı.

İstanbul›u dinliyorum gözlerim kapalı;

Kuşlar geçiyor derken
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık;
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değiyor ayakları;
İstanbul›u dinliyorum, gözlerim kapalı.

Nurullah Genç, hasret duyduğu özlem kesildiği bir sevgiliye benzetiyor İstanbul'u. Ve şair sevdiği ile kaim bir şehrin tablosunu seriyor gözlerimizin önüne. Terkedilişin hüznünü yaşıyor İstanbul'un saran kuşatan yalnızlığında. Şair 'İstanbul ve Sen' derken çaresiz bir aşkın hikâyesini İstanbul'a yaslı anlatıyor ve şehirle adeta dertleşiyor, sırrını şehre bırakıyor çaresiz.

"Hala, gülümseyen bir lale gibi
bana sürgününü gönderiyorsun
dört yanı çevrili bir kale gibi
ne sır umut, ne de sır veriyorsun
gemiler gidiyor, sen gidiyorsun
sulara yansıyor yeşil gözlerin
hüzün dalga dalga, ıssız ve derin
beni İstanbul'a terk ediyorsun"

Şehir bizi her daim içine alır. Sığındığımız bir sessiz limandır. Bazen de kalabalık insan selinin içinde yitip gittiğimiz bir coşkun ırmaktır. Bazen tenha istasyonlarda, vapur düdükleri eşliğinde içimizi üşüten sevdaları yüklenmiş bir sırdaş gibi kucaklayan, sevgisini her daim bize sunan bize hâmi olan sığınağımızdır. Şehirden ne kadar uzaklaşırsak uzaklaşalım o bizi yine kendine, kendi tenhalarına ve kalabalığına çeker. Bu özlem, bu gelgitler hiç bitmez. Biz hep İstanbul şehrine âşık o ise maşukunu her daim üzen ama hiç terk etmeyen yegâne sevgili. 'Üstüme Varma İstanbul' diyerek, Ümit Yaşar Oğuzcan, adeta şehirle dertleşir, sırlarını ona ifşa eder…

''Sana geldim, içim ümitlerle dolu
Beni sarhoş etme İstanbul, ne olur
Bir gün ben de eririm caddelerinde
Çürür kemiklerim adım unutulur
Yine sen kalırsın dipdiri, sımsıcak
Göğü, bulutların, denizlerin kalır
Oynama İstanbul, benimle oynama
Bir gün öldürür beni bu dert, bu kahır
Ezilmiş ellerimin arasında başım
Bu yeryüzünde başka çarem kalmamış
İşte gelip kapılarına dayanmışım
Karşında yıkılmış bir duvar gibiyim
Beni sarhoş etme, başım dönüyor
Üstüme varma İstanbul, kederliyim.»

Her şehrin ruhu, içinde yaşayan insanlara da sirayet ediyor adeta onları sarıp kuşatıyor.

Ziya Osman Saba, yaşanmışlığın tüm hissiyatıyla yaslıyor yüreğini İstanbul şehrine. Onunla nasıl bütünleştiğini, ev ev, minare minare şehri nasıl gözleriyle kucakladığını ve içselleşmiş bir sevgiyle adeta şehre bağlılığını anlatıyor.

"İstanbul
Seni görüyorum yine İstanbul
Gözlerimle kucaklar gibi uzaktan
Minare minare, ev ev,
Yol, meydan.
Geliyor Boğaziçi'nden doğru
Bir iskeleden kalkan vapurun sesi,
Mavi sular üstünde yine
Bembeyaz Kızkulesi.
Bir yanda, serin sabahlarla beraber,
Doğduğum kıyılar: Beşiktaşım.
Baktıkça hep, semt semt, yer yer,
Beş yaşım, on beş yaşım, ah yirmi yaşım!"

'İstanbul Ağrısı', Atilla İlhan' nın, bıçkın ve isyankâr bir İstanbul şiiridir. Adeta İstanbul'a meydan okur. Sever, âşıktır şehre her şeye rağmen. Şehir onu aç da bıraksa susuz da bıraksa o şehrini bırakmaz. Şair İstanbul'u İstanbul olduğu için sever. Ve her şeye her yokluğa ve sızlatan acılara rağmen İstanbul kazanmıştır şairin dizelerinde. İstanbul vazgeçilmezdir, biriciktir, terkedilemeyen, ihanet edilemeyen tek şehirdir.

"eğer sen yine İstanbul'san
yanılmıyorsam
koltuğumun altında eski bir kitap diye götürmek istediğim
sicilyalı balıkçılara marsilyalı dok işçilerine
satır satır okumak istediğim
sen
eğer yine İstanbul'san
eğer senin ağrınsa iğneli beşik gibi her tarafımda hissettiğim
ulan yine sen kazandın İstanbul
sen kazandın ben yenildim
kulaklarımdan kan fişkırıncaya kadar
yine emrindeyim
ölsem yalnız kalsam cüzdanım kaybolsa
parasız kalsam tenhalarda kalsam çarpılsam
hiç bir gün hiçbir postacı kapımı çalmasa
yanılmıyorsam
sen eğer yine İstanbul›san
senin ıslıklarınsa kulaklarıma saplanan bu ıslıklar
gözbebeklerimde gezegenler gibi dönen yalnızlığımdan
bir tekmede kapılarını kırıp çıktım demektir"

Şair Adem Turan, 'Sessizlikler' şiirinde, acılarına İstanbul'u harmanlayarak lirik ve hüzünlü dizelerle okuru buluşturuyor. Evrensel sancılar yüklü şairin satırlarında, uzak çöllerden gelen kadim kutlu aşkları anlatıyor, muhacir ve yorgun sesine şiirin evrensel seslenişini yükleyerek adeta İstanbul'a da seslenmiş oluyor.

"acıların eklem yerinden geliyorum, topuklarım kanlı
kemiklerden vicdan becerdim/vicdan vicdan vicdan!
dalga dalga aşk getirdim uzak çöllerden bakır tenli
İstanbul! saçların gibi
bir muştuyu yüklendim de geldim
acıların eklem yerlerinden.
ki orada karıncalar vardı ve kâbe'ye giderlerdi
ölümü hiçleyerek
kırlangıçlar ise gelirler, alnımızın kıvrımlarına
vurulurlardı öyle mahzun, öyle ince
biz ağlardık kendimizden geçerek
uzayan ve muhacir sesimizle."

Her şehrin ruhu, içinde yaşayan insanlara da sirayet ediyor adeta onları sarıp kuşatıyor.

Şair Kurtulmuş, 'AY. IŞIK. İSTANBUL' şiirinde kısa ve özlü imgesel anlatımıyla şiire sığınıyor. Ay, ışık ve İstanbul şairin dizelerinde özlü ve açılımlı ifadelerle yer ederken, doğuran yegâne kenttir, İstanbul.

"gece
Sabah yıldızıyla
İçime ağ kuran
ay.
karınlığın
acılı yüzüne
çizgiler çizen
ışık.
beni her gün
depremli sularında denizin
yeniden aydınlığa
doğuran kent
İstanbul."

İstanbul şiir gibidir ama her daim şairlere ilham olmuştur. Adeta şairlere, yazarlara, hikâyecilere her daim edebiyatın damarına diri ve taze bir su gibi ilham akıtan bir şehirdir. Kuşkusuz bu yazıya İstanbul için yazılan tüm şiirleri almak isteriz, lakin bu mümkün olamıyor. Şunu gözlemliyoruz ki, İstanbul her daim şairlerin şiirlerinde, bestekârların bestesinde. Şarkılar onun için söyleniyor, şiirler onun için yazılıyor. Bir yadigâr olan bu kadim şehrin kıymetini bilmemiz ve bizden sonraki sanatçılara şiirler yazdıracak bir İstanbul silueti, bir İstanbul güzelliği bırakmamız gerekiyor.

AKİDE ŞEKERLERİ

Mehtap Altan

Bilgisayarın karşısında kıvranan ruhu mu yoksa bedeni miydi o da anlam veremiyordu? Günlerce o beyaz sayfanın en başına bir kelime ekliyor, daha sonra cümleler teker teker sıralanıyor, sonrası; 'delete!' Rutin bir şekilde uzayan günler, sancısı olan ama gerçekleşemeyen doğumun kısır bir döngüye dönüşmesine neden oluyordu. Uykusuz bir gecenin sabahıydı yine. Bir türlü bitiremediği öykünün başkarakterine için için kızmaya başlamıştı. Çok sık olmasa da öykülerindeki karakterlerle ara ara konuştuğu anlar olurdu. Sonra kendi kendine güler; "sakin ol şizofren değilsin, sadece çok içselleştiriyorsun." derdi.

Yine verimsiz geçen bir gecenin ardından, mutsuzluğuna nâme düzercesine esneyip duruyordu. Son günlerde en sık ve en iyi yaptığı şeydi esnemek. Sıkıntının padişahı değil miydi esnemek? Annesinden öyle duymuştu. Çocukken ne vakit esnemeye kalksa, "Esneme evladım. Sıkıntının padişahını başımıza çıkarma. Git dolaştır beynini/gönlünü, hava aldır!" Geçmişin şefkatli anımsayışlarını bir tutam hüzün ile bir tutam tebessümü katık edip, güne başlamıştı yine.

Sokağın başından gelen çığlıklar ile günlerce aralamadığı perdenin bir ucundan tutup neler olduğunu görmek istedi. Bir kadının saçları, karşısındaki adamın avuçlarındaydı. Bir duvardan diğer duvara kadını savuruyordu. Karşı kaldırımda yıkık bir duvarın dibine sinmiş dört beş yaşlarındaki çocuğun çığlıkları, kadınınkini bastırırcasına daha da kuvvetliydi. Minicik çocuğun o güçlü çığlığı, kadının şiddet görmesine engel olamıyordu. Ne yazık ki onları seyredenlerin arasına perdenin ardından bakan kendisi de dâhildi artık.

Dışardan gelen sesler ve odada nereden geldiğini bilemediği o ses, kendisini iyice rahatsız etmeye başlamıştı. Sallanan bir kavanozdan çıkan bir ses ve "hadi!" nidası. Tok, gür bir ses; evet. Ve rahatsız edici bir "hadi!" nidası…

Oldukça dağınık, masanın üzerinde duran çoğu okunmuş birazı da okunmayı bekleyen kitapların arasından evin anahtarını bulmaya çalıştı. Dışarıdaki olaya kayıtsız kalamazdı. Yazılarında değindiği toplumsal konular, sadece cümlelerden ibaret olmamalıydı. O pencereden bakarak şahit olduğu olaya müdahil olmak için apar

Geçmişin şefkatli anımsayışlarını bir tutam hüzün ile bir tutam tebessümü katık edip, güne başlamıştı yine.

topar evden çıktı. Apartman kapısının hemen önünde bir köşeye sinmiş sarman kedi ile göz göze geldiğinde, canı neden yanmıştı bilmiyordu. *Köşeye sinen her şey, onun çocukluğuna dair cübbeli bir hüzündü hep!..* Kaldırıma yaklaştığı anda çığlığı taa odasındaki duvarlara çarpan çocuğu gördü. Birileri onu alıp uzaklaştırmalıydı.

"Saçlarını değil kadını alın adamın elinden, kadını alın. Kadınlar ölüyor! Ölüyor kadınlar… Hınn hınn hıınn!.."

Tahtadan sopanın üzerine binmiş, arka ucundaki çalıdan süpürgeye tutunarak olay alanını tavaf eden adam Nişane'deki köyün delisi Hamdi'den başkası değildi. Nasıl olurdu bu? Öyküden fırlayıp bu mahalleye gelmiş olamazdı!

Elindeki sopayı yine bacaklarının arasına almış, arkasındaki süpürgeyle tozu dumana katan Hamdi'nin sesi yarıyordu göğün göğsünü:

"Boncuklar nişanesiz olmaz, nişanesiz olmaz boncuklar… Ayırmayın boncukları nişaneden, ayırmayın. Ama ama kötü insanları iyi insanlara da düğümlemeyin artık, düğümlemeyin! Çözün onları, çözün… Yanlış diziyorsunuz tespihin boncuklarını, yanlış… Hınn hınn hıınn…"

Mahallede şiddete uğrayan kadına ses çıkaramayanlar, Deli Hamdi'nin süpürgesini dert etmeye başlamışlardı. Oldukça babayiğit bir adamın hızlı bir refleksiyle Hamdi'nin sopasının ve süpürgesinin ucundan tutup savurması, diğer tarafta kadının saçlarından tutup defalarca duvara savuran adamın refleksi bir olmuş, günümüz insanının öfkesine ayna tutuyordu. Kadın bir köşede yarı baygın halde yatıyor, diğer köşede süpürgesiyle sopasını birleştirmeye çalışan meczubun inlemeleri çocuğun hıçkırıklarına karışıyordu.

Evinden apar topar çıkarken pantolonunu bile giyememiş, cepsiz eşofmanının acizliğine uğramıştı. Bir elinde evin anahtarı, diğer elinde hâlâ neden eline aldığını bilmediği minik defter. Dışarı çıktığı zamanlarda mutlaka yanına alırdı. Teknolojiyle arası çok iyi değildi. Kısa notları için dışarı çıktığında, mutlaka bu minik defteri yanında olurdu. Garip! Kendinden de şüphelenmeye başlamıştı. Dışarda bir insanlık suçu işleniyordu. Olaya tek müdahil olan -aklî melekesi yerinde olmasa da- incitiliyordu. Ve zarar gören kadına yardım etmek için kendini dışarı atan kendisi bile, elinde bir not defteri ile çıkıyordu! Etraftaki birkaç kişi cep telefonlarından çekim yapıyordu. Doğru ya, bu çağ teknoloji çağı idi. Bu çağ, habere artık halkın da ortak olduğu çağ idi. Haberlerde sunulacak olan

görüntülere yardım ediyordu etraftaki insan/cık/lar!..

"Hın hıınn hıınn… Yanlış diziyorsunuz tespihin boncuklarını, yanlış… Kırılıyor, kopuyor. Çürüyor, çürüyorrr… Çürütüyorsunuzzz zamanı."

Elindeki parçalanmış süpürge ve sapını birleştirmeye gayret ediyor, sokağı süpürmeye çalışıyordu Deli Hamdi. Çürümüş insanın ve insanlığın zamana sinmiş kalıntısını kalbiyle silmeye, elindekilerle de süpürmeye çalışıyordu. Onun çabası diğerlerine ayna olur muydu?! Bunu ne Hamdi'ye sorabiliyor ne de kendi cevap verebiliyordu. Estetik bir karışıklığın tam ortasındaydı. Evet, estetik karışıklık. Sanki her şey, masanın üzerindeki düzensizliğe inat; bir düzenin içerisindeydi. Olması gerektiği gibi… Duyarsızlığın dibinde bir delinin bilinçli çığlıkları ile yarasını saran zamana karşı koyamıyor, sadece bir oraya, bir buraya koşmaya çalışırken hiçbir yere yetişemiyordu.

Bir an olduğu yerde durmayı tercih etti. Kadın aldığı darbelerle zaten bayılmıştı. Deli Hamdi'nin sesini duyan aklı başında duyarsızların gücü ancak onun süpürgesine ve sopasına yetmişti. Mahallenin delisi için de üzülüp düşünürken birden; "Çocuk… Çocuk nerede?" diye kendi kendine sordu.

O ses!..

Odasındaki duvarlara sinen o ses… Sallanan kavanoz sesi ve o tok sesten çıkan "hadii!" nidası, sokağı da işgal ediyordu. Sese odaklanmak için diz çökmüştü. Ne vakit çocukluğuna inse daha net ve gerçekçi düşünür, görürdü. Diz çökmek bir çocuğun seviyesine inmenin ritüeliydi. Diz çökmek, nefse vurulamayan kırbacın sesini kesmek için büyümekti! Diz çökmek, birey olurken unutulan mütevazılık sancağına selâm vermekti! İnsanın çocukluğu, belki de büyürken emanet bıraktığı tek gerçeği idi. Zaman ilerledikçe kendine yabancılaşan insan, çocukluğundan harcamaz mıydı tüm kredisini!? İşte bu yüzden anlam veremediği o sesi duymak için çocuk yanına sığınmayı tercih etmişti yine…

Akide şekerleri…

Evet, diz çöktüğü yerden arkasını dönmesiyle, ağlayan çocuğun elinden tutup götürenin gölgesini görmesi bir olmuştu. O kavanozdan çıkan ses, içindeki akide şekerlerinin birbirlerine çarpmasıyla çıkan sesti. Annesi dayak yerken, bir duvarın dibine sinip çığlığı ile çırpınan çocuğun hıçkırıklarının yerini suskunluk almıştı. Arkasına ara ara dönüp kendisine bakan çocuğa dur bile diyemedi. Çocuk, elindeki kavanozu ara ara sallayıp, akide şekerlerinin birbirine çarpa çarpa çıkardığı sesi bir ninni gibi dinliyordu. Minicik ellerinden tutan koca el şefkatin sesi değildi, değildi… Koskoca elleriyle minicik çocuğu akide şekerlerinin tatlılığında acının membaına götüren şey; "hadii!" diyerek kasvetli bir nakarata imza atar gibiydi…

Garip bir tenhalığın tam kıyısındaydı. Çocuk gitmiş, adam gitmiş; heybetli kalabalık teknolojiye hizmetlerini yerine getirmiş; çekilmişlerdi. Yanında, sadece apartman kapısının yanı başında

rastladığı o sarı sarman kedi vardı… Ve yine o acı veren bakışı. Bir kediyle acının ortağı olmak! Onca insanın içinde bir hayvan ve bir deli ile merhameti hatırlamak…

Çocuk, aile büyüğünün akide şekerlerini suç ortağı yapan refakatinde gözden kaybolmuştu bile. Toplumda kanayan yaraların adını koyarken o, büyüdüğünde ya kendi can yakacak ya da can yakanların arkasına sığınıp normalleştirecekti. Sahi, çoğu yaranın adı bile konulamayacaktı. İçten içe aklından geçenleri yanındaki not defterine karalarken, kaldırımda öylece yatan kadın aklına geliverdi. Neler oluyordu? Bu tenhalığın, bu çürümüşlüğün sebebi neydi? Başlangıç neredeydi? Neydi acının membaında cübbeli hüzünleri ruhlara biçen sancı!

Kadının başına geldi. Kulağında büyük bir çınlama, etraftaki tüm kıpırtıların durmasına sebep oluyordu. Duyduğu tek şey, kavanozdaki akide şekerlerinin çıkardığı sesti. Çocuğun babaannesi, gelini dayak yiyeceği zaman torununun elinden tutar, onu şeker ile kandırırdı. Artık acının da çocukluğun da tadı birbirine karışmıştı…

Hamdi'nin kadının kopmuş saç tellerini kaldırımdan tek tek toplayıp, sopasını ve süpürgesini tutturmasıyla, mahalleyi yeniden tavaf etmesi bir olmuştu.

"Hınn hınn hıınn… Çocuk annesiz, çocuk annesiz… Ölüyor kadınlar. Üşüyor kadınlar… Susuyor insan. Susuyor… Hınn hınn hınn."

Sığırcıklar, göğün göğsünde hakikatin nakışını işlemeye başlamıştı bile. Gün boyunca yeryüzünün soluk alması için kim bilir hangi kanadını feda edeceklerdi. Ondan değil miydi kalbi kuş gibi çırpanların ölümle yaşam arasındaki o ince çizgide çocukluklarına firar etmesi.

Sabah olmak üzereydi. Uyumadan önce ağzına aldığı akide şekerleri erimiş, dişlerini sıkması ile çıtır çıtır kırılmaya başlamıştı…

Yıldız Ramazanoğlu, yazar kimliğinin yanı sıra araştırmacı ve aktivist kimliği ile de tanıdığımız, kadının toplum içerisindeki konumunu ve kendine yer edinme çabasını ağırlıklı olarak işleyen değerli bir büyüğümüz. Sanatçımızla *Berdücesi*'nin ilk sayısı için söyleştik.

SÖYLEŞİ:
SİBEL KÖK

YILDIZ RAMAZANOĞLU

ALLAH'IM BİZİ HER TÜRLÜ MÜKEMMELİKTEN KORU!

Birçok sahada kalem oynatan verimli bir yazar olarak tanıdığımız Yıldız Ramazanoğlu'nu yazmaya iten sebepler neler?

Belirli bir sebep yok. Bir içgüdü olarak görülebilir çünkü çok küçük yaşlardan beri kelimelerin gücüne inanıyorum. Varoluşumuz hakkında delil toplama, başımızdan geçenleri kayıt altına alma isteği sanırım.

Bir söyleşinizde "Okumadan yazılmaz fakat sadece okuyarak da yazılmaz" diyorsunuz. Okurlarımız ve yazma serüvenine başlayanlar adına sormak istiyorum. Doğru okuma nasıl yapılmalı?

Kitap okuma çok hassas bir konu. Başöğretmenlik yapılacak bir mesele değil. Çünkü hayatımıza sessiz sedasız gelen, belirleyici, doğrudan etkileri var. Klasikleri büyük yazarları okumak lazım tabii. Necip Tosun'un seçkileri, kitapları çok iyi rehberlik yapıyor gençlere. Fakat kimi zaman aradığımı çok az insana ulaşmış, dikkat çekmemiş kitapların içtenliğinde bulduğum olmuştur. Duyguların dayanakları mütevazı bir kitapta, beklenmedik bir anda çiçek gibi açıp bizi kanatlandırabilir. Bilgi için okuduğumuz kitapları en güvenilir kaynaklardan bir sistematik içinde okursak sağlam bir altyapı oluşur.

Felsefeye giriş, tarih, fizik, mantık, matematik, sosyoloji, hukuk okumaları böyledir misal. Bazı insanlar bilgiden fazlasına ihtiyaç duyar, edebiyata sanata şiire. İşte bu yöndeki okumalar oldukça kişiye özel, ortak bir beğeniden söz etmek hiç kolay değil. Burada tavsiyelere rağmen el yordamı, denemeler, yanılmalar sancılar kaçınılmaz.

Bir yazarın bütün kitapları, bir kitabın bütün sayfaları, sayfanın her cümlesi değil beni etkileyen. Paragraflar, bölümler, fikirler, uçuşmalar, iniltiler...

Yıldız Ramazanoğlu'nun yazarları kimler peki, hangi yazarları beğenerek okuyorsunuz?

Her şeye bütün olarak bakamıyorum artık, bir yazarın bütün kitapları, bir kitabın bütün sayfaları, sayfanın her cümlesi değil beni etkileyen. Paragraflar, bölümler, fikirler, uçuşmalar, iniltiler. Baştan sona tekrar okunacaklar ile bazı yerlerine bakılacaklar ayrımı doğuyor ister istemez.

Türkiye, evlatlarını birtakım sınavlardan geçiren sancılı bir ülke. Bu süreçlerden bazısına şahit olduğunuzu eserlerinizden ve söyleşilerinizden görebiliyoruz. Bu dönemlerde yaşadığınız ve sizi etkileyen bir hatıranızdan bahseder misiniz?

Son yıllarda beni derinden sarsan şey 15 Temmuz'da ne istediğini ve neyi istemediğini çok iyi bilen insanların gece yolculuğu. Her yaştan, meşrepten ve cinsiyetten insanların tankların üzerine, sıcak yaz günü, bir pantolon bir tişört, ellerinde içecek sularından başka hiçbir şeyleri olmadan yürümeleridir. İradelerine, özgürlüklerine, yurttaşlıklarına yönelen bu hakareti hak etmediklerinden hiçbir kuşku duymayan insanların kararlılığı tüyler ürperticiydi.

Kötülük çok gürültülü ama erdemliler sesini duyurmada zorlanıyor.

Yüzlerce insanla birlikte Dudullu'dan Sabiha Gökçen'e yürüyorduk. Çoğumuz oraya varamasak ta safımızı belli ettik ve eşimle bitkin halde bir camide sabahladık uçaklar alçak uçuşa devam ederken. Ertesi gün televizyonda Safiye Bayat'ı gördüm. Tek başına Boğaz Köprüsü'nde katliamcı askerleri uyarıyor. Abdest alıp darbeyi durdurmaya diye çıkmış evden; saf, sakin kendinden emin. Üzerine toplar tanklar çevrili. Kahramanımdır kendisi.

Hem ülkemiz hem de dünya göz önünde bulundurulduğunda, kadının toplum içindeki yerinin değiştiği gözlemlenebilir. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Yeni bir hayatın dünyayı köy, hepimizi hemşeri haline getiren iletişim koşullarıyla çevriliyiz. Bunun olumlu olumsuz sonuçları var. Dindar bir kesim zihnen 19. yüzyıla bile gelmemekte direniyor sanki. Başörtüsü yasaklarıyla mücadele edilirken bir adım ötesinin düşünülememesi büyük zafiyet. Çünkü eğitim düzeyi yükselen genç kadınların kamu alanında görünürlüklerinin artacağı, yeni taleplerinin olacağı, hatta kamu alanını, aileyi, babalığı dönüştürmek isteyecekleri aşikârdı.

Bunu fark eden ve durumu kontrolden çıkma olarak değerlendiren gelenekçi kişilerin yasakçılarla ironik bir amaç birliğine sürüklenişi gözden kaçmıyordu. Bu bağlamda kadının "evinin kadını" olması meselesi her zaman gündemde tutuldu. Belli konularda ayrıntılı eğitim almış uzmanlaşmış meslek edinmiş beceriyle donanmış kadınların bu birikimi hem kendi tekâmülleri hem de toplumun yükselişi için seferber etmek isteyecekleri hesaplanamaz bir şey değildi sonuçta. Çalışma koşullarının, sürelerinin, gerekli-

liklerinin, ihtiyaç diye dayatılan tüketimin ve bencilliğin en geniş manada masaya yatırılması gerekirdi. Erkekler için de yaşam tarzı analizi yapılması gerekirken, genel bir sistem eleştirisi yapacak, sistemi değiştirmeye talip olacak güç ve enerjiden mahrumuz. 'Birilerinin evde oturup değerlerimizi ve aileyi koruması lazım, bunun için elverişli ve öncelikli olanlar da kadınlardır' düşüncesi mevcut sorunları çözmede son derece yetersiz.

Kapitalizmin çarkları içinde insanlığını kaybetmek, envai çeşit mobing'e maruz kalmak erkekler için de geçerli. Sadece kadınlar üzerinden işleyen bir ahlaka yönelmek, iki cins için ayrı ahlak öneren bir din algısına işaret eder. Bu özellikle dini pratiklere daha eleştirel ve aklî yolla yaklaşan genç kuşakları derinden sarsıyor ve çözülmelere sebep oluyor.

Dünyanın birçok kıtasında savaşlar ve haksızlıklar sürüp gidiyor. Kadınlar bu haksızlıklar karşısında nasıl davranıyorlar? Kadın dernekleri, gazeteciler, yazarlar, işverenler, siyasiler… Dünya siyasetine ne yönde katkıda bulunuyorlar?

Günümüz insanları toplumlara bireylere sürekli akıl, fikir ve şekil vermeye çalışan büyük anlatılardan bezmiş durumda. Doğunun ve Batının bütün deneyimlerini, tekliflerini, iddialarını kavramış bir bilge olan Aliya İzzetbegoviç'in duası bana iyi geliyor.

Hedefimiz mükemmel insan değildir, hele mükemmel toplum hiç değildir. Tüm istediğimiz normal insanlar ve normal bir toplumdur diyor ve ekliyor: "Allah'ım bizi her türlü mükemmellikten koru!" İşte bu normal hayat için mücadele veren kadınlar ve inisiyatifler çok sayıda ve dünya bunun değerini bilmeli.

Pandemiden önce üç kez İrlanda'ya gittim ve burada yüz yıldır süren Katolik-Protestan çatışmasının sonuçlarını görme, taraflarını dinleme ve çatışma çözümlerinde kullanılan yol ve yordamlara vakıf olma şansım oldu.

Ateşkes olunca barış gelmiyor. Uzun vadeli toplumsal huzur büyük emek istiyor ve bu emeği veren de daha ziyade kadınlar. Sabırlı olmaktan, geleceği inşa ederken hayatı işletecek güven ortamını sağlamaktan başka çare yok.

Uzlaşma kültürünü inşa etmeyi evden sokaktan başlayarak ele almışlar. Okulun hayatın çarşının pazarın işlemesinden, akşam pişecek yemekten, çocukların oyun ihtiyacından, yüzlerinin gülmesinden, işsizlerden ve cezaevlerindeki gençlerden kendilerini sorumlu hissediyorlar. Avrupa'da mültecileri korumak için örgütlenen kadınlar var. Filistin için yüzlerce gösteri yapıldı.

Hakları, varlıkları canlı tutuluyor böylelikle. İyi insanlarla iletişim ağımız olmalı. Kötülük çok gürültülü ama erdemliler sesini duyurmada zorlanıyor. Artık tek bir kişi büyük kitlelere ulaşabiliyor ve bu harika.

Bu fırsatları değerlendirmemiz ve her dilden insanlara ulaşmamız

lazım. Sorunuzun cevabı için uzun bir risale yazmalı.

Bugüne kadar, özellikle şiir konusunda, kadınlar kendilerini çok gösteremediler gibi genel bir kanı vardır. Buna karşılık öykü ve romanda daha aktif oldukları görünüyor. Buna katılıyor musunuz? Neden?

Şiirde de büyük şairler var ve dergiler iyi yazan kadınlarla dolu. Kitapları olanlar da çok ve bu düşünceye katılmıyorum. Romandan çok hikâyede dikkat çekici bir yoğunlaşma var ve bunun sebeplerini anlatan bir yazı yazmıştım Hece dergisinde. Özetlemek gerekirse kırpık zaman parçalarını iyi kullanma becerisi, gündelik hayatın ayrıntılarını özel bölmelerde saklayabilen detaycı bellek, erkeklere göre gündelik hayatta daha fazla konuşma anlatma hikâye etme alışkanlığı, bilgisayarın gelişiyle kolaylaşan yazma tekniği, hikâyelerin nineden anneye birkaç kuşak içinde fazlasıyla birikmesi ve daha birçok şey.

BİR DÖNEM KADIN DERGİLERİ ÜZERİNE

Melek Demiröğen

Süreli yayınlar gerek içeriğini oluşturan yazınsal ürünlerle gerekse görsel-biçimsel iletileri ile yayınlandıkları dönemin sosyal, kültürel, siyasi gelişmelerine ışık tutan bir tür toplumsal bellek hüviyetindedir. Bu yönüyle süreli yayınlar adeta ulusların tarihi-toplumsal hafızasının bir yansımasıdır. Nitekim Cumhuriyet dönemi süreli yayın hayatı içerisinde yer alan kadın dergileri de yayınlandıkları dönemin kadın imajını yansıtmaları bakımından önem arz etmektedir. Bu dergilerde çoğunlukla, toplumsal ve ekonomik hayatta görünür olmanın yanı sıra Batılı hemcinslerinin sosyal ve bireysel yaşam tarzını örnek alan "çağdaş/modern kadın" idealize edildiği görülmektedir. Bu yönüyle kadının değişimi ve dönüşümü üzerinden Türkiye'nin modernleşme sürecinin temsillerinin okunabileceği bu dergiler genellikle toplumsal bir kadın sorununun var olduğu varsayımından yola çıkmışlardır. Derginin ideolojik duruşunu ise varsayılan kadın sorununa getirdiği çözüm belirlemektedir. Bu yönüyle süreli kadın dergileri bir takım dini, siyasi veya ideolojik görüşlerin temsilcisi olarak bir dönem yayın hayatını sürdürmüşlerdir. Süreli kadın dergilerini belli ortak ideolojik yayın politikaları çerçevesinde sınıflandırmak mümkündür.

Cumhuriyet dönemi kadın dergileri çoğunlukla sosyal hayatta mevcut bir takım kadın sorunlarını gündeme getirerek ortaya çıkmışlardır. Toplumsal hayattaki kadın sorunlarının çözümü bazılarına göre politik, bazılarına göre dini, bazılarına göre ise çözüm aşktır. Bu dergilerin bir kısmı, derginin yayın ve yönetim ilkeleri çerçevesinde oluşan ideolojik görüşlerine kadınları yönlendirme çabası içerisinde olmuşlar, bir kısmı ise kadınların toplumsal rollerinin benimsetilmesini sağlayacak biçimde eğitilmelerini amaçlamışlardır.

Çoğunluğunu feminist yayınların oluşturduğu kadın dergilerinin bir kısmı politik feminizm çizgisinde çözümler sunarken, ekserisi ise kadının toplumsal hayattaki görünürlüğünü artırma eğilimindeki aktüel dergilerdir. "Çağdaş" bir kadın olmanın yollarının gösterildiği bu dergilerde; Avrupa modasındaki gelişmelerin takip edilmesi, Batılı kadının ve hatta toptan Batı tarzı yaşam tarzının, bilhassa aile yapısının her yönüyle örnek alınması telkin edilmektedir. Kadınlar Âlemi(1940) isimli derginin "Kadın Dergisinin Ehemmiyeti" başlıklı çıkış yazısında "Eğer kadınlarımız İngiliz, Fransız kadınları gibi giyinmez, Avrupanın aile modasını takip eylemez, evini teşrif etmez, ve

Kadın; modernitenin dayatmalarından olabildiğince uzak, kadın oluşu ile barışık olmalıdır.

onların takip ettikleri hüsün hıfzıssıhhasına bilerek sarılmazsa hem gülünç bir mev'kie düşer, hem de milli hayatımızda gerilik başlar" ifadeleri ya da Moda Albümü(1936) adlı derginin çıkış yazısındaki "Moda Paris'ten çıkar. Başka hiçbir memleketten moda çıkmaz" cümleleri bu durumu açıkça göstermektedir. Bu dergilerin bir kısmının Avrupa'dan yayın yapması veya Avrupa ya da Amerika'da yayınlanan dergilerin devamı niteliğinde olması ise manidardır. Türkiye'nin modernleşme sürecine tanıklık eden bu dergilerde ideal kadın portresi olarak gösterilen Avrupalı hemcinslerinin her yönüyle örnek alınması telkin edilmekte; böylece kadının ve ailenin dönüşümü üzerinden, toplumsal ölçekte devam eden bir Batılılaşma hareketinin izlekleri okunmaktadır.

Kadının dış görünüşünü öne çıkaran bu tür feminist dergiler çoğunlukla moda kavramı etrafında kurgulandığından kadının varoluşunu giyim, güzellik, kişisel bakım gibi kavramlar üzerinden tanımlamışlardır. Bu dergilerde, içeriğindeki yazılı metinden çok reklam içerikli resim/fotoğraf ile kadını bir tür tüketim öznesi ve hatta tüketim nesnesi olarak görme eğilimi vardır. Bir yanı ile kadın, kadın oluşla verilen özgüvenle özneleştirilirken, kendini kusursuz hissetmesinin reklam içeriğindeki ürünle olacağı mesajıyla nesneleştirilmiştir. Dergi içeriklerinde, insan/kadın olarak kendini gerçekleştirme konusunda ilham verecek ya da derinlik katacak metinler ve içerikler az, öte yandan söz konusu metinler ve içerikler yüzeysel ve sığdır. Bu dergilerin pek çoğu modernliğin bir tezahürü olarak kadını modernleşmenin/Batılılaşmanın mihenk noktası görmüşler ve dolayısıyla kadına bütünlüklü bir bakıştan uzak kalmışlardır.

Politik feminist dergiler, çoğunlukla kadının toplumsal siyasi gücünü belli bir siyasi oluşuma yönlendirme çabası içerisinde olmuşlardır. Tarihi süreç içerisinde sol veya sağ siyasi bir ideolojinin savunucusu durumunda olan bu kadın dergileri "sosyalist kadın", "kemalist kadın", "cumhuriyet kadını" benzeri sloganlar üretmek suretiyle esasen kadının toplumsal sorunlarına çözüm üretmek yerine siyasi tercihine etki etmeyi amaçlamışlardır. Hatta Demokrat Kadın(1954), Kadın(1970) gibi bazı politik dergiler doğrudan herhangi bir siyasi oluşumun iktidara gelmesinin kadın kimliğini ve kişiliğini yücelteceğine dair ironik çözümler dahi sunmuşlardır. Politik kadın dergileri bu söylem ve yayın ilkeleri ile belli bir siyasi oluşumun yayın organı olarak işlev görmüş ve doğrudan kadının siyasi tercihine etki etmeyi amaçlayarak toplumsal düzeyde kadının sesi olmaktan çok, kadın üzerinden siyasi menfaat sağlama gayesi gütmüşlerdir.

Cumhuriyet sonrası kadın dergileri arasında sayıları az da olsa dini içerikli dergiler de mevcuttur. İslami yaşam tarzının kadınlara benimsetilmesinin amaçlandığı bu dergiler, aktüel kadın dergilerinin sunduğu "çağdaş kadın" söylemine ve dolayısıyla feminist harekete muhalif bir duruş geliştirmişlerdir. İslami içerikli kadın dergilerinden biri olan Kadın ve Aile(1985) dergisi, bu yayın politikasına uygun bir biçimde "Çağdaş Kadının Bunalımı: Feminizm" başlığı ile feminist

söyleme karşı olan bu duruşunu bir anlamda sloganlaştırmıştır. Hanımların çıkardığı İslami neşriyatların az olduğu ve bu alandaki ihtiyacı karşılama iddiası ile yola çıkan dini içerikli kadın dergileri, çağdaş ve modern kadın profili olarak Batılı kadının örnek gösterilmesine karşı eleştirel bir yayın politikası benimsemişler oysa bu muhalif duruşa karşılık gelecek yeni ve yapıcı bir söylem geliştirememişlerdir. Aralarında politik söylemlerle din dilini bir araya getirerek ideolojik bir harekete dönüştürmeyi amaçlayan yayınların da bulunduğu İslami dergiler de bir anlamda feminist dergilerle benzer bir şekilde kadın meselesine yaklaşmış, öncelikle, kadını tümüyle paranteze alarak meseleye insan odaklı bakışı kaçırmışlardır.

Cumhuriyet dönemi kadın dergilerinin pek çoğu üzerinde derin izleri bulunan Feminizm, her ne kadar siyasi ya da ideolojik bir hareket olmasa da bir hayat tarzı ideolojisi olarak kadın meselesinde bir dönem söz sahibi olmuştur. Esasen Batı menşeili bir sosyal hareket olarak feminizm, kadına yönelik toplumsal bakışa tepki olarak doğmuş ve daha çok metropol kadınları arasında karşılık bulmuştur. Ancak bir hayat tarzı ideolojisi olarak feminizm de diğer yaklaşımlar gibi modern oluşun marazlarını taşımaktadır. Batının bireye bakışına paralel olarak, onu, kapitalist sisteme dâhil ederek özgürlük vaat etmiştir. Gençlik ve güzellik gibi salt dış görünüşe yönelik kavramlara, varoluşun tüm anlamlarını yükleyerek onu bir özne şahsiyet olmak yerine, tüketim çarkının bir dişlisi olarak görmüştür. Kadına yönelik toplumsal bakışa bir tepki olarak doğması nedeniyle, bir birey olarak kendini gerçekleştirmenin doğru ve geçerli alt yapısını oluşturamamış ve bunun sosyal hayatta görünür olma, ekonomik bağımsızlığını kazanmakla mümkün olacağını süreli kadın yayınları üzerinden savunmuştur. Oysa bu dergiler aracılığı ile idealize edilenin aksine, özne bir şahsiyet olarak kadın; modernitenin dayatmalarından olabildiğince uzak, kadın oluşu ile barışık, geleneği derin bir hayat tecrübesiyle yorumlayarak kendini gerçekleştirmenin yol ve yöntemlerini bulmalı ve bu çerçevede kendi değer dünyasını oluşturmanın imkânlarını aramalıdır.

SESSİZLİK CAN KENARIDIR

Hatice Ebrar Akbulut

Zamanı başka türlü algılamanın belki de yegâne yoludur sessizlik. Zaman, koşuşturmacada genişlemez. Bir telaş içinde oradan oraya savrulmak dinginliğe, sessizliğe izin vermez. Sessizlik vakti genişletir. Sessizlik, insanın kendisine zaman içinde zaman hasredildiğini kavramasıdır. Bazen öyle olur ki sessizliğin boğuculuğundan insan vakti geçmez, zamanı dolmaz sanır. Böyle anlarda can sıkıntısı başköşeye kurulur. Sessizlik, can sıkıntısının hem sebebi hem de onu dindiren şeydir. İnsan can sıkıntısıyla baş etmenin yollarını ararken kendine tahammül etmeyi öğrenir. Bir şeyler yapmaya tetikleyen sıkıntı, ciddi bir verim kaynağıdır. İnsanı olduğu yere çivileyen, ona hiçbir şey yaptırmayan sıkıntı da dipsiz bir kuyudur. Sıkıntının çaresi, kendini meşgul edebilme marifetidir. Kendini salan insan, can sıkıntısının esiri olur.

Her insanın içinde, ona kendi olma cesaretini veren bir başkası oturur. İnsanın kendini kendisi kılan bu başka ile arası açıldıkça takat getiremediği, baş edemediği bir can sıkıntısı başlar. İnsan kendi canının sıkıntısından kurtulabilir, silkinip kendine gelebilirse küllerinden doğar. Can sıkıntısı, insana yeni bir şeyler söylemenin, üretmenin kapısını açar.

Sessizlik, kendilik derslerini öğrenme sanatıdır. Ruhunun kasvetinden, sıkıntısından kaçmak isteyen insana ferahlık başka bir mekânda değil, yine kendi içindedir. Ruhun ferahlığı, aşırılıklardan ve kötü hislerden arınmakla, sadeleşmekle olur. İnsanın kendini budaması denir buna. Ağaçlar daha gürbüz, canlı ve verimli olsun diye farklı mevsimlerde budanır. Kimi nazik kimi sert budanır. Ruhun da kendine gelmesi, kendini yenilemesi, kanatlanması ve özündeki güzelliği koruması için bir budanma zamanı vardır. Her ruh anladığı, ait ve aşina olduğu dilden budanır.

Sessizlik, her şeyin ücrasında kendinin yakınında olmaktır. İnsan, ruhunun tashihini sessiz saatlerde yapabilir. Yükünü indiren, ruhunu durulayan ve tashih eden, kendinin ustasıdır. Tashih edilen bir metnin, ağırlıklarından kurtulup billurdan bir sese dönüşmesi gibi insan ruhu da tashihle durulur, saflaşır, özgürleşir. İnsanın ruhunu duyması, iç sesini dinlemesine bağlıdır; ruhunun ihtiyaç ve taleplerine cevap vermesi de iç sessizliğini yakalayabilmesine.

Sessizlik gürültüyü hapseder. İçi sığ olan insan, harici sesleri susturamayacağı gibi kendi sesini de duyamaz. Kendi içindeki

Zamanı başka türlü algılamanın belki de yegâne yoludur sessizlik.

beni göremez. Böylece ne kendinden kaçabilir ne de kendinin uzağında veya yakınında kendine bir yer edinebilir. Kendiyle yakınlık kuramayacağı gibi yine kendine dönmek için kendinin uzağına da gidemez.

Dinlemek insanın en asil, en soylu eylemidir. Dinlemek ötekini görmektir. İnsan dinleyerek çoğalır, susarak derinleşir. İnsanın kendi varlığını hissetmesinin türlü yolları vardır: Acı çekerek, düşünerek, uyuyarak varlığını duyabilir. İnsan kendi varlığını en güzel başkasına dokununca, başkasını dinleyince duyar. Ötekinin olmadığı yerde, insanın kendiliği de boşluğa düşer. İnsan, kendisi için başka hiçbir şey var olmadığında benliğini neyle doldurabilir? Salt kendisiyle dolan benlik nasıl gelişebilir? Öteki ile kurulan bağ, kendilik bilgisini geliştirir. İnsanın kendine ihtimam göstermesi, kendini başkasından soyutlaması anlamına gelmez. Tam tersine, kendi ruhunu tanıyan kendinden yola çıkarak başka dünyalara ait ruhları keşfeder. Kendi ruhuna bakan insanın, narsist ve bencil yanları törpülenir.

İnsanın başkasının hikâyesine eğilmesi veya kendi hikâyesinde başkasına yer vermesi, incinmeyi kaçınılmaz olarak beraberinde getirir. Sessizliğin kendisi değil ama sessizliğin paylaşıldığı insan, kendiliği de yaralar aynı zamanda. Kendiliği yaralanmamış olan tecrübe edemez hiçbir şeyi. Yaralanmak, insanın ruhsal serüveni için kayıp değil, karakterinin gelişiminde, ruhunun zenginleşmesinde bir imkândır.

Sessizlik de söz gibi içtenlik ister. Başkasının sessizliğine tahammül edemeyen, ona iştirak etmeyen kendi sessizliğinde de samimi olamaz. Başkasını incittiğinde üzülmeyen, incinen kendisi olduğunda dünyası başına yıkılan kimse ise bencildir. İncitmek ruhu sakatlar evet ama incinebilen ruh, kendini sağaltma kabiliyetine erişir. İncinen, başkasının kalbine ihtiyatla dokunmayı öğrenir. İncinebildiği için sevinmeli insan.

Sessizlik, incinen bir kalbe yarasını sarma, kendine gelme, iyileşme saadetini bahşeder. Sessizlik saatlerinde insanın kalbiyle ülfeti, ruhuyla ünsiyeti artar. Sıradan sessizlik, insana kendini boş hissettirir. Bu tür sessizliklerde vakit boşa gider, heba olur. Anlamlı ve öğretici sessizlikler birbirini bilen, dinleyen, en önemlisi de birbirine güvenen insanlar arasındadır. Onlar sustuklarında muhabbetleri azalmaz, eksilmez. Aşina ruhlara sessizlik, sohbete yeniden koyulmak için soluklanma ânıdır. Bazen insan kelimelerle varamaz birbirine. Yüzün ifadesi, bakışın manası, ellerin buluşması yahut birlikte susmanın bir şey ifade ettiği sessizlik, konuşmaktan çok daha iyi gelir bazen. Hiçbir şeyin söylenmediği yerde bazı şeyler daha iyi duyulur. Can kenarıdır sessizlik.

Sessizlik yerine göre nitelik ve mahiyet kazanır. İnsanı teskin ve teselli edip yatıştıran sessizlikler olduğu gibi insanı yıkan, çıldırtan, onu insanlıktan çıkaran sessizlikler de vardır. Bazıları için sessizlik

demek, hayatın kaybı, eğlenmenin karşıtı demektir. Sessizlik, onların ruhunu asileştirir. Dinginleşmeyi öğrenememiş ruhlara sessizliğin bir katkısı olmaz. Sessizlik, onlardaki mevcut arızayı daha da katmerlendirir yalnızca. İnsan, sükûtu içten gelen bir istekle kavrayabilir.

Kışın ortasında sessizce açan kardelenin boynu neden bükük, başı neden düşünceli bir şekilde eğiktir? Kardelen hem kışa başkaldırmış hem de boyun eğmiştir. Kendi sükûtunu içinde taşıyanları, etrafa taşmayanları sessizliğin hiçbir türlüsü yıldıramaz. Sessizlik, gereksiz olanı dışarıda bırakarak sadeleşmek, mütevazı duruma gelmektir.

Marcel Proust, kendini kendi sessizliğine öylesine kaptırır ki dışarıdan gelen sesler, ruhunda hiçbir dalgaya sebep olmaz. Sessizlik içinde okuma eylemini sürdürür. "Sesler, hiçbir surette başımı dahi kaldırmam için beni zorlamadığı gibi yanımdan geçip gidiyorlardı; beni görmeksizin, beni tanımaksızın ve beni rahatsız etmeksizin, zamanı çok uzak ülkelere taşıyarak."[1] Kendi ruhunun selametine ermiş, kendi sükûtunda mukim bir insanı, hangi ses bölebilir?

İnsan susmayı öğrenemediğinde sözünü sadeleştiremez. Yalnızca etrafındaki eşya ve nesnelerden kurtulmakla sadeleşmek olmaz. İnsanları ya da belli durumları gereğinden fazla önemsemekten vazgeçmek, ruhunda gereksiz yer işgal edenleri çıkarıp atmak, vaktini ve zamanını kendi yolunu ve şahsiyetini örmeye ayırmak, gereksiz, lüzumsuz söz ve tavırları terk etmektir sadelik. Okurun, her kitaba yetişme duygusundan kurtulması, yazarın yazmasam da olur dediği yazıları iç tutarlılık adına yazmaması entelektüel anlamda sadeleşmektir. Alain Corbin, Sessizliğin Tarihi'nde edebiyattaki sessizliği, pek çok yazarın hiçbir şey yayınlamaması olarak yorumlar. Birçok yazar, hiçbir şey yayınlamayarak edebiyatı ifrazat çöplüğü olmaktan kurtarabilir.

Bir şeyin şeffaflığını talep etmek, onun manadan yoksun olmasını istemektir.

İnsan, dilini tutarak kendini birçok şeyden korur. Dil, başkasının eline koz vermekten kurtarır insanı. Kendi sırrını söylemekten ve başkasının sırrını ifşa etmekten kurtarır. Ketumluk, sır tutmak, söz israfından sakınmak, lüzumsuz konuşmamak çoğu zaman insanın lehine netice verir. İnsan sözünü ortaya döker, kıymet bilmeyenler için saçıp savurursa kendi ruhsal bütünlüğünü de parçalar ve bir daha toparlayamaz. İnsan kendindeki güzelliği, bir gösteri nesnesi hâline getirirse bir daha kendine dönemez. Bir şeyin şeffaflığını talep etmek, onun manadan yoksun olmasını istemektir. Her şeyin şeffaf olması aslında her şeyin anlamını yitirmiş olmasıdır. Bizi, başkasının gözünde değerli kılan, onun kendimiz hakkında bildikleri kadar bilmedikleridir de. İnsan, kendini sakınarak ruhunun cazibesini ve edasını korur. Ruhuna sahip çıkmak isteyen, bütün varlığıyla şeffaflığa direnmelidir.

Bir şeyin niteliği şeffaflaştığında artık aşırı görünürlük içinde yok olur. Şeffaflık övgüsü ötekiliği, aykırılığı, başka ve biricik olanı, farklı duranı dışlamak; sessizliğe ve sükûta yer bırakmamaktır.

1. Marcel Proust, Okuma Günleri, Çev.: Süha Demirel, Tefrika Yayınları, s. 34.

Şeffaflık her şeyi açık eder. Sessizlikse bir şeyin saydamlaşmasını önler ve onu örter. Şeffaflık, gizli saklı olanı, gizli saklı kalması gerekeni aşikâr eder. Şeffaflığın baskın olduğu yerde paradoksal biçimde güven duygusu yerini güvensizliğe bırakır. Her şey göz önünde olduğundan, diyaloglar heyecansızdır. Öyle ki sevgi bile tılsımını kaybeder.

Şeffaflık, insanı diğerlerinden farklı kılan şeyi değersizleştirerek onu sıradanlaştırır. İnsan kendisi hakkında bilinenlerle itibar görebilir ama insanı manidar kılan hakkında bilgi sahibi olmadığımız o gri alandır. Sanatçının bütün hayatıyla göz önünde olması, kendisini sevenlerle her şeyini paylaşıp içli dışlı olması onun için bir kazanç değil, onu eksilten bir şeydir. Sessizliğini sükûnetle koruyan insansa, esas saygınlığı hak edendir.

Göz, sessizliğini koruyamadığından asıl güzeli göremez. Kulak, sessizliği duyamadığından dinlenmeye değer olanı seçemez. Bağıranı haklı, susanı güçsüz ve kabahatli zanneder. Vladimir Jankélévitch, "Yazılmayanı okumak, söylenmeyeni işitmek için sessizliğin çoğalması gerekir" der.[2] Metni dikey olarak anlamak, metnin derinliğini görebilmek için okurun sessizliğe ihtiyacı vardır. Söz trafiği, insanı her türlü meşgaleden alıkoyar. İnsanın meşgalesi, onun bütün bir hayatı, kültürü ve birikimidir. İnsan neye emek verirse her şeyi onunla düşünür. Meşgalesi insana her zaman bir yol daha var diyen bir göz bağışlar. İnsanın ufkunu da çoğu zaman bu gözün bakışı belirler. Sessizlik, insana kendi dünyasını örme, kendi dilini kurma, kendi yolunu bulma ve kendi olma imkânı verir. Dikkat edilmesi gereken belki de en önemli husus sessizliğini, sükûtunu, uzletini bir fetiş haline getirmemek ve kendini, kendi zindanına tutsak kılmamaktır.

Sessizlik bazen bir insanın başkasına dil olmasıdır. Onun sustuğu, konuşamadığı yerde ona ses olmaktır. Ölüm, en büyük sessizliktir. Bu dünyaya veda etmiş birini, onun razı olmayacağı şekilde övenlere ve yine onu hak etmediği şekilde yerenlere karşı içerleyen bir dostun sesi, sessizliğe anlam katan ne büyük bir inceliktir. Öyleyse insan, doğru yerde susarak ve gerektiği yerde konuşarak dostluğunu pekiştirir ve dostluğun hukukunu gözetir. İnsan eğer sabırlıysa kendine has bir sessizliğin ritmini yakalayabilir. O sessizliğin ritmi, insana yürüyebileceği yeni yollar açabilir; yeni görme ve duyma biçimleri armağan edebilir. Yazar, kalemin sayfada çıkardığı cızırtı veya klavyenin tuşlarına bastıkça yükselen seslerle yazının gerektirdiği sessizliğe katlanır. Bu sessizlikten nice anlamlar çıkarır. Bir kelimeyi bir kelimeye eklemek için kendisiyle çatışan zihnin sessizliğinden güçlü metinler çıkar.

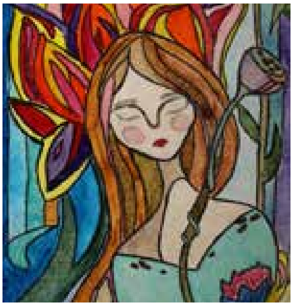
İnsan, sessizliği duymak için özel bir çaba sarf etmek, can kulağıyla dinlemek zorunda. Çünkü belki de onda insan için daha iyi bir hayat imkânı olabilecek bir sesin yankısı vardır.

---

2. Bkz.: v. Jankélévitch, İroni, Çev.: Yunus Çetin, Metis Yayınları, s. 51.

GÜLÜM

Süheyla Karaca Hanönü

Ben Gülüm. Ne gül olabildim ne de gülebildim. Çok ağlamışım çocukken. Çocukluğumdan bir nişanedir göbeğimdeki şiş. Şimdi bu köy kalabalığında gelip sarılanların gözlerinde acıyarak bakan günlerin izini görüyorum.

Ben Gülüm. Evin en küçüğü. Ayrı babalardan bir ablam bir de abim var. Bir de aynı anne babadan olan bir abim. Dul kalınca yaşlı, fakir insanlarla evlendirmişler annemi. Dul kalmak yazgısı olmuş.

Annemin yüzü gün karasıydı hep. Elleri çapa yapmaktan, çamaşır çitilemekten, aşevinin büyük kazanlarını çamurla ovalamaktan sepsertti hep. Tek takısı, komşumuzun Hac ziyaretinden getirdiği gümüş bir yüzüktü. O da iş yapmaktan sertleşip şişen parmaklarına olmazdı çoğu zaman. Tandır başında ekmek pişirir satardı hep. Tandırın ateşinde ısınırdık zemheride.

Az önce gelip sarılan kadın, çok ağladığım günleri hatırlatıp ağladı. Kapıyı üzerime kilitleyip tarlaya giderdi annem. Çok ağlarmışım. Ağlaya ağlaya uyuyup kalırmışım bir başıma. Al karısı hikâyelerinden korkacak kadar aklımın erdiği zamanlar.

Sonra bir diğer kadın gelip sarılarak ağladı. Tekerlek izinden beni çıkardığı günü anlattı. Benden birkaç yaş büyük olan abim fark etmemiş evden çıkıp kendimi toprak yola atışımı. Yağmurun yumuşattığı topraktan geçen traktörün bıraktığı derin teker izine kıvrılıp uyumuşum. Az önce bana sarılan kadın beni kucaklayıp eve götürerek abimi tembihlemiş göz kulak olması için.

Annemin gözleri gibi boz kara, komşunun verdiği siyah bir önlüğüm oldu benim. Sadece ilkokulu okuyabildim. Baba kelimesini hecelerken kekeledim. Yazarken ellerim titredi. Yüreğimde bir sızı oldu babasızlık. Küçük, tahta bir penceremiz vardı yola bakan. Camlarına soğuk girmesin diye macun çekilmiş, dıştan demir parmaklı küçük bir pencere… O pencereden izlerdim komşu evlerin babalarını. Elleri poşetlerle dolu giderlerdi evlerine. Poşetten görünen çikolatayı unutamadım hiç. Fakirliğimden iliklerime kadar nefret ettim. Keşke hiç olmasaydım dedim kaç kez. Hem de annem duyarken avazım çıktığı kadar bağırarak dedim.

Annemin suskunluğu tüm sesleri susturdu bende.

Bir gün annemi ağzından köpükler gelerek yere yığılmış bir halde buldum odada. Aklım eriyordu artık iyice. Hemen yola çıkıp bağırıp yardım istedim. Çok geçmeden kerpiç evimizin içi komşularla doluverdi. Zeynep kadın annemin yüzüne vuruyordu

hafiften, kendine gelsin diye. Bir taraftan da ne içtin sen çabuk söyle, diye tekrar ediyordu. Gün karası olan annemin yüzü bu defa kerpiç evimizin kirece boyanmış duvarı gibiydi. Duvarların çatlaklarından çıkan akreplerin korkusunu yaşadım o an. İlk kez o an annemi kaybetmekten korktum.

Güçlü kadındı annem. Zehri vücudundan atıp suskunluğa vurdu kendini. O günden sonra keşke hiç olmasaydım demedim bir daha yüksek sesle. Annemin suskunluğu tüm sesleri susturdu bende.

Ben Gülüm. Yetim Gülüm. Sevmenin, aşkın ne olduğunu bilmeden çocuk denecek yaşta evlendirildim. Tozlu, toprak yollardan asfalt yollara gelin gittim. Kapımızdan hiç eksik olmayan baykuş, gelin gittiğim gün de dalda tünüyordu. Göz göze geldik kaderimle.

Gurbette utandığım annemi, yoksul evimi, evin kireç duvarlarını, duvarın çatlaklarından çıkan akrepleri, dalda tüneyen baykuşu özler oldum. Tam üç güz, üç kış, üç bahar, üç yaz göremedim annemi. Evin taksiti, arabanın borcu… Gitmemek için hep bir mazeret vardı. Bir gün gelip hazırlan gidiyoruz, dedi. O an yüreğime gamlı bir baykuş oturdu. Üç güz, üç kış, üç bahar, üç yaz dirisini göremediğim anneme gidiyordum. Yol bitmek bilmedi. Annemin yetmiş iki yıllık çileli, uzun hayatı gibi uzadı yollar. Dağlara taşlara baka baka, eski günleri düşüne düşüne gittim. O sert parmaklarıyla saçlarımı, sırtımı yine okşasın diye dua ettim. Yokluktan hep yapmak zorunda kaldığı, bizim içmekten usandığımız un çorbasından bir kez daha yapsın istedim.

Olmadı, olamadı. Son nefesinde yanında olamadım. Yalnız kalmak yazgısıydı annemin. Morgdan alınan annemi getirip uzattılar taşa. Kimse girmesin diyebildim. Saçları bembeyazdı annemin. Yüzlerindeki çizgiler derindi. Gün karası yüzü kerpiç evimizin kireç duvarları gibiydi. Boz kara gözlerini son kez göremedim annemin. Gülerken çok az gördüğüm annemin yüzünde gülme ifadesi vardı. Dudağının kenarına biriken gülme ifadesini, sert parmaklarını, çatlak topuklarını öptüm annemin. Beni leğende yıkadığı günlerin şefkatiyle yıkadım annemi. Çocukluğumun yeşil sabunu koktu her yer. Ağlamadım. Ağlayamadım.

Ben Gülüm. Yetim Gülüm. Şimdi ise öksüz Gülüm. Çocukken göbeğimi şişirecek kadar ağlayan ben ağlayamadım. Taş oldu gözyaşlarım.

Toprak yüzlü annemi toprağa emanet ettim. Evin girişinde annemin tozlu kara lastik ayakkabılarını gördüm. Yeni ayakkabı alınsa da ben bunlarla rahat ediyorum diyerek giymekten hiç vazgeçmediği kara lastik ayakkabılar…

Kerpiç evimizin önünden
Boz bulanık akan deremiz vardı annem
Kurban'dan Kurban'a et giren

Yoksul evimiz vardı annem
Her işe koşturan
Gücün vardı annem
Soğukta avuç içlerimi ısıtan
Sıcacık nefesin vardı annem
Dalımızdan eksik olmayan
Baykuşumuz vardı annem
Beyaz tülbendinin üstünden
Ağrıyan başına doladığın
Gülkurusu yazman vardı annem
Verirlerse giydiğin
Yeni elbiselerin vardı annem
Dilim lal olaydı da
Keşke hiç olmasaydım demeyeydim annem
Gözyaşlarım kara lastiklerini yıkasın şimdi.

DEĞİŞEN DÜNYADA ÇOCUKLAR VE MAHALLE

Leyla Şerif Emin

Üsküp-Kuzey Makedonya

Dünyanın ne kadar hızlı değiştiğini her geçen gün değişen gündemden anlayabiliyoruz. Gün geçmiyor ki, yeni bir hadise olmasın, yeni bir dert eklenmesin hayatımıza. Bizi yakından-uzaktan ilgilendiren konular gelip gündemimize oturuyor. Ne zaman mühim bir konuyu yazmaya niyetlensem, yeni gelişmeler sabote ediyor kendi gündemimizi. Aklımdaki konu günümüz çocukların ve çocukluğunu yaşamaya çalışan küçük bedenlerin ahvali. Ancak nasıl ki bazen önemli bir konuyla uğraşırken yanımıza gelip soru sormaya çalışan çocuğumuza “dur şimdi daha önemli meseleler var” diyorsak, bu konuyu da öyle erteledim. Oysaki geleceğimiz için onlar çok daha mühim.

Geçenlerde çocukluğumu yaşadığım, büyüdüğüm, benim güvenli bölgem olan mahallemde dolaşırken etrafta koşuşan çocuklara pek rastlayamadım. O mahalleden geçerken, farkında olmadan bana neleri öğrettiğini, nasıl korunmam gerektiğini, nelerden beslendiğimi, nelerden korktuğumu ve zamanla bu korkularımı nasıl yendiğimi bana anlatmaya başladı. Bir anda istedim ki, tüm çocuklar bizim eski çocukluğumuzu yaşasın, onlar da özgür olsun. Üsküp’ün o cıvıl cıvıl çocuk sesleri ile dolan mahallelerini sakin görmek hüzünlendirdi.

Özgürler mi yeterince ya da bu özgürlükten ne anlıyoruz biz. Özgür çocuk her istediğini yaptıran değil, kendi çocukluğunu özgürce yaşayan çocuktur. Bizler bu önemli bir evrede ne kadar özgür bırakıyoruz acaba onları. “Daha ne olsun ki, her istediği oyuncağı alıyoruz, istediği parka götürüyoruz, zaten onlar çocuk, fazla da şımartmamak gerek, sonra tepemize çıkarlar, evin içinde özgür olsunlar yeter!” diyoruz belki.

Sokak hayvanları için verdiğimiz mücadeleyi, hatta onları bile kendi tabii ortamlarından alıp evimizde daha güvenli diye sakladığımız bir dönemde, çocuklarımızı kendi doğal ortamlarında büyütebiliyor muyuz?

Çocuğun doğal ortamı sadece evi mi?

Bütün hayatımız boyunca çalışıp duruyoruz. Kalabalık bir aile içinde büyüdüysek, bir gün kendi evimizi almak için gecemizi günümüze katıyoruz. Onlara bir ev bırakalım diye bunalımlı dünyanın içinde hep daha çok çalışıyoruz, zamanımızın çoğunu onlara daha güzel bir “gelecek” yaşatmak için harcıyoruz.

Çocuk,
her zaman
çocuktur.

Küçük bir evse içinde bulunduğumuz, daha konforlu bir eve sahip

Fotoğraf: Ebru Özkan Can

olmak için didinip duruyoruz. Yetmiyor, koca koca sitelere göz dikiyoruz: Bekçisi olsun, akıllı ev olsun, hatta ev kendi kendini kilitlesin.

Çamaşır makinesi yetmiyor, kurutma makinemiz de olsun, elektrikli süpürgeler çok ses çıkarıyor, sessizi olsun, her şey dokunmatik olsun, çocuğa babaanne bakamaz, eğitimli bakıcısı olsun, onun da bir diploması olsun vs.

Evet, anne ve babalar güzel bir "gelecek" için çalışıyor ne de olsa. Yıllar sonra kendi velilerini tanıyamayacak çocuklar yetiştirdiğimizin farkında değiliz çok kere. Dur şimdi daha önemli meselelerimiz var değil mi? Onları daha büyük bir eve hapsetmek için daha çok çalışmamız gerek.

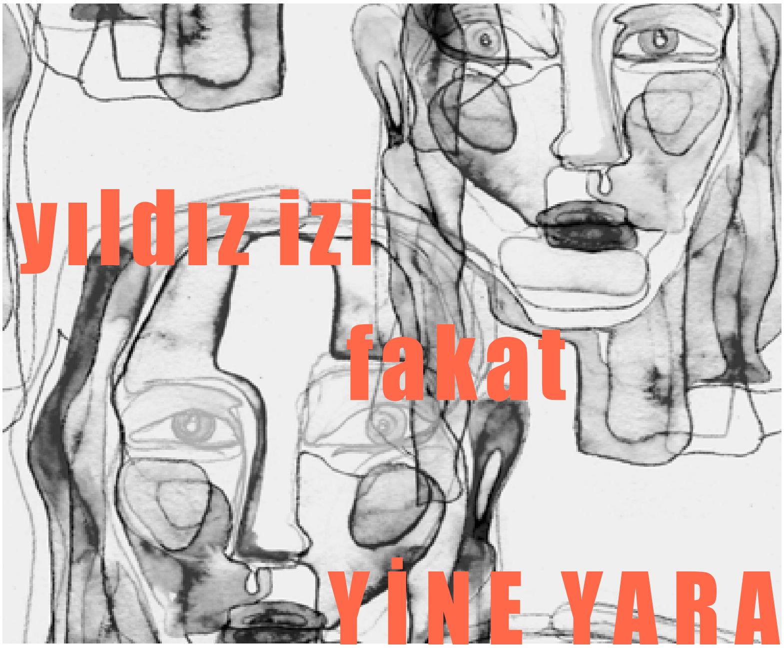
Çocuğun doğal ortamı sadece evi değil oysa dikkat ederseniz, son dönemde bir sürü hastalık türedi. Çocuklarımızı uyuşturuyorlar, ikide bir psikologlara müracaat edenler var, eczaneden bir sürü ilaç ile evine dönüp çocuğun ağzına ne olduğunu bilmediğimiz hapları içirtiyorlar. Hiperkatifse ver sakinleştiriciyi, uyuşuksa ver enerji ilacını. Asperger sendromu varmış, neymiş, sosyal ipuçlarını seçememe, sohbete başlama veya sohbeti sürdürme gibi doğuştan gelen sosyal becerilerin eksikliği, rutinin dışında oluşan değişikliklerden hoşlanmama vs. gibi belirtileri varmış.

Obezite, uyku bozukluğu, otizim, dikkat eksikliği, ardından çocuklardaki şeker hastalıkları, bilmem ne sendorumu gibi durumlarda doktorların kapıları çalınıyor.

Eskiden ağaçtan düştüğümüzde acile gidilirdi. Şimdi sanal ortamda yalan kişilikler ediniyorlar, mahalledeki su savaşının yerini pubg oyunları, momo ya da mavi balina oyunları ile tuhaf intiharlara şâhit oluyoruz. Ünlü youtuberlara özenip mahremlerini dünyaya açıyorlar, tiktok gibi tuhaf şeylerle salaklaşıyorlar.

Çocuklarımızı bir akvaryumun içinde büyütmekten vazgeçelim. Kurslara götürmek için sabah akşam koşturmaktan vazgeçelim. Bakınız bir sürü âlim kişi çok güzel okullarda okumadı, normal bir eğitim aldı. Çocukluklarına bakarsanız belki de bir köyde büyüdü. Ağacı sevdi, köpeği sevdi, kuzu ile koştu, arkadaşlarıyla mahallenin içinde hayata hazır oldu. Mahalleyi kaybedip mahallenin ağabeyleri de sitelere yerleştikten sonra, yerine akıllı evlerde "bekçili" ortamlarda sadece tuhaf hastalıklar ürettik.

Çocukların doğal ortamı, akraba ile kaynaşmak, dede ve ninelerin kucağında masal dinlemek, mahalle oyunlarında dizlerini kanatana kadar oynamaktır. Enerjisini öyle atar, eve gelince uslu çocuk olur çünkü gün boyu yorulmuştur. Şimdiki çocuklar öyle veya böyle demeyin, onlara neleri sunduk ona bakın. Çocuk her zaman çocuktur. Umarım yeniden mahallelerde çocuk cıvıltıları duyarız, özellikle büyük şehirlerde yetişen tüm çocuklar mutsuz. Oyuncak alarak bu mutsuzluğu gideremezsiniz. Mahallenize dönün ve biraz nostalji yaşayın, yarın çok geç olabilir…

yıldız izi fakat YİNE YARA

Rahime Kasım

sevdiğini gömdün sonra gölge aradın oturmaya
öyle mi

tüm serinlikleri yanıma aldım betonlarıma yığdım
yangınları hatırlatan fısıltı ordusu çıktı arasından
teselli adına yeni topal kırgınlıklar
baş sağlığı ne demek cümleten akıl fikir sağlığı ya ali!
beynimde ihanetler paketleniyor yüzüme gülene hediye
ediyorum
ışık kıran yankı satan keskin bıçaktan kurdeleler
leylim leey

ömrün bu katmanı nelikle alakalı ben aynı mıyım
aynı ne kelime ben nasıl yirmi beş kere doğmadım
ne çok soru var bir kırık sandalyem bile yok
ki ben kendimi belkıs bilmişim aynalar satmışım

şimdi ben o kız değilim galiba
kaybettiği bir hüznü tekrar tekrar arayan
onu muhakkak kendi elleriyle bulan

o kız
yaşasın artık
ya
şa
sın

PROVA

Segâh Gümüş

Ayla kendi gerçek sesini arıyor. Şu tuhaf, çınlamalı, çan sesi gibi olan ses, aslında emanetmiş onda. İğrençsin, tiksiniyorum senden diye bağırıyor boşluğa. Sesi hırıltılı bir yankıyla ona geri dönüyor. Karşısında ise simsiyah bir heykel var; boşluğa yontulmuş bir hayalet, şekilsiz, biçimsiz bir karanlık. Neye benzediğinden emin değil. Yalnızca var olduğunu biliyor. Saatlerce bakıyor o varlığa, şuurunu yokluyor sürekli, sabaha karşı zor topluyor zihnini.

Hava henüz aydınlanmak üzere. Yaz sabahı, güzel bir esinti pencereden içeri doluyor. Kocası her sabah namazdan sonra camı açar, yatağa uzanır, seher yeline bırakır kendini. Sabahın serinliğine gündüz düşleri damlar, gündelik telaşlar, planlar programlar gözden geçirilir.

Fakat bu sabah durum farklı. Hesaplar değişmiş olmalı. Ayla ona sarılmak, sıcaklığını hissetmek istiyor. Fakat bekliyor, gururu ağır basıyor. Onun adım atacağını düşünürken dönüyor birden adam. Gözleri bir çift yorgun ve düşünceli kuyu. Torbalaşmış göz altlarında akşamki provanın tortuları kalmış. Uyumamış. Pişman ve tövbekâr bakışlarında onca yılın ağırlığı, günah korkusu, sevap telaşı, biraz da Tanrı var. Tutku? Aşk? Kıskançlık? Hayır, bunların hiçbirini göremiyor Ayla o gözlerde. Makul bir koca. *Ne çok roman okuyorsun!* Hiç sevmez romanları. Bir de şarkılar… Onlardan da hiç hoşlanmaz. *Kes şu gürültüyü!* Alıp alıp fırlatır şarkıları camdan. Günaha davet eden şarkılar yerine ilahiler açar. Müzik mi istiyorsun işte müzik, ilahi dinlemek sevaptır hem. Böyle düşünür kocası. Ayla için şarkılar ne kadar önemliyse kocası için o kadar gereksiz.

Doğruluyor yatakta. Zihnini esir alan o çelişkiye yaslıyor başını. Gitmekle kalmak arasında kuş tüyü bir kararsızlık bu, yeni değil. Yola çıkmaya karar verdiğinde kalmanın daha akıllıca olduğu, kalmaya karar verdiğinde ise gitmenin büyüsüne kapıldığı, öyle bir çelişki işte. Gidebilir mi acaba? İlk provaları başarılıydı. Konuşuldu her şey. Çocuklar, mal mülk, geçmişin yükü paylaşıldı. Deneme iyi geçti. Ne acılı ağlayışlar, yalvarışlar, sensiz olamamalar var ne de her şeyi yoluna koyma isteği. Bu seferki yara çok daha derin.

Birazdan oğlunun sesi gelir. Bu biraz kanatabilir zamanı. Masumane iner merdivenlerden; uykulu, mahmur. Kahvaltı saati ne de olsa. Her sabah olduğu gibi masada alışkın olduğu yere oturacak, çift kaşarlı ketçaplı tostunu yiyecek, arkadaşlarıyla oyuna dalacak. “Şimdi bırak ağlamayı Ayla! Gözlerine ne oldu anne?” diyebilir seni görünce. O yaşlarda her şeyi anlar çocuklar. Her kavganızda sessizce köşeye çekilip susmanızı beklemesi bundandır. Kızmaz, susun demez, bıktım sizden demez.

Bu ayrılık tiyatrosunu sahneye koymanın vakti geldi Ayla.

Kahvaltı bitti, bulaşıklar toplandı. Neden gözlerinden sürekli bir şeyler damlıyor? İşte yine başladın. Şarkılar seni ele geçirdi. Hep böylesin. Bu gözlerden akan sular yüzünden ilişkinizin setleri yıkıldı, bu yüzden tüm çatlaklar çıktı ortaya. Oysa ne güzel saklamıştınız senelerdir. Kusursuz bir aile fotoğrafınız vardı, baraj kenarında çekinmiştiniz. Herkes gülümsüyordu. Suya bakarken gözünü göğe çevirmiştin. Ne kadar da benzer demiştin içinden, devasa bir mavi… O zaman mı özgürlük isteği gelip buldu seni? Uğursuz bir davetti bu. Dönüşte olanlar olmuştu. Arabanın camına nereden geldiği belli olmayan küçük, küçücük, minnacık bir taş gelip vurmuştu. Tık! O kadar. O sesi neredeyse duymayacaktınız. Duydunuz. Herkes duydu. Sonra da gördünüz, yavaşça ilerledi çatlak. Küçük tık tıklar eşliğinde tüm cam buza döndü. Arabayı durdurdu. Allah belanı versin. Hass… Önce arabayı tekmeledi. Sonra sağa sola bağırmaya başladı. Sen de payını aldın tabii. Sinirlendiğinde muhakkak senden çıkarır acısını. Ufacık bir nefret taşı geldi çarptı göğsüne o an. Kalbin tuzla buz oldu senin de. Orada durmuş, önünü görmekten aciz o arızalı arabaya benzettin evliliğinizi. O anda eline bir balta alıp kırmak istedin tüm camları. Her şeyi yıkmak dökmek istedin. Ve gitmek… İlk gitme duygusuydu bu.

O sırada, Allah kahretsin, bir şarkı çalmaya başladı zihninde. Bu da nereden çıktı şimdi: *Bu havada gidilmez, güneşli günde gidilmez, aslında hiç gidilmez.* Susturdun onu. Araba tamir edilebilirdi. Edildi. Yola böylece devam edildi bir süre daha.

Ancak aynı kişi değildin artık. İçinde zehirli bir sarmaşıktı şarkılar. Büyüyor, her yanı sarıyordu hızla. Büyümek demişken al işte bir tane daha geliyor. *Sana ben şiirler sözler büyüttüm, sana ben baharlar yazlar büyüttüm.*

Karşıdaysa hep kıştı mevsim. Baharlar yazlar onun kalbine nadiren uğruyordu. Üstelik son derece ruhsuz bir kıştı bu; politik, ideolojik, sert bir ayazdı. Herkese meydan okuyan bir soğukluk vardı ruhunda. Seninse her duruma uygun yeni şarkılar damarlarında akmaya devam ediyordu, içsel besinindi onlar. Harekete geçiriyorlar, varmak istediğin yere götürüyorlardı seni. Üstelik sonuna kadar susmuyorlardı. *Son gününe kadar, kalp durana kadar, aşk mezara kadar…* Tam bitti derken yeni bir durum yeni bir şarkı: S*evilirken bilmedin mi, ben söylerken gülmedin mi?*

Durumu kanıksamıştın. En can sıkıcı anlarda teselli edecek şarkı sözleri kendiliğinden akıyordu zihninden. Şarkıları duymadığın zaman dilimi neredeyse yoktu. Farklı bir şeye yeterince odaklanamıyordun. Arkadaşlarınla sohbet ederken, film izlerken, oğlunla konuşurken neler konuşulduğundan, karşı taraftan ne gibi mesajlar iletildiğinden pek de emin olamıyordun. Arkadaşların, dalgınsın, diyorlardı. Boş boş bakıyorsun yine. Dünyadan Ayla'ya, diye dalga geçiyorlardı sık sık. En samimi arkadaşın Nur hariç. Her şeyi bilen tek arkadaşındı o, doktora gitmen gerektiğinde ısrar ediyordu.

Artık istesen de durduramıyordun şarkıları. Hiç susmayan bir müzik çalar gibiydi zihnin. O kadar çok şarkı sözü vardı ki repertuvarında. Yüzlerce sese binlerce müzik aleti eşlik ediyor, biri bitmeden diğeri başlayan şarkıcıların sesi yüzünden kendi düşüncelerini dahi duyamıyordun. Kendi sesini duymamak senin için bulunmaz bir fırsattı aslında ama yorulmuştun. O gün gelip kalbine çarpan nefret taşına lanet ediyordun bu yüzden. Onun yarattığı çatlaklardan sızmaya başlamıştı bu şarkılar. Bir de çatlağı onarmaya hiç yanaşmayan kış uykusundaki kocan yüzünden. O üstten tavırlar, buzu yontan bakışlar, ağdalı bir tükürük gibi yüzüne yapışan hakaretler. Şarkılar direnç sağlıyordu tüm bunlara.

Bir gece önce işte bu yüzden kararını verdin ve ortaya serdin her şeyi. Kendi sesini bulman gerekiyordu. Şarkılardan bahsettin ona, kendi sesini dahi duyamadığından, tüm bunlardan onu sorumlu tuttuğundan ve ayrılmak istediğinden söz ettin. Çılgınca anlattın. Anlatırken kendine daha çok acıdın. Acıdıkça ağladın... ağladın… ağladın... Gözlerinden sular seller gibi yaşlar dökülüyordu ve hiç şarkı duymuyordun. Uzun zamandır ilk defa şarkılar susmuştu. Kendi sesini duymaya başladığını düşündün o anda.

En son rahatlayıp sustuğunda kocan sana değil duvara bakıyordu. Bir an seni hiç dinlemediğinden şüphelendin. Fakat neden sonra konuştu. “Haklısın.” dedi, zorlamanın âlemi yok. Ben de yoruldum. Üzmeden kırmadan bitirelim bu işi.

Bu kadar anlayış beklemiyordun galiba. Ne kadar da şaşırdın böyle, uzun zamandır düşündüğün fakat dile getiremediğin şey bu kadar basit miymiş? Neden tepki vermedi diye düşünmeye başladın bu defa. Demek ki o da hazırmış aslında. Bahaneye bakıyormuş. Bıkmış bu evlilikten.

“Senin hakkını yemem.” dedi adam. “Evi, arabayı satarız. Neyimiz var neyimiz yoksa bölüşürüz.” Her şeyi yazdı çizdi bir solukta. İşte bu kadar! Yirmi yıllık emek oğlunun ders defterinden kopmuş kareli bir kâğıt parçasına sığdı.

Her şey nasıl da hızla ilerliyor. Bu kadarını beklemiyordun. Demek onca yılın yükü böyle çabucak iniverecek omuzlarından. Bunca kolay vazgeçiliyor demek senden. Al işte yine bir şarkı başladı. Yine gözyaşları. *Vazgeçtim gözlerinden, vazgeçtim sözlerinden.*

Dünkü prova böylece bitti. Bu sabah ona bakınca ağzını açıp bir şey söylemek istedin ama o hırıltılı ses geldi aklına. O emanet sesle konuşamayacağını anladın. Bu ayrılık tiyatrosunu sahneye koymanın vakti geldi Ayla. Tek provalıktı oyun. Gitmekle kalmak arasındaki kararsızlıktan başını kaldır. Şimdi çayı koy ocağa. Kahvaltıyı hazırla. Şu gözlerini de sil artık. Bak karşında kocaman bir boşluk var. Onu yontup şekillendirme vakti geldi. Hadi!

Hülya Yazıcı, resim sanatının yok sayıldığı ve görmezden gelindiği dönemlerden bu yana sanat için büyük mücadele vermiş sıra dışı bir ressam. Hiçbir sanatsal zevki ötekileştirmeyen kendine has tutumuyla bugün özgün bir sanat vakfının kurucusu olarak çabasını sürdürüyor. Hülya Yazıcı ile Bağımsız Sanat Vakfı ve Kadın Sorunsalı üzerine konuştuk.

SÖYLEŞİ:
Tuğçe Gök

HÜLYA YAZICI:
BİR İH(Tİ)MAL DAHA VAR

Hülya Hanım söyleşimize sizin de katılımcısı olduğunuz Bağımsız Sanat Vakfı ile başlamak istiyorum. Vakfın misyonu hakkında kısa bir bilgi verebilir misiniz?

Bağımsız Sanat Vakfı, kuruluşundan bu yana insanlık sorunlarına dikkat çeken sanatsal etkinlikler düzenleyerek, ülke sanatında kendine özgü, toplumun genelini hedefleyen nitelikli çalışmalar yapmayı sürdürmektedir. Kurucu ve yürütücü ekibini büyük ölçüde kadınların oluşturduğu vakıf 2010 yılından itibaren Uluslararası İstanbul Trienali'ni güncel bir sanat etkinliği olarak sürdürmekle birlikte, bunun dışında çeşitli grup sergileri, vakıf galerisinde aylık süreli sergiler, sanat ve felsefe söyleşileri olmak üzere sanatın çeşitli alanlarında faaliyetlerine devam etmektedir.

Sanatsal etkinliklerinden bahsettiniz. Çeşitlendirecek olursak, vakfın, sanatın hangi alanlarında çalışmaları bulunuyor?

Küresel salgın nedeniyle azaltılarak sürdürülen çalışmalar yapan Sanat Vakfı; 2020 -2021 yılları arasında ilki ''Karşılaşmalar '' adıyla Mimar Sinan Üniversitesi Tophane-i Âmire binasında yirmi sanatçı ile, diğeri T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı desteği ile 2021 Mart ayında Dünya Kadınlar Gününe istinaden, kadına şiddet ve sıkça yaşanan kadın cinayetleri, cinsiyet eşitsizliği temalı bir sergi ve konuyla ilgili bir söyleşi düzenledi. Küratörlüğünü üstlendiğim sergi, ikisi erkek on sekizi kadın olmak üzere yirmi sanatçının katılımıyla gerçekleşti.

Resim, heykel, fotoğraf, enstalasyon, video sanatı, müzik ve performans sanatlarından derlenen disiplinler arası çalışmaların konusunu, sanatçıların gözlemledikleri veya içselleştirdikleri kadın sorunları teşkil ediyordu. Kendi çalışmalarımın da yer aldığı sergide iki erkek

sanatçının çalışmalarının da yer aldığını söylemiştim. Bunlardan Erhan Lampir, günümüzün çıkar odaklı ilişkilerine eleştirel bir bakış getirerek, kadın erkek ilişkilerine duygusal ve insani bir yorum katarken; Suriyeli sanatçı Mustafa Teet, atık metal parçalarını bir araya getirerek yaptığı kadın portrelerinde, parçalanan değerleri birleştirme konusuna atıfta bulunuyordu. Kısaca kadının yaşamından kesitlerin aktarılmaya çalışıldığı bu büyük serginin söyleşisinde de değerli arkadaşlarımız; yazar Yıldız Ramazanoğlu, yönetmen ve yazar Handan Öztürk, ilahiyatçı Hülya Terzioğlu, yazar Peren Birsaygılı Mut, konuya bizden ve dünyadan örnekler vererek dâhil oldular.

Toplumda gittikçe derinleşen bir yara haline gelen kadın sorunsalı ve cinsiyet eşitsizliği devamlı gündemde olan meselelerimizden. Bu konuya bir sanatçı gözüyle baktığınızda neler görüyorsunuz?

Kadın sorunsalı üzerinde çokça durulmalı. Cezai yaptırımların caydırıcılık oranı yeniden düşünülmeli. Bu konuda toplumsal anlayış ve kabullerimiz irdelenmeye açık olmalı. Hayatı paylaşan ya da paylaşmayan iki cinsin varoluş farklılıklarını da gözeterek birbirlerine anlayış göstermeye ihtiyacı var. Bu hemen bir anda gerçekleşecek, düzelecek bir durum değilse de bu konuda hem bireysel hem de toplumsal gayretlerimizi önemle sürdürmeliyiz diye düşünüyorum.

Yaşadığımız zaman diliminde modernitenin insana dayattığı bireyselleşme ve sınırsız özgürlük kavramları, geleneğin kıskacından kurtarılmaya çalışılan kadına gerçek bir özgürlük ve güven sağlayabilmiş midir?

Cinsiyet eşitsizliğinin olmadığı bir toplum ütopya mıdır?

Cinslerden birinin, diğerinin zayıflığını tolere ettiği ve böylece ontolojik farklılıkların dengelendiği, fiziksel üstünlüğün iktidar sorununa yol açmadığı bir toplum düzeni belki de hiç gerçekleşmeyecek. Yine de olması gerekenin bu olduğunu biliyoruz. Yaşadığımız zaman diliminde modernitenin insana dayattığı bireyselleşme ve sınırsız özgürlük kavramları, geleneğin kıskacından kurtarılmaya çalışılan kadına gerçek bir özgürlük ve güven sağlayabilmiş midir? Günümüz toplumlarında yaşanan ekonomik, kültürel ve akademik güç savaşlarında kadınla erkeğin adil bir yarışın tarafları olmadığı bilinen bir realite olmakla birlikte, diğer bir realite de bazı hemcinslerimizin girdiği iktidar yarışında bir karşı savunma yöntemi olarak cinsel kimlikleriyle üstünlük sağlamaya çalışmalarıdır. Bu durum öğrenilmiş bir çaresizlik midir, diye de sormak gerekiyor aslında...

Kadının ontolojik yapısı ve toplumda karşılaştığı engeller bağlamında görüş ve gözlemleriniz nelerdir?

Kendi bedeninde soyunu sürdürecek bir canlının biçimleniyor olması esasen yaratıcılığa ve sezgiselliğe çok yakın ve aynı zamanda narin yapısına tezatla daha dayanıklı bir yapıya sahip kılmaktadır kadını. Uzun bir zaman diliminde yaptığım deneysel çalışmalarda kadınla özdeşleştirdiğim ipek böceğinin yaşam süreçlerini titizlikle izleyerek anlamaya çalıştım. İpek böceği, bünyesinde biriktirdiği ipek sıvısıyla ördüğü sağlam kozasını günü geldiğinde delerek ikinci kez kelebek olarak yaşamaya başlar. Kelebek, ertesi yılın tırtıllarını oluşturacak yumurtalarını insanların erişebileceği bir yere bırakmak durumundadır. Bu yüzden uçması engellenmiştir.

Kadınlarsa ontolojik görevi gereği soyunu devam ettirebilmenin fiziksel ve manevi sorumluluğunu üstlenme sürecinde zayıflıklarını imkâna dönüştürerek kendini gerçekleştirmenin yollarını aramalıdır. Bu bir insanlık sorunudur ve her birey bunu gözeterek yaşamını kurgulamalıdır. Çünkü kadınlar insanlığın soyunu sürdürebilmek gibi önemli bir görevin muhatabıdır ister istemez.

Henüz yumurtlama dönemine gelmeden, ipek üretimi için ekonomik sebeplerle ayrılan kozadaki krizalitler ipeklerinin kesintisiz bir iplik olarak alınabilmesi için kaynar suya atılarak, yaşamları kelebek olamadan sona erdirilir. Burada kullanmak istediğim metafor aslında ipek böceğinin yaşamına yapılan bu müdahale ile ilgilidir ve bana kadına yüklenen ontolojik rolün toplum tarafından yeterince anlaşılamamasından kaynaklı sorunu hatırlatır.

Eser:Hülya Yazıcı

O halde son sorumu sizin teşbihinize istinaden sorarak söyleşiyi sonlandırmak istiyorum: Kozadan kurtuluşun yolu nedir?

Yaradılış kodlarımızdaki dezavantajları avantaja çevirecek ortak bir yaşama biçimini kurgulamak, ne varoluş özelliklerimizi yok sayan, dayatılan bir yaşama biçiminde ne de geleneğin ataerkil kurmacasında saklı. Bu tarz bir yaşam biçimi ancak ve ancak İNSAN olma yolundaki bilinçli çabamızın bir sonucu olarak hayatımızı daha anlamlı kılacak bir diğerkâmlıkla mümkün.

“ Beni anlamadın demeyeceğim
Beni anladın
Zaten en dayanılmazı da buydu
Sen beni anladın
Anladığın halde canımı yaktın. ”

CEBİMDEKİ YABANCI

Feyza Nur Emiroğlu

Onu ilk kez ilkokula başladığım gün gördüm. İçine kapanık, yalnız, kaygılı bir çocuktum ve okula başlamak beni son derece endişelendiriyordu. Birden cebimdeki kıpırdanmaları hissettim, "Hey! Sen de kimsin?", "Ben, senim!".

Ona baktım, gerçekten de bendim. Yüzü, gözü, elleri, ayakları, saçı, kıyafeti ile baştan sona ben! Tek fark vardı, o da cebime sığacak kadar küçük olmasıydı. Bir şey daha vardı onda benden farklı olan ama bunu o zaman bir türlü anlayamamıştım. Zamanla anlayacaktım.

"İnsanlara güveniyor musun?". Birden bire böyle sorunca ne demek istediğini anlamadım. "Hangi insanlara mesela?". "En yakınındakilere.". "Bilmem, şu an en yakınımdaki sensin. Sana güvenmeli miyim?". "İnsan kendine güvenmez mi?". "Yine de seni pek tanımıyorum.". "Tanı o zaman", derken yüzünde muzip bir gülümseme vardı. Ne düşüneceğimi şaşırmıştım. Bana çok benziyordu, onunla konuşuyordum, ona dokunuyordum, cebime ve avuç içime sığıyordu. Zaten hiç arkadaşım yoktu, iyi olur herhalde diye düşündüm bir an. Ve yanımda kalmasına izin verdim. İzin vermeseydim ve git deseydim gider miydi bilmiyorum.

Birlikte sınıfa girdik. Otoriter, orta yaşlarda, tecrübeli olduğu her halinden belli bir öğretmen bize kendini tanıttıktan sonra, tek tek bizim de adımızı soruyordu. Sıra bana geldi. Utanarak ayağa kalktım. Sınıf arkadaşlarıma ve öğretmenime usulca kendimi tanıttım:

"Ben, Birol Tek."

İsmimi söyleyince cebimde bir huzursuzluk hissettim. Ona baktım:

"Neden ismimize Birol dedin ki?". "Çünkü benim ismim bu!" "Refik olsa keşke.". Bu bir teklif miydi? İsmimi değiştirmemi mi istiyordu? Yoksa sadece bir temenni miydi anlayamadım. "Neden Refik?". "Refik; arkadaş, yoldaş demek. Biz arkadaş değil miyiz?". "Öyle miyiz?". "Öyleyiz.". "Peki, sana Refik derim o zaman bundan böyle."

Böyle başladı her şey. Bana herkes Birol diyordu, ben Refik'le bir oluyordum. Okulda başka çocuklarla oynamıyordum, nasılsa Refik yanımdaydı. Kimse olmadığı zamanlarda avucuma alıyordum onu, konuşuyor, şakalaşıyor, kıkırdıyorduk. Etrafta birileri varsa hemen cebime saklıyordum. Böylece, ailem de dâhil, kimse onu fark etmedi. Varlığını sadece benim bildiğim tek dostum oydu. Öğretmenim sınıftaki hiçbir çocukla tek kelime konuşmadığı aileme anlatıyor, onlar da benim için endişeleniyordu. Hatta bir ara beni, çocuk psikoloğuna götürmek istediler. Gitmek istemedim, Refik istemedi aslında. Beni psikoloğa götürmesinler diye sınıftaki çocuklardan

biriyle konuşmaya başladım. Zamanla onunla iyi anlaşmaya başladık. İsmi Tarık'tı. Ama Refik onu kıskandı, onunla konuşmamı istemedi. Bir sabah bana, "Bugün okula gitmeyelim." dedi. "Nasıl?". "Hastayım dersin göndermezler.". "Hasta değilim ki.". "Ama ben hastayım."

Refik hastaydı ve ailem onun varlığını bilmediği için bu durumu onlara açıklayamazdım. Yanımdan hiç ayrılmadığı için onu evde bırakıp okula da gidemezdim. Ben de Refik ne söylediyse onu uyguladım. Karnım ağrıdığı için okula gitmek istemediğimi aileme söylerken birkaç damla gözyaşı bile dökmüştüm. Onlar da evde bir süre dinlenmemin iyi olacağını düşündüler. İyileşmezsem doktora götüreceklerdi. Okulda derslerin başlama saatine kadar hastalık rolünü sürdürsem yeterdi, sonra da iyi hissettiğimi söyleyerek doktora gitmekten kurtulurdum. Refik her şeyi kusursuz planlamış, ben de rolümü çok iyi yerine getirmiştim. Hayatımda ilk kez aileme doğruyu söylemiyordum ama Refik bazen böyle şeylerin kötü sayılmayacağını söylemişti. Ben de suçluluk duymadım.

Ama asıl kriz Tarık beni merak edip, okul çıkışında evimize uğradığında başladı. Tarık'ın beni merak etmesi, hatta evimize kadar gelmesi beni çok mutlu etmişti. Beni önemsiyordu gerçekten de. Ama Refik bu duruma çok kızdı. "Ya onu ya beni seçeceksin" dedi. Tarık'la arkadaş olursan ben giderim dedi. Nedense gitmesini istemiyorum. Kendim yapmaya cesaret edemediğim her şeyi onun bana verdiği cesaretle yapabiliyordum. Sınıfta dersleri dinlememek, ödevleri yapmamak, annemin yaptığı yemekleri beğenmemek, kurallara sürekli başkaldırmak… Hepsi ama hepsi Refik'in fikriydi.

Böylece tek gerçek arkadaşım Tarık'ı kaybettim. Yanıma her gelişinde ondan gitmesini istedim, onunla oyun oynamak istemediğimi söyledim. O da diğer çocuklarla oynadı. Birkaç denemeden sonra yanıma bir daha yaklaşmadı. Tarık haklıydı, Refik mutluydu, ben ne hissettiğimi bilmiyordum. Refik ne derse onu uyguluyordum sadece.

Yaşım büyüdükçe Refik'in talepleri, hayalleri, beklentileri de değişti. Ergenlikte daha da baş edilemez bir çocuk oldum. Evde durmuyor, evde olduğum saatlerde de odamdan dışarı çıkmıyordum. Ailem üzülüyor ama bana söz geçiremiyorlardı.

Benim dış görünüşümle birlikte Refik'in de görüntüsü değişiyordu. Değişmeyen tek şey boyuydu. Benim boyum uzuyordu ama o hala cebime sığabiliyordu. Bu iyi bir durumdu, böylece onu rahatlıkla saklayabiliyordum.

Ne kadar asileşmiş olursam olayım, zeki bir çocuktum ve üniversite sınavını kazandım. Refik benimle oraya da geldi. İlk zamanlar her şey yolunda gitti ama sonradan sorunlar baş göstermeye başladı. Bir kıza âşık oldum, Ahsen. Hayatta gördüğüm en güzel kızdı. Üstelik o da benden hoşlanıyordu. Kantinde Ahsen'le bakışıyorduk ama Refik yanına gitmemi istemiyordu. İçim içimi yiyordu, onunla bir çift laf edebilmek için her şeyi yapabilirim sanıyordum ama Refik'e bağlanmıştım ve bağlandığım birini henüz tanımadığım biri için bırakmaya cesaretim yoktu.

"Tam üç yıl uzaktan sevdim Ahsen'i Doktor Hanım. Şimdi yirmi dört yaşındayım. Mezun olmamıza aylar kaldı. Ahsen'i bir daha göremeyebilirim. Onunla bir an önce konuşmam lazım bana yardım edin ne olur!"

"Refik ne olacak peki?"

"Artık gitmesini söylüyorum ama gitmiyor, bu yüzden sizden yardım istiyorum. Kurtarın beni ondan."

"Şimdi de yanında mı Refik?"

"Evet, cebimde duruyor ve bazen de konuşuyor."

"Ne diyor?"

"Ne yaparsam yapayım, hiçbir yere gitmeyeceğini söylüyor."

"Peki, sen hazır mısın artık ondan ayrılmaya?"

"Hazırım Doktor Hanım. Artık yaşamak istiyorum."

"Tamam o zaman Birol, şimdi beni iyi dinle. Madem Refik burada, o da beni iyi dinlesin. Refik senin çocuklukta edindiğin bir hayali arkadaş. Çocuklukta hayali arkadaş edinmek ve bazı suçları bu hayali arkadaşa yüklemek son derece normaldir. Ama senin hayali arkadaşın, zamanla seni olduğundan daha fazla yalnızlaştırmış. Yaş ilerleyip, sorumluluklar artıp, yeni insanlar tanıdıkça onun gitmesi gerekirken tam tersi iyice yerleşmiş ve seni birçok şeyden mahrum bırakmış. Belli ki sen okula gitmekten korkmuş; ödevlerini yapmamak, derslerini dinlememek, Tarık'la ve diğer çocuklarla arkadaş olmamak için tüm sorumluluğu Refik'e yüklemeyi seçmişsin. Ve böylece yaptığın hatalardan kaçmayı yeğlemişsin. Ama artık Ahsen var değil mi? Onu çok seviyor ve onunla konuşmayı her şeyden çok arzuluyorsun. O zaman artık yalnız hissetmeyeceksin. Ahsen'le birlikte gelecek hayalleri kuracaksınız, mezun olacak, meslek hayatına başlayacaksınız. Artık bir yetişkinsin ve Refik olmadan sorumlulukların üstesinden gelebilirsin. Ne dersin? Artık Refik'le vedalaşmanın zamanı gelmedi mi?"

"Hey!
Sen de kimsin?",
"Ben, senim!"

Refik'e baktım. Üzgündü ve sanki eskisinden daha küçük görünüyordu boyu. Küçüldükçe küçülüyor gibiydi. Doktora baktım:

"Evet, artık Refik gitmeli. O olmadan daha mutlu olacağım."

Psikolog Şifa Deva Hanım'ın odasından çıktım. Yürümeye başladım. Kampüse kadar yürüdüm. Kantinde Ahsen'i bekledim. Çok geçmeden kantine geldi. Güzelliği ile gözlerim kamaşıyordu ama yine de ona bakıyordum. O da bana baktı, göz göze geldiğimizde artık konuşmamız gerek, der gibiydi. Her zaman oturduğu masada, aynı mavi sandalyeyi hiç şaşmadan eliyle düzeltip, oraya yerleşti. Hep böyle yapardı. Bana bakar ve karşımdaki masaya oturur ama asla yanıma gelmezdi. Benim ona gitmemi bekliyor gibiydi yıllardır ama Refik yüzünden ben de gidemiyordum.

Artık yanına gitmeye hazırdım. Emin olmak için cebimi kontrol ettim. Refik orada değildi. Üzülürüm sanıyordum ama üzülmedim. Kalktım, Ahsen'e yaklaştım:

"Merhaba, beraber oturabilir miyiz?"

"Tabi", dedi ama göz ucuyla çantasına bakıyordu. Kalbim yerinden çıkacak sandım, dünyanın en büyük kalbi benimki olmalıydı o anda

ve yerine sığamıyordu işte.

"Şey, rahatsız etmiyorum değil mi?"

"Yoo, hayır hayır rahatsız etmiyorsun."

"Çantana bakınca belki önemli bir telefon bekliyorsundur diye düşündüm."

Ahsen o anda ne diyeceğini bilemedi. Üzgün görünüyordu. Kelimelerle anlatamayacağını bildiğinden olsa gerek çantasını aralayarak bana içini gösterdi. Gözlerime inanamadım. Bu gerçek olamazdı. Ah be Ahsen sen de mi? Demek sen de bunun için gelememiştin yanıma yıllardır.

Ahsen'in çantasındaki sarı lüle saçlı, mavi boncuk gözlü, kar tanelerini kıskandıracak bembeyaz tenli ve iri pembe dudaklı, çanta boy bir Ahsen (sonradan isminin Birsen olduğunu öğrenecektim), bana öfkeli öfkeli bakıyordu…

SÖZ MEYDANI

hizaya girmez şiir flaşlara aldanmaz
kan sızar paçasından fakat protez takmaz
ağzının kenarından serçeler havalanır
yüzünü vestiyerde unutup yola çıkmaz

parlak iskarpinleri geçirip ayağına
kırmızı halılarda arzı endam eylemez
malik olmaz meyletmez dünyanın toprağına
yumuşak yastıkları dost omuzu bellemez

her elbiseye ayrı kravat yakıştırıp
gayrımeşru teşbihler döşeğinde uyanmaz
sırtından bıçaklanan sözün yasını tutar
ya siyahtır ya beyaz ara renge boyanmaz

sırça saray değildir taşınsın el üstünde
kaçmaya ayarlıdır kantarının topuzu
göze göz dişe diş ve kana kan da yok artık
bu haysiyetsiz savaş tarihin menopozu

HÜMEYRA YARGICI

CAN SİMİDİ

Betül Karapınar

Hastaneye girdiğinde “Ooo hoş geldin simitli teyze” dedi kapıdaki güvenlik. Yüzünde hem tanıdık bir gülümseme hem de alaycı bir bakışla “Bugün hangi doktor var aklında?” Bu sefer hastane içinde dolaşmıyor, hangi doktor izinde bugün hangisine gitsem hesabı yapmıyordu çünkü gideceği yeri iyi biliyordu.

Duruşuna üstüne başına baktıkça ne kadar özensiz ve bakımsız olduğu hemen anlaşılıyordu. Rengi çoktan solmuş bir pardösü ve eşarp, pardösü altından sarkan desenli etek, boyasızlıktan rengi toz rengi olmuş bir ayakkabı ve elinde bir market zincirinden poşet. İçinde de her yere taşıdığı simit. Simit dediysem üzerinde bol susamlı dumanı üstünde tüten simitlerden değil, sadece oturduğunda yaşadığı o acıyı azaltmasına yardımcı olan minder simidiydi bu simit.

Hastane ziyaretleri onun için özgürlüktü. Tek söz hakkının bile olamadığı kırk yıllık evliliğinde gitmesine göz yumulan ses edilmeyen tek yer hastanelerdi. Doktora da laf olsun diye gelmiyordu aslında. Dayanılmaz ağrılar çekiyor ve doktorlar arasında mekik dokuyordu. Ağrılarının bazılarına teşhis konuyor bazılarınaysa teşhis konulamıyordu bir türlü.

En son gittiği doktor tetkiklerine bakıp “psikolojik olabilir” demişti de gülmüştü. “Benim ağrılarım nasıl psikolojikmiş” diye. Kafasından bir problemi yoktu ki deli de değildi şükür. Sırtı ağrıyordu, kasları ağrıyordu, bazen nefes alamıyor ölecekmiş gibi kan ter içinde kalıyordu. Bu olsa olsa kalbiyle ilgiliydi. Az mı dayak yemişti kocasından az mı darbe almıştı göğüs kafesine. O yumruklardan bile ağrı olabilirdi ama psikolojik ağrı olmazdı ona göre. Ama yine de doktorlara saygısı ve güveni sonsuzdu. Onlar ne derse doğruydu. Tabi bir de evden çıkma biletiydi doktorlar. Madem öyle demişlerdi psikiyatriye de gitmiş bol ilaçlı reçeteyle çıkmıştı yanından doktorun. O ilaçları almaya başladıktan sonra kafasını yastıktan kaldıramaz olmuştu. Bu durum sürekli hizmet bekleyen eşinin hizmetlerinin aksamasına neden olmuştu tabi. Ona kalsa en azından uykuyla da olsa rahatlıyor ağrıları geçiyordu. Evet, başını yastıktan kaldıramasa da dinleniyordu en azından ama kocası bir gün çok uyuyor diye tüm ilaçları sobaya atınca artık uykuya da sığınamaz olmuştu. Ona yine doktor yolları görünmüştü. Zaten en son gittiği psikiyatri doktoru “Bundan sonra psikoloğa gidersin.”

demişti. Konuşacakmış onunla öyle demişti alt komşusunun kızı Elif. "Hani televizyondaki diziler gibi sen anlatacaksın o dinleyecek, onlar ilaç vermiyor seni konuşturuyor" demişti.

İlk defa kendisini dinleyecek birisinin olma ihtimali bile gece uyutmamıştı Nuriye'yi. Yıllardır gelir giderdi hastanelere hiçbir muayenede de ağrılarının dışında bu garip Nuriye'yle ilgilenmemiş hâl hatır sormamışlardı. Madem beni dinleyecek her şeyi anlatmalıyım diye düşünerek söyleyeceklerini sıraya koyarak sabahı zor etmiş, sabah hastaneye gelene kadar da iç sesleriyle konuşa konuşa gelmişti.

Elinde simitli çantası sıra beklerken hala kuruyordu cümlelerini. Dokuz kardeşli ama ortak anne babalı olmadığı bir evde büyüdüğünü nasıl anlatacağını düşünüyor bir türlü cümleleri toparlayamıyordu. Annesinden başlamalıydı belki de. Genç yaşta kendisiyle dul ve çaresiz kalan annesiyle başlamalıydı evet. Hikâyeye öyle başlamalıydı. Bebeğiyle hiçbir yere sığamayan ve karısı ölen üç çocuklu şoför Ahmet'le evlendirilmesini ve bir yıl geçmeden onun da trafik kazasında ölmesini anlatmalıydı. Ondan bahsetmese dokuz kardeşi nasıl açıklardı? Bu sefer dört çocukla dul kalan, Ahmet'in çocuklarına da kıyamadığından sahip çıkan annesinin dramını kimsesizliğini; köyün ileri gelenlerinin çare olarak beş çocuklu Hamdi ağaya uygun görüp evlendirilmesi ve yeni bir maceraya yelken açmalarını da bir yerlere sıkıştırmalıydı mutlaka. Çünkü o dokuz kardeşin beşi de Hamdi ağanın iki karısından yadigâr çocuklardı. İlk karısı ölmüş ikincisi de kaçmış yaşlı bir adamdı Hamdi ağa... Sözün kısası üçüncü evliliklerini yapmış karı koca ve dokuz çocuk bir evde yaşamaya çalıştıkları çocukluğunu ve genç kızlığını tabi ki anlatacaktı. Neler vardı orada anlatacak içinde kalmış çıkamamış duygular gözyaşları...

Her fırsatta "Ben olmasam ortada kalacaktınız." hatırlatmasıyla üvey babanın sevgisiz hasta ve yaşlı halini anlatmalıydı. Zavallı annesinin o dokuz çocuklu evdeki hizmetçiliğini kendisinin ihmal edilmiş çocukluğundan nasıl genç kızlığa hızlıca geçtiğini tek tek ayrıntılarıyla belki de ağlayarak anlatacaktı. O kimsesizlik ve sahipsizlikle hatta bir nüfus azalsın diye on dört yaşındayken kendisinden on yaş büyük Hıdır'la evlendirilmesi ve hayatının daha da içinden çıkılmaz bir eziyete dönmesi vardı sırada. Evlilik ne olduğunu bilmediği bir olay olsa da başlarda kaos dolu evden kurtuluş gibi görünmüştü ona. Çocuk aklı işte. Oysa başına geleceği ne bilirdi.

Evlendiğinde nerdeyse hiç kan bağı olmayan, dokuz kardeşli, sevgisiz, sorumluluk ve iş dolu eski evini arayacağı hiç aklına gelmezdi. Evlendikten sonraki ilk haftada yemişti ilk dayağını mesela. Suçunun perdelerin açık olması ve dışarıdan görünmesi olduğunu öğrenmişti ve bunun suç olduğunu bile bilmiyordu o zamanlar. Kızmıştı hatta kendine dikkat etmeliyim diye. Bir komşu demişti "senin kocan çok kıskanç" diye. Biraz hoşuna gitmişti kıskanılıyor olması çünkü kendisini değerli hissetmişti hiç hissetmediği kadar. Oysa çok sonra anlamıştı ki bunun kıskançlık ya da değerlilikle ilgisi yoktu. Hastaydı kocası ne bir arkadaşı vardı ne bir sosyal hayatı... Tarla işini bitirir, gelir eve yatardı. Ne bir akraba ziyareti ne bir düğün dernek... Ne kendi gider ne de bir yere yollardı Nuriye'yi. Bitmeyen bir öfkesi vardı Nuriye'ye sebepsiz. Hem döver hem de kovardı evden gidemeyeceğini bildiğinden. Nuriye de gidemezdi zaten evim der otururdu. Belki çocuk doğurduktan sonra dövmez rahat bırakır diye beklerken daha şiddetli dayaklar yemiş ilk çocuğunu da öyle düşürmüştü. O zaman ilk defa birlikte gitmişlerdi hastaneye sorduklarında "merdivenden düştü" yalanıyla kurtarmıştı kendisini. İki erkek çocuk doğurmuştu ve onları belki "beni korur babalarına karşı kollarlar" diye büyütmüştü yıllarca. Kocası çocuklara kızdığında onlar dayak yemesin diye onların dayak limitini de üstlenmişti. Yani azalacağını beklerken artmıştı yediği dayaklar. Günlerce bazen haftalarca gün yüzü görmez çıktığında güneşe bile bakamazdı bazen. Bak şimdi aklına gelmişti bu güneş görmediği günler mi ağrılarına sebepti bunu da mı sormalıydı acaba?

Konu komşu, bırak git bu adamı, derdi, yüzündeki morlukları görüp. Hıdır da her kızdığında "defol git bir daha da gelme" derdi ama gidecek bir yeri yoktu ki gitsin... Büyüdüğü kan bağı olmayan dokuz kardeşli evde kimse de kalmamış, annesi kanserden genç yaşta ölünce arkasından üvey baba da göçmüş gitmişti. Kardeşler evlenmiş, kimsenin kimseye bağı da kalmamıştı. Gidecek yeri olmayan insan ne yapsın çilesini çeker otururdu. Dayak yiye yiye duyarsızlaşmıştı zaten artık. Hepsini anlatacaktı anlatmasına da ya psikolog ona neden dayak yediğini sorarsa ne diyecekti. Hep suçu olduğunda yiyordu dayakları. Ya o da kocasını haklı görürse diye endişelendi birden. Suç neydi evliliklerde sahi? Bazen çorba tuzlu diye bazen soğuk diye bazen cevap vermedi diye, bazen çok konuşuyor diye, bazen perde açık diye, bazen kapalı diye, bazen çocuklar kavga ediyor diye… Yıllarca bunları suç zannederek kendine kızar düzeltmeye çalışırdı. Bazen televizyonda dizilerde filmlerden görür ama inanmazdı kadınların eşleriyle yaptıkları iş bölümlerini, sevgilerini, iletişimlerini "film onlar böyle şeyler ancak filmlerde olur" derdi. Gerçek hayat öyle değildi tanıdığı bildiği etrafındaki tüm erkekler sinirli, tahammülsüz iletişim dili bağırma olan ve öfke kontrolü olmayan, kadınlar ise içine atan susan dayak yiyendi. Kendinde de suç vardı demek ki. Öyle ya çocuklar büyüyüp evlenip de evden gidince hala babalarının daya-

Tek söz hakkının bile olamadığı kırk yıllık evliliğinde gitmesine göz yumulan ses edilmeyen tek yer hastanelerdi.

ğını yiyen annelerine “Anne, sen de sus biraz! Onu kızdırmamaya bak” dememişler miydi? Belki de çok konuşuyordu gerçekten. O oğullarını büyütürken ve hatta onlar yerine dayakları yerken hep içinden “oğullarım büyüyünce beni kurtaracaklar babalarına karşı duracaklar” diye bin bir hayalle büyütmemiş miydi? Şimdi evlerine sadece misafir olarak gidebiliyordu o da hanımları izin verirse. Hatta biraz kalmak kafa dinlemek istese “Babam kızar.” diye hemen geri yolluyorlardı. Babalarını şikâyet ettiğinde ya da morlukları gördüklerinde susmasını tavsiye ediyorlardı. Hayret ettiği şeylerden birisi de delikanlılık zamanlarındaki tutumlarıydı. Ne zaman dayak faslı başlasa evden ayrılırlar ama yine de karşı çıkmazlar, ona da sus diye işaret yaparlardı. Niye hayret ediyordu ki babalarının malına mülküne parasına ihtiyaçları vardı ve onu kaybetmektense annelerine yapılanı görmemek daha kolaydı. “Bütün bu susmalarımı anlatmalıyım içeride” dedi, belki susmalar ağrıtıyordu her yerlerini, bu susmalar patlıyordu içerisinde ve daraltıyordu göğüs kafesini. Babanın dayağından değil annelerinin feryadından, ağlamalarından utanan evlatlarını da anlatmalıydı.

Psikoloğun kapısına tüm bu düşüncelerle geldi. Düşüncelerden içsel konuşmalardan gerilmiş ruh hâli bedenine yansımış iki elinin on parmağıyla sımsıkı tutuyordu içinde oturma simidi olan market poşetini. Belki de ilk defa kendisini koşulsuz ön yargısız onu suçlamadan dinleyecek birisi olacaktı. Belki de ilk kez susturulmadan konuşabilecekti. Belki suç zannettiği şeylerin suç olmadığını doğrulatacak, anlattıklarından sonra ilk defa birisi ona hak verecekti. Belki o vakit geçerdi tüm vücudunu saran ağrılar ferahlardı göğüs kafesi kim bilir. İlk olarak büyüdüğü kan bağı olmayan dokuz kardeşli evden başlamaya karar vererek çaldı kapıyı…

GOCA OĞLAN

Ela Yüce

Atının eyerini düzeltti. Yıllardır ona yarenlik etmişti. Sadece kendini değil omuzlarındaki yükü de taşımıştı Goca Oğlan. Adını bu yüzden Goca Oğlan koymuştu. Şimdilerde biraz yorgundu. Kış çetin geçmiş birkaç kez hasta etmişti onu. Veteriner Salih, konağa gide gele yolu aşındırmıştı. Neyse ki artık bahar gelmiş, sular yürümüştü ağaçlara. Erik ağaçları çiçek açmıştı. En çok bu mevsimi severdi Ahmet. Annesi bu mevsimde doğurmuştu onu.

Her bahar Goca Oğlan'ı alır çıkardı dağlara. Ama bu yürüyüşlerde yan yana olurlardı. Bu onların arasında bir anlaşmaydı. Bir gün gecikse Ahmet, Goca Oğlan sabahı zor eder, sesiyle ahırı inletirdi. Bu gün de geç kalmıştı. Goca Oğlan bütün gece huysuzlandı. Sabahın ilk ışıkları ile soluğu ahırda aldı Ahmet.

-Ah be Goca Oğlan, çok ihmal ettim seni dimi? Ama sen de beni anla yormak istemiyorum artık seni.

Anlar gibi hüzünlü baktı Goca Oğlan. Yelelerini hafifçe salladı. Okşadı onları, öptü atını Ahmet.

At hazırlanana kadar Ahmet'e azık yaptı kalfa kadın. At için de biraz havuç ve kesme şeker koydu azığın kenarına. O da bilirdi bu anlaşmayı. Baharın olmazsa olmazı bir nevruzdu, bir de Ahmet'le Goca Oğlan'ın yolculuğu. Şefkatli gözlerle Ahmet'e baktı kalfa kadın.

-Dikkatli git gel. Gözüm arkada kalmasın. Bugünlerde eşkıyalar peydah olmuş diyorlar.

-Merak etme anam. Temkinliyimdir evelallah.

Yedi yaşındayken annesini kaybettiğinden beri kalfa kadını anne bilmişti. Babası yeniden evlenmişti fakat kalfa kadının yeri ayrıydı. Gerçi tüm konak için öyleydi. Konağı çekip çeviren oydu aslında. Herkes tarafından sevilir sayılırdı. Kâhyanın sesi geldi dışarıdan.

-At hazır beyim.

Bir hışımla çıktı kapıdan. Hemen başını eğdi Kâhya Halil.

-Goca Oğlan denecek bundan sonra demedim mi ben size?

-Bağışlayın beyim gaflete düştüm bir an.

Ses etmedi. Yuları sinirle kaptı elinden. Atın başını okşadı. Yola koyuldular.

Cemreler artarda düşüp toprağı canlandırmış, suları çağlandırmıştı. Tepeye doğru bayağı gittiler. Yol boyu dereden gelen suyun sesi türkü oldu doldu kulaklarına. Goca Oğlan yorulmuştu, biraz duraksadı.

Kendi de yorulmuştu zaten. Biraz ilerideki çamların gölgesine kadar yürüdüler. Derenin kenarına varınca Goca Oğlan suya daldırdı kafasını. Ahmet, büyük bir hayranlıkla izliyordu onu. Aslında izlediği sadece bir at değildi. Annesinin emanetiydi. Ona baktıkça annesinin sevgisini, dizleri yara bere içinde oyundan döndüğünde kanayan yaralarını öpen şefkatini görürdü. Sadece görmez yüreğinde hissederdi.

Azığından suyunu çıkardı. Matarayı kafasına bir dikişte bitirdi. Yol boyunca hiç fark etmemişti bu kadar susadığını. Demek ki havalar bayağı ısınmış dedi kendi kendine. Kalfa kadının koyduğu tereyağlı pilavı yerken Goca Oğlan'a da havuçlardan verdi. Yola koyuldular yeniden. Tepeye varmaya az kalmıştı zaten ama akşamı bulurdu oraya varmaları.

Tepeye vardıklarında güneş ferini yitirmiş, dağların koynuna girmeye hazırlanıyordu. Bu saatler en sevdiği saatlerdi. Sırtını Ali Kayası'na yaslar güneşi seyre dalardı. Çocukluğundan beri gelirdi buralara. Her gelişinde Hz. Ali'nin atının ayak izlerine dokunur dualar ederdi. Köyde böyle bir rivayet dolanırdı kendini bildi bileli. Bu kayalar köy halkı için kıymetliydi. Ahmet içinse ayrı bir kıymeti vardı. Annesi, burada hediye etmişti ona Goca Oğlan'ı.

Tabii o zamanlar çocuk aklı ile hiç düşünmemişti bunca yıl yükünü taşıyacak olanın en yakın arkadaşı olacağını. Köyden Mehmet Ağa'nın oğlu Seyit vardı bir de. Dert ortağı, asker yoldaşıydı. Ne zaman dertlense Seyit'e koşardı. O da Ahmet'i kardeş bilmişti. Ama Goca Oğlan'ın yeri ayrıydı tabi.

Güneş iyice batmış, yıldızlar görünür olmuştu. Bu kayaları bir de bu sebepten çok severdi. Köyün hiçbir yerinde böyle berrak görünmezdi yıldızlar. Şanslıysa yıldız kayar dilek dilerdi o yıl için. Baharın tatlı esintisi ılık ılık bağrına dokunuyordu. Uyuklar gibi oldu bir ara. Beş dakika geçmedi ki kan ter içinde uyandı. Hemen gözü Goca Oğlan'ı aradı. Yanı başındaydı fakat bir tuhaflık hissetti. Rüyası gerçek mi olmuştu yoksa. Olamazdı, Goca Oğlan onu terk edemezdi. N'apardı o olmadan. Yanına sokuldu iyice, nefesi yoktu. Matarasına koştu hemen. Suyu içirmeye çalıştı, nafile. Goca Oğlan'da hiç kıpırtı yoktu. Ellerini Ali Kayası'nın soğuk zeminine koydu. Hem ağlıyor hem dua ediyordu.

-Allah'ım benim de canımı al bir solukta. Goca Oğlan'ın yanında beni de al.

Dokunduğu zemin tanıdık geldi. Burası orası mıydı? Hz. Ali'nin atının ayak izlerinin olduğu yer miydi? Olamazdı. Orası karşı kayalıktaydı. Oradan geçmiş, dua edip buraya gelmişlerdi gün batımını izlemeye. Dua edip dedi… Dua edip…

İzlediği sadece bir at değildi. Annesinin emanetiydi. Ona baktıkça annesinin sevgisini, dizleri yara bere içinde oyundan döndüğünde kanayan yaralarını öpen şefkatini görürdü.

Şimdi anlamıştı yıllardır ettiği dua bu gece kabul olmuştu. Atıyla bu kayalarda, Hz. Ali'nin izinde rahmet-i Rahman'a kavuşmak. Allah'ın bir hikmetiydi bu ona. Goca Oğlan'ın yanına gitti tekrar. Yıllarca yükünü taşıyan sırtını sıvazladı, gözlerinden öptü. Sımsıkı sarıldı ona. Kirpiklerinden damlayan yaşlar, yıldızların altında, Goca Oğlan'ın yelelerine kurşuni izler bırakıyordu. Göz kapakları ağırlaştı yavaş yavaş. Bir ılık rüzgâr esti. Bu kez bağrına değildi… Ruhuna…

EDDY'LERİN YOL HARİTASI

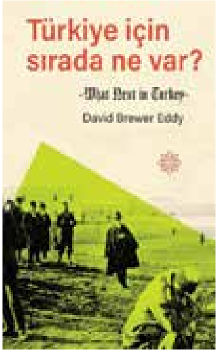
Mislina Evliyaoğlu

1913 yılında David Brewer Eddy tarafından kaleme alınan, "What Next in Turkey?" kitabının ilk baskısı, Boston'da gerçekleşmiştir. Kitap, 2019 yılında Mahya Yayıncılık tarafından ''Türkiye İçin Sırada Ne Var?'' şeklindeki çevirisi ile Türkiye' deki okuyucuları ile buluşmuştur. Kitabın okurken dağılan sayfaları baskı kalitesinin yetersizliği, içeriğinin ehemmiyetini gölgeleyememiştir.

''Türkiye İçin Sırada Ne Var?'' Amerikan teşkilatı yönetim kurulunun kararı üzerine çıkarılmıştır. Kurulun yazar olarak Türkiye'ye adımını atmamış birini seçmesi çok sayıda mahcubiyet ortaya çıkarmış olsa da kitabın özgünlük ve otorite olma iddiası bulunmamaktadır. Erken misyonerlik çalışmalarındaki temel motivasyonu, hedef ve yöntemleri açığa çıkaran; içeriden bir çalışma olarak kült değeri taşımaktadır. Amerikan Teşkilatına, Anadolu'da aktif olarak çalışan misyonerlerden, hücre ve istasyonlardan periyodik olarak raporlar gelmektedir. Eddy'nin, bu raporlardan yola çıkarak hazırladığı eserde temel amacı; bu sürece hizmet etmek isteyenlere, hizmet edenlere ve çalışmaların sonuçlarını bir an evvel almak isteyenlere rehberlik etmektir.

Amerikan Teşkilatı American Board) misyonerlik faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için ilk kez 1810 yılında Amerika'da kurulmuştur. Başta Türkiye olmak üzere dünyanın pek çok yerinde etki alanını genişletmeyi başarmıştır. Amerikan Teşkilatı, Türkiye'yi birçok alanda çalışma sahası olarak görmektedir. Nitekim 1819 yılında, İstanbul'da kurulacak ancak yasal zeminini padişah fermanı ile 1850'de elde edebilecektir. Bu gelişme ile İstanbul'dan Anadolu'ya dini inançları ve Amerika'nın milli menfaatleri doğrultusunda çalışmalarını hızlandırıp, örgütlenmeyi sağlayacaklardır.

Edyy, Konstantinopol'de bulunan Kitab-ı Mukaddes Evi'nin matbaa makinasının gürültüsünü bağnazlığın ölüm habercisi olarak nitelendirmiş, insanların zihinlerine sessiz ve serbestçe yıllık on milyon sayfayı bulan materyallerle sızmalarından bahsetmiştir. Ayrıca Konstantinepol olarak bahsettiği güzel İstanbul'umuzdan Trabzon'a, Antep'ten Van'a kadar tüm istasyonlarda sağlık, eğitim, meslek edindirme faaliyetleri başta olmak üzere tüm çalışmaları, bu çalışmalarda bulunan tüm misyonerleri isim isim anlatarak raporunu hazırlamıştır. Bu raporda Hamlin kurmuş olduğu, Robert Koleji gibi ünlü misyonerlik okulunun başarılarından söz edilmektedir.

Türkiye İçin Sırada Ne Var?
David Brewer Eddy
Mahya Yayınları, 2019

Türkler ve özellikle Müslümanlar için kullandığı tanımlamalar iftiradan öte kendi karanlık Ortaçağ Avrupa'sını yansıtmaktadır. Özellikle kadının değersizliği, büyücülük, şehvet, kölelik gibi İslam dininin şiddetle yasakladığı örneklerle kendi geçmişlerindeki çirkinlikleri Müslümanlar için kullanmaktadır. Bu gayreti, misyonerliğinin gerekliliği olarak değerlendirilebilir.

Misyoner Eddy, coğrafyamızın zihin haritasını, misyonerlik ideolojisi içerisinde kendi bilinç penceresinden göstermek istediği renkleri kullanarak çizmiştir. Bu gayret neticesinde kullandığı manipülasyonlar, ışık merkezlerindeki insani yardımlar, insaniyet için olmaktan çok uzaktır.

Kitabın yazarı, misyonerlik faaliyetlerine gerekçe olarak iki zorunluluk hissettiklerinden bahsediyor. Birincisi ihtiyacın olduğu, ikincisi kendilerinin bu ihtiyaçlara cevap verecek yetkinliklerinin bulunması olarak değerlendiriyor. Aynı yazar kitabın Türkler geliyor bölümünde, "Tarih boyunca iç savaş, yabancılara fetih yolunu acar. İsrail, Asurlu'ları yardıma çağırdığında, süreç ülkenin ele geçirilmesi ile son buldu. Şarlman'dan yardım isteyen Papa, kutsal Roma İmparatorluğunu kaybetti. Saksonlar, Vikingleri çağırdı ve ülkeleri yağmalandı. Hindistan'a ayak basan İngilizler, yerel prensler tarafından memnuniyet ile karşılandı. Ve Konstantinopol'deki Rum İmparator iki defa Bulgarları def etmesi için Boğazın diğer yakasındaki Türkleri çağırdı! On üçüncü yüzyılda Müslüman süvari atlarını Trakya'ya barış getirmek için sürdü! 1389'da yine Yunan müttefiklerinin daveti ile Osmanlı Sultanı 1.Murat Kosova Ovasın' da (Kara Kartal Ovası) birleşik Sırbistan, Bulgaristan, Bosna ve Arnavutluk ordularını perişan etti. O tarihten bu güne, kendi aralarında barışı koruyamayan bu topraklarda hilal dalgalandı durdu!" yazmaktadır. Misyoner Eddy'nin bu söylemini geleneğe(ek) olarak doğru şekilde okumak, tarih süzgecinden geçirmek gerekmektedir. Bu bilgiler ışığında, geçtiğimiz günlerde yaşadığımız doğal afetler neticesinde, sosyal medyada üzerinden yapılan çağrıları anımsamak, kaynağı belli olmadan kitleler halinde safiyane bir felakete sebep olma ihtimalini düşündürmektedir.

Asırlar öncesinden bu güne kadar ülkemiz üzerinde kurulan oyunları anlamak, bütünü görebilmek için bilhassa bu iki eserin mutlaka vatansever her vatandaş tarafından okuması gerekmektedir.

Eddy'nin "Türkiye İçin Sırada Ne Var?" sorusu sadakatleri için bir sınamadır. Ona göre, tohum ekme, sulama, büyüme dönemleri geçmiş nihayet hasat zamanı gelmiştir. Diğer ülkelerdeki Tanrı'nın bahşettiği dönüşümlerin Türkiye içinde gerçekleşeceğinden bahsetmektedir. Tanrı vazifesini yerine getirecektir. Merak ettiği

kendi üzerlerine düşen vazifeyi yerine getirecekler midir? Asıl soru, Türkiye için sırada ne var? değildir, "Amerika'daki Cemaat Kiliseleri için sırada ne vardır?" diye sorarak misyonerlik ateşini körüklemektedir.

Misyoner David Brewer Eddy, kitabın son bölümünde, çalışma grupları için ayrıntılı ödevler vererek, ana vatandaki Hristiyan topluluklara çağrılarda bulunmakta ve detaylı bir yol haritası çizerek misyonerliğin el kitabını tamamlamaktadır.

Amerikan Teşkilatının misyonerlik faaliyetlerinin anlatıldığı "Türkiye İçin Sırada Ne Var?" kitabı ilk değildir. 1713 yılında İngiliz Casusu Hempher'ın itiraflarını içeren, "İngiliz Casusunun İtirafları" kitabı Hakikat Yayınevi tarafından tercüme edilerek bastırılmıştır. Bu kitapta da buna benzer itiraflar bulunmaktadır. Asırlar öncesinden bu güne kadar ülkemiz üzerinde kurulan oyunları anlamak, bütünü görebilmek için bilhassa bu iki eserin mutlaka vatansever her vatandaş tarafından okuması gerekmektedir.

Son olarak bu büyük misyonerlik organizasyonların bu coğrafyada başarıya ulaşıp ulaşamadığı sorusunun cevabına gelince; O dönemde kızlar için misyondaki en üst seviye eğitimin verildiği, bölgedeki okullarda görev alacak öğretmenlerin yetiştirildiği, Maraş Orta Türkiye Kız Kolejinin binası bugün yine maddi varlığını sürdürmektedir. Ancak bugün Yedi Güzel Adam Müzesi olarak İslamiyet'e nefer olmuş güzel adamları ile anılmakta, Kahramanmaraş Akademi ile toprağının ruhuna hizmet eden eğitimler verilmeye devam etmektedir. Yedi Güzel Adam Müzesi'nin, her an bakıştığı Abdulhamid Han Camii'ne olan varlığı misyonerlik faaliyetlerine verilmiş en güzel cevap değil de nedir?

KULAĞIMDA O ŞARKI, ÜŞÜYOR OLMALIYIM

başlatın beni susanların ayak sesleri
buraya eskittiğiniz yolları çağıracaktınız
ritminiz büyük ritme karışmaz
yolculuklarınız.
masiva ben gibi ne sular boğuyor
herkes bir ev kadar da içine doğru
döndüğünde şarkıyı dağınık buluyor

aynalara koşuyorum
kaatların bana yazıp çizdiklerine bakıp
yorulma bu kadar diyorum, nasibini geçemezsin
ellerim üşüyor, sessizliğe suçluyum
teselli, derdimi bana bir kez daha anlatmaları da değildi
tahtaya ikinci yazışta yazının silinmesi mi
ikinci dinleyişte şarkının güzelleşmesi mi

kulağımda o şarkı, üşüyor olmalıyım

az sonra güzelleşebilir belki
burada biraz dur
lagari'nin roketine teslimiyeti gibi dinle
-sonundayız işte, ne güzelleşir artık ne de iflah olur
kalpten kalbe uçamayan uçurtma
bir, iki, uç
vurul

insan bazen sesini bulamaz ya hemen
bir şans daha verilmemiş şarkılar gibi
sen içimde nakarat düğümlen
kitapların denenmemiş yerleri
dönülmez dağlara tavşanım
hızla geçilişi altını çizdiğim satırların
dinlemeyen kulaklar bana o şarkıyı hatırlar

benmişim o nesnelerde hata
bulan an umduğunun tozuyla
olmuştaki eksikleri fark etmek kahrı
olmamıştan meyveler toplayan bakış
sanmayınız.

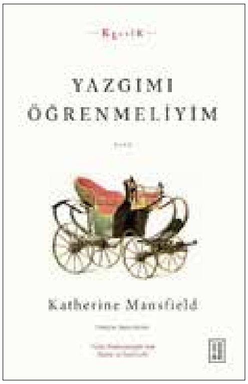
öc alındı benden
müsterih olsunlar
ilk dinlediğimde beğenmediğim şarkılar.

FATMA NUR PETEK

YAZGIMI ÖĞRENMELİYİM

Selma Kavurmacıoğlu

Yazgımı Öğrenmeliyim
Katherine Mansfield
Ketebe Yayınları, 2021

Yazgımı Öğrenmeliyim, Yıldız Ramazanoğlu'nun seçkisiyle hazırlanmış, Katherine Mansfield'in kalemine ait hikâyelerden oluşan bir öykü kitabı. Kitap, Ramazanoğlu'nun Katherine Mansfield'in yaşadığı dönem, yazım tekniği, edebiyat dünyasına özellikle öykü alanında yaptığı katkılar hakkında bilgiler aktardığı ve bazı hikâyeleri hakkında değerlendirmelerinin de bulunduğu sunuş yazısıyla başlıyor. Yazgımı Öğrenmeliyim'de günlük hayatta sıkça rastlanılması olası oldukça sıradan anları dikkat çekici bir sadelikle ele alan öykülerle birlikte kişisel tahlillerin yapıldığı ve psikolojik dramlara ulaşılan, hayatın bağrından kopup gelen ve aynı zamanda onun değişik yan ve yönlerini ele alan farklı uzunluklardaki öykülerle de karşılaşmak mümkün.

Her insanın içinde yaşadığı çağın, toplumun ve mekânın taşıdığı hususiyetleri düşüncelerinde, eserlerinde, eylemlerinde yansıtması ve bir sonraki nesle aktarması gibi Mansfield de yaşadığı dönemin olaylarını, özelliklerini, toplumunun değer yargılarını, kabullerini, alışkanlıklarını ve inançlarını hikâyeleri vasıtasıyla bugüne taşıyor.

Eser "Almanlar Ziyafette" isimli hikâye ile başlangıç yapıyor. Hikâye, heyecanı doruklara taşıyan bir aksiyon ya da insanı sevince ya da hüzne gark eden duygusal bir olay barındırmıyor. Bilakis aralarında savaşın da devam ettiği aynı masa etrafında yemek yiyen İngiliz ve Almanlar arasında geçen gündelik konuşmalardan oluşuyor. Yalnız hikâyenin sonuna doğru konuşmalar arasında geçen öyle bir cümle var ki insanda sanki bütün hikâye sadece o cümlenin işaret ettiği hakikati dikkatlere sunmak için yazılmış hissi uyandırıyor ve akıllara Kemal Ural'ın bir kitabına da isim olarak verdiği "küçük şey yoktur" mottosunu getiriyor.

"Bayan Brechenmacher Düğüne Gidiyor" Bay ve Bayan Brechenmacher'ın düğün öncesi evde yaptıkları hazırlıklardan, eşlerin kendi aralarında ve evin büyük çocuğu Rosa ile aralarında geçen konuşmalardan ve düğün meclisinde yaşananlardan ibaret. Hikâye, Rosa'yı tatmin eden çocuksu mutluluklar karşısında gülümsetirken Bayan Brechenmacher'ın düğün salonunda -başka sebeplerden olmasına rağmen- gülen her kişinin kendine güldüğünü zannetmesi ve bunu da onların kendinden çok daha güçlü olmalarına bağlaması yüzünden yaşadığı psikolojik gerilim karşısında hüzünlendiriyor.

"Bir Doğum Günü" ve "Bay Reginald Peacock'un Günü" adlı

hikâyeler, erkek egemen toplumlarda sıkça gözlemlenen kadına yönelik şiddet ve haksızlıkların bu konuda mimlenmiş Doğulu olarak nitelendirilen toplumlara has olmadığını ve pekâlâ medeniyetin beşiği olarak da addedilen modern ve çağdaş Batı'da da hüküm sürdüğünü görmek açısından önemli bir argüman olarak duruyor.

"Feuille D'albüm" bir ressamın karşı apartmanda yaşayan genç bir kıza olan ilgisinin hikâye edildiği bölüm. Bu hikâyede de olağanüstülükler yok. Tek hareketlilik, ressamın, dikkatini çeken kızı bir süre balkonda izlemesi daha sonraları ise o alışverişe gittiği zamanlardaki takibi. Yalnız Mansfield'i diğer birçok öykü yazarından ayıran yönü de bu olsa gerek. Lafı uzatmadan, süslü ifadeler kullanmadan, olabildiğince yalın bir söyleyiş tarzıyla olabildiğince sadeliğin ihtişamından istifade etmeye çalışması.

İnsanoğluna içinde gizem barındıran her şey, hep diğerinden daha cazip gelmiştir. Ayrıldıktan yıllar sonra tekrar karşılaşan iki sevgilinin hikâyesinin anlatıldığı "Dereotu Turşusu"nda da bu gerçeğe vurgu var. İki eski sevgili tevafuk sonucu bir lokantada karşılaştıklarında birbirlerine duydukları ilgi tekrar canlanır gibi olur ama aralarında geçen konuşmalar neticesinde ortaya çıkan hakikat odur ki sır ifşa olmuştur, cazibe kaybolmuştur.

Yazgımı Öğrenmeliyim'in etkileyici hikâyelerinden biri olan "Merhum Albayın Kızları"nda otoritesine sınır koymamış bir babanın iki kız evladının hayatını nasıl kararttığını, umutlarını tüketip hayallerini nasıl pervasızca yok ettiğini görüyorsunuz. Babalarının defin işlemleri esnasında bile kendisinden izin almadıkları için korkuya kapılan, -vefatından sonra- odasına kapıyı tıklamadan ve izin almadan girdikleri için dizlerinin bağı çözülen kızlar ilerlemiş yaşlarına bakıp kendi kendilerine "Acaba annemiz yaşasaydı şimdiye dek evlenmiş olur muyduk?" diye sorarlar. O güne kadar din adamları dışında bir tek erkekle dahi tanış olmadıklarına bakmaksızın. Ramazanoğlu'nun sunuş bölümünde ifade ettiğine göre bu hikâye yazıldığı dönemde yazarını üzecek derecede eleştiri almış, güya yazarın yaşlı adamla ve evde kalmış kızlarıyla dalga geçtiği iddiasıyla. Dalga geçmek bir tarafa yazar burada hemen her toplumda rastlanabilecek bir yaraya parmak basmış ve olayın vahametini duygusal boyutlarına da işaretle ortaya koyarak bir farkındalık oluşturmaya çalışmış.

Mansfield, yaşadığı dönemin olaylarını, özelliklerini, toplumunun değer yargılarını, kabullerini, alışkanlıklarını ve inançlarını hikâyeleri vasıtasıyla bugüne taşıyor.

Aydınlanma hareketi ile birlikte erdemlerin sahne arkasına çekildiği ve kişisel çıkarların ön plana çıktığı Batı medeniyetinin

bu manada Doğu medeniyetinin çok çok gerisinde kaldığını "Bir Fincan Çay" adlı hikâyede gözlemlemek mümkün. Bayan Rosemary soğuk bir kış gününde sadece bir fincan çay parası alabilmek için kendisiyle konuşmak isteyen ve soğuktan tir tir titreyen genç bir kadına o güne kadar hayal bile edemeyeceği bir gün yaşatmak ister. Onu alır, evine götürür, ikramlarda bulunur. Ne zaman ki eşi Philip eve gelir ve kızın şaşırtıcı derecede güzel olduğundan bahseder, Bayan Rosemary kıza yapmayı vaat ettiği bütün iyilikleri unutur ve önce çek yazıp göndermeyi düşünürken ondan da vazgeçer ve birkaç poundluk banknotlarla kızı evden gönderir. Böylece son derece yardıma muhtaç hâldeki bir genç kız, güzelliğinin evin beyi tarafından fark ve ifade edilmesiyle evin hanımından göreceği inayetten mahrum kalır.

Alınan bir haberle nasıl anlık duygu değişimlerinin yaşanabileceğinin anlatıldığı "Şan Dersi", kocasından ayrılıp başka biriyle yaşamaya karar veren kadının kaçacakları istasyonda sevgilisinin başında gördüğü şapkadan hareketle nasıl yaptığından pişman olup hızlıca kocasına döndüğünün anlatıldığı "Siyak Şapka" eserde yer alan diğer öykülerden… Mansfield, kısacık ömrüne pek çok öykünün yazarlığını sığdırmakla takdiri ve tebriki hak ederken insanların duygu ve düşünceleri üzerine yaptığı ustaca gözlemleri ve bu gözlemleri aktarırken kullandığı akıcı üslubuyla da okunmayı hak ediyor.

TAPTAZE BİR TEDİRGİNLİK

Bengisu Ergüder

Ellerim annemin ellerinde, karnımda kelebeklerle merdivenleri ağır ağır iniyoruz. Okulun bahçesinden geçiyoruz. İçeri girene kadar her köşeyi ayrı ayrı inceliyorum. Mavi müstakil bir eve benzettiğim anasınıfı bölümüne geçiyoruz. Benim gözüm beyaz olan bina da kalıyor, sonradan öğrendiğime göre orası büyükler içinmiş. Ancak önümüzdeki yıl gidebilirmişim oraya.

Kapısında kocaman bir civciv olan sınıfın önünde annem elimi bırakıyor. Ben bıraksın istemiyorum. O büyümemi istiyor. Bu kapının önüne gelmeden, babaannemin "Kız daha küçük, orada ezerler bir sene daha bekleseydiniz." demesine tutunmuştum. İhtimallerin tutarsızlığı ve belkilerin çelimsizliğiyle o vakit müşerref oldum. Velhasıl ufacık ellerim annemin ellerinden sıyrılıp civcivli kapının koluna gitti.

İçeride bir sürü çocuk vardı. Küt, kızıl saçlarıyla "öğretmenim" diyeceğim ilk kişi de beyaz önlüğüyle karşımda duruyordu. Beslenme çantamı ve termosumu asıp kırmızı önlüklülerin arasına karıştım. Heyecanlıydım, bu kadar çok çocuğu bir arada hiç görmemiştim. Yerden yüksek oynayacaktık onlarla. Masaların etrafını çevreleyen sandalyeleri sırt sırta verip biten şarkıyla koltuk kavgasına tutuşacaktık. Çok değil, az sonra ilk defa duyduğum teneffüs ziliyle beraber ayakkabılarımı giyip ben de onlar gibi dışarı çıktım. Yerlerde kocaman taşlar vardı. Ve benim minik ayaklarım içinde kayboluyordu.

Az ilerde birkaç kız toplanmış oyun oynuyorlardı. Nasıl olmuştu da okulun ilk günü gruplaşmışlardı bilmiyorum. Esmer, saçları örgülü oyun kurucuya usuldan yanaşıp" Ben de sizinle oynayabilir miyim?" diye sordum. Oyun kurucu önce etrafındaki gözlere baktı. Sonra tepeden tırnağa süzdü beni. Gülen yüzümü tek bir omuz silkmesi silmişti. Üstüne bir de yanındakiler de dudak büzüp beni uğurladılar. Arkamı dönüp birkaç adım attım.

Sonra çok acayip bir şey oldu. Hilal "Ne vardı sanki seni oyuna alsalardı." dedi. Fatoş yeşil gözlerini gözlerime dikti "Ne yani böyle hiçbir şey yapmadan mı gideceksin?". O an bir hızla yerden aldığım büyükçe taşı küçücük avucumda sakladım. Oyun kurucuya seslendim. "Hey baksana!" döndü. "Ben mi?" dedi. Sen dedim, avucuma sığmayan taşı tam sol gözüne isabet ettirmiştim. Sonra Fatoş'un yuvarlak yeşil gözleri kayboldu. Yerini bahçedeki tüm gözler aldı. Kız hüngür hüngür ağlıyordu. Çok korkmuştum, tir tir titriyordum. Herkes kızın yanına toplanınca ben koşarak sınıfa, öğretmenimin yanına gittim. Hem panikten ne yapacağımı bilmiyordum hem de bu an geçsin istiyordum.

Elimde pembe kalem kutum. Gözlerim far görmüş tavşan "Öğretmenim annemi arayın, gelip beni alsın. Numarası burada yazıyor." Annem, kalemliğin içine ne olur ne olmaz diye numarasını yazmıştı. Tabi ilk başta öğretmenim ne olduğunu anlayamamıştı. Benim iki ara bir derede derdim, öğretmenim o kızı görmeden annemin gelip beni götürmesiydi.

Gerçi çok sürmedi. Benden az sonra, iki kız koluna girip öğretmenimin yanına getirdiler mağdur oyun kurucuyu. Ben kaçmak istedim ama o kızlar ve aptal işaret parmaklarına takıldım. Öğretmenim kızın sol gözündeki morluğu ve ağıtını görünce "Kim yaptı bunu?" diye sordu. İspiyonculukla da o gün tanıştım "O yaptı öğretmenim!" kadıncağız şaşkın gözlerle baktı bana. "Ayşegül mü?" dedi. Hem sitem hem koruma hem kaygı vardı sesinde. Elimdeki kalem kutusunu alıp annemi aradı. Annem gelene kadar bir köşede ben ağladım bir köşede oyun kurucu. O gün tarif edemediğim bir his vardı içimde. Korkudan tırnaklarımı yiyordum. Babaannemin daha ufak giderse ezilir dediği Ayşegül elinde taşla bir kızın gözünü morartacak! Olacak iş değil. Annem telefonda haberi alınca ilkin inanamamış. Kimse benden yani, böyle akıllı uslu hatta yaşına göre ağırbaşlı bir kızdan, imkânı yok böyle bir şey beklemiyor. Annemden yiyeceğim azardaydı benim aklım.

Koridorun başında belirdi annem, ciddi adımlarla ilerlerken çaktırmamaya çalışsa da gülmeye başladı. Ama öyle aferin kızıma ne güzel benzetmiş, hem onlarda kızımı oyunlarına alsalarmış der gibi değil. Hani derler ya gülsem mi ağlasam mı bilemedim, işte tam öyle bir durum. Öğretmenim ve annem okulun ilk günü veli toplantısı yapıyorlardı bizden az ilerde. Biraz sonra o kısa kesik ve gergin konuşma tembihler eşliğinde son buldu. Neyse ki bitmez sandığım o andan, kurtulup kendimizi okul bahçesinin dışına attık. Annem elini verdi bana, yol boyunca kendimi aklamaya çalıştım. Bir sürü çünküler dizdim yola. Toplasan iki saat olmamıştı ama bugün bile hatırımda taptaze bir tedirginlik.

Asıl şenlik eve gidince oldu. Evin ilk torunuyum, okulda ilk günüm diye babaannem halamları ve amcamı bir güzel tembihlemiş. Kızım okuldan gelecek yemekleri onun sevdiği gibi yapın diye. Yaşlı pilavı yapacakken bulgurdan vazgeçip pirinç pilavı hazırlamış halam. Amcam poşet poşet abur cubur almış.

Annemin yol boyu sessizliği ve içerdekilerin tepkisi ödümü patlatıyordu. Şimdi her şeyi mahvetmiştim. Kahverengi demir dış kapıdan geçtik. Beyaz, yuvarlak tokmağını bugün bile çevirip adam akıllı açamadığım kapı, açık olduğu halde girmeyi geciktirmek istiyordum. Balkonda dama çıkan tırabzanlardan tırmandı gözlerim. Damdan gözlerimi sallandırdım. Daha üç yaşındayken tırabzansız merdivenlerden çıkıp inmem herkesi korkutunca demirden kahverengi tırabzanlar taktırılmıştı. Nihayet eve girdik.

Herkes heyecanla bana dikmişti gözünü. Babam ve annem ciddiliklerini korumaya çalışıyorlardı. "Ben bir daha okula gitmek iste-

Konuşulan en kritik havadislerde bugün "Ayşegül'ün okulda ilk günü" vardı.

miyorum." dedim. Haklılardı, hem suçlu hem güçlüydüm. Tam da buydu hissettiğim. Küçük halam dayanamayıp gülmeye başladı, az sonra gülme krizine girdi. Ondan yüz bulmak, bende şu işten sıyrılmak istiyordum. Bu duruma babaannem bir türlü inanmıyor hatta taşı atanın ben değil de o kız olduğunu bile düşünüyordu. Halamı susturamayınca tüm aile gülmeye başladı. Nedensiz hepsine tek tek sarıldığımı hatırlıyorum. Yemek vakti sofrayı serip oturduk. Çok gitmediler bu konun üzerine. En azından benim yanımdayken. Yoksa bulaşıkları yıkarken konuşulan en kritik havadislerde bugün "Ayşegül'ün okulda ilk günü" vardı.

İMAME

Züleyha Alkan

Gün geceye çalınca yüzünü babam evlatlarını yatırmasını işaret etmiş anama. Evimizin sofasında yatmayı istemiş zaten hep burada yatmak isterdi. Yazları burada yatarken iki kapısını açtırır evin içinde esen rüzgârların sesi ve serinliği ile dinlenirdi. Bunu da en çok şehir dışına yapılan misafirliklerinden sonra yapardı. Evinde olmanın zenginliğin tadını çıkarırdı.

Ölümün notalarının çalmaya başladığını anlamış olmalı ki vedalaşmak istememiş yavruları ile. Çünkü babalar...

O ana kadar hayatla ağrılarla savaş eden adam yaralı yorgun bir asker gibi uzanmış yatağına. Babam için ne dünyada bir savaş kalmış ne ocağında ne de bedenin de. Barışlar bile değerini yitirmiş.

Anam yatın artık diye seslenmiş. Hiç kimseden ses çıkmamış. Durmuş insan, gece ve zaman... İnsanın insandan kaçtığı insanın insana sığındığı an. Karanlık iyice çökmüş avluya, semada binlerce yıldız. Odada loş bir ışık. Işığın etrafında dönen bir kaç sinek. Sessizliğin içinde derin bir ayrılığın türküsü... Bu türkü canı canandan, babayı evlattan, dostu dostundan ayıran bir türkü.

50 yıllık arkadaşlığın eşliğin yoldaşlığın sonuna gelinmiş. Oturmuş anam yanına. Bu gözler hiç bu kadar çaresiz hiç bu kadar ayrılık kokmamıştı birbirlerine. Dillerinde "gönle giren gözden ırak olsa ne olur" sözleri. Sekiz evlat sekiz dünya sekiz sızı… Evlat, kelimesinin acısını sevincini yükünü hangi sözlük tanımlayabilir ki?

Neler düşündü anam acaba?

İlkler sıralanmış olabilir, ilk karşılaşmaları, kaç kez dinledim yarı mütebessim çehre ile gözler pırıl pırıl ay gibi parlayarak anlatırdı. Aşk her çehreyi güzelleştiyor. Anam sokakta kızlarla sek sek oynarken çağırmışlar nişanlın geldi eve gel diye. Anam bunu anlatırken gizli bir gururla anlatırdı. Babamsa hep kızardı. . Ağlamaya hazır gözlerle, O kadar küçük yaşta evlendim ama her işimi becerdim dedikten sonra yetimliğini sıkıştırırdı araya. Sözleri ve gözyaşları ile ağlatırdı bizi garipliğine, fakirliğine, yetimliğine. Biz ağlayınca ağıt yakıcılar gibi daha da şevkli ağlatmaya başlardı.

Anam dizini dayamış babama elinde beyaz bir mendil. Ağlamıyor. Nefes alıp vermesinin sesi yankılanıyor odada. Bugün köpekler bile ulumuyor ama semada binlerce yıldız. Son kez anamın ismini acı acı sesleniyor babam. Sağ elini üç kere kulağa götürmüş; ses ve nefes

kesilmiş. Ağaç kökünden sökülünce nasıl yere düşerse anamda olanca cüssesi ile babamın üstüne düşüyor. Sessizlik kalabalık seslere dönüşüyor.

O sıra da gözlerini yeni uykuya bırakan ablam babamı iki küçük çocukla evden çıkarken görüyor ve o sıra anamın sesi kulağında yankılanıyor; ocağım yandı...

Feryatlar, ağıtlar, bağırmalar… Büyük meleğin küçük ayak seslerinin gürültüsü idi bu. Taze ölünün kokusu idi bu. Bu tesbihin imamesinin düşmesi idi. Artık sofraya bizi bekleyen baba yok. Başköşede oturan yok. Hata yapınca gözlerini açarak kızan yok. Nerde olursan ol gelirim diyen yok. Ve daha binlerce yok doğdu bir anda. Yetimliğim kondu avucuma. Kolsuz kaldım sarılamadım hiçbir insana babam gibi. Hiçbir azar kayırmadı beni. Hiçbir sofrada onunki kadar cömert ağırlanmadım. Hiç kimse onun kadar davetkâr çağırmadı ocağına.

Bu ölümü bu ayrılığı kaç ağızdan kaç kere dinledim bilmiyorum. Bu ayrılığı kaç kere tasavvur ettim bilmiyorum. Tek bildiğim bu ayrılıkla ilgili hiçbir şey bilmediğimdir. Yokluğu varlığından daha çok yer kapladı. Yaşarken bir yerdeydi şimdi ise her yerde. O aslında hep bende beraber bakıyoruz beraber düşünüyor beraber uyuyor beraber uyanıyoruz. Ruhundan bir parça kaldı ruhumda. Babam ölünce anam da yarım kaldı ne ölebildi ne yaşayabildi?

Ben ise uzun bir yolculuktan sonra vardım cenaze evine. Babamı ölü olarak görmek istemedim. Sanki onu ölü görürsem bu dünyada yapayalnız kalacaktım. Kim tutardı benim kolumdan kim bana kızım derdi. İstemedim, görmezsem sanki yaşayacaktı. Akrabalar olmaz dediler kolumdan tutup çekiştirip götürdüler. Yetimliğimin ilk tokadı idi. Babasız buldular ya çekiştirdiler beni. Ben yürümüyorum kalabalık itiyordu ve babamın yanındayım. O andan sonra çocukluğum ölmüştü. Bedenimin yarısı ölmüştü. Kollarım omuzlarımdan kopmuş tutamıyordum babamı.

Babam, ocağımız yabancı olmuştu ve her şey...

Kolsuz kaldım,
sarılamadım
hiçbir insana
babam gibi.

SADEDE GELMEDEN

Her şeyi kırar insan, eskiyi ve beni, yepyeni albümlerde.
Güneşte ineceğiz, Sezar'ın ayağı kırılmadan ay tutulmasında.
Bir yudum menengiç ya da kenger, dağ başı yalnızlığında.
Su kanallarından getirilmiş bir tutam hürriyet, hep bedava.
Şiir bedava, kırk bir yıllık hayat, buyursunlar işte, bedava!...

Düşlerimi sana adadım, lügatinde aşk yokmuş, kırk adım.
Evren kocaman boşmuş, yanlış hesaplar Bağdat, giden yolcu.
Ödünç kırsal, düz çizgide kalp ölümü gerçekleşen insanlık…
Of diyorum, af diyor meczup, çırpınıyor kafes, açılın!
Ben şairim, nabzını dinliyorum karayılanların, söğüt ıslığında.
Düğmelerim dikiş tutmuyor, laf ebesi çırağıyım son satırlarda.
Bir Yunus arıyorum yerde, gökte ararken sesi, mürekkep rengi.
Zehrini kusuyor arılar, mütareke vakti, sadede gelmeden…

Kendimdeyim, bir ben var ki sende, sana gelemiyorum.
Sadede gelmeden.

YASEMİN KAPUSUZ